

285459

kat.komp.

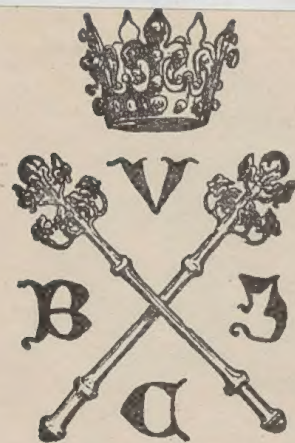
Mag. St. Dr.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0002181

285459

I

ROZMOWA DVCHOWNA,

y nabożne vważanie,

W

Siedmi SŁOWACH PANA IEZVSOWYCH,
ná Krzyżu wyrzeczonych,

DO

Siedmi Ewángeliy ná siedm Piątkow postnych
Márcowych, w Kościele Bożym czytanych,
przytosowana.

Gwoli Arcybráctwu Meki Páńskiej / od S. pámieci
J. M. X. MARCINA SZYSZKOWSKIEGO,
Biskupa Krákovskiego / v Dycow Fráncisz-
skanow záłożonemu; do druku
podána/

Przez

J. ADRIANA BRATKOWICA, Pismá S. Doktorá,
Regenta Krákovskiego Bráci Mnieszych, Konwentuatom Fránciszka
S. názwaných Zakonnika, Prafektá Arcybráctwa
Meki Páńskiej.

W KRAKOWIE,

W Drukárni Franciszka Cezárego / Roku Páńskiego / 1633.

540
Ná HERB Przewielebney

Iey Mości

PANNY DOROTY KACKIEY,
Xięni Zwierzynieckiey.

C Oraz wyżej ku niebu / Jelen przedko nogi
Bieży / pełen radości wnetrzney / prozen trwogi.
A na żartkich ramięnach / co znaczy Koroná?
Przy tym / o Polsko / twoia / Jeleniu / obroná.
Pátrzy iáż wszystkie potrzeby okoliczne / práwie
Niesie / ku Bogu swemu / opátrzney zabáwie.
Postákuyże ochotnie / Jelonku bezesliwy
Niebo twoia ochłoda / á żrzedlem Bog żywy.

K 1951/2930

541
Przewielebney y mnie wielce Mćiwey Pánnie

J E T M O S C I

P. DOROCIE KACKIEY,
Xięni Zwierzynieckiey,
Pánnie y dobrodźieyce moiey.

Wielebna y Mościwa Pánno Xięni. Iáko Ieleń Prágnie wody,
iák zápolone serce y zádu W. Osoby Twoiey z nabożeństwą
swego, chce y prágnie rozmyślania goracego Meki Chrystuso-
wey. Przetoż dobrze ia wiadomym bedac o twym nabożeństwie y prá-
gnieniu serdecznym, pod Ieleniem y Herbem zacnego Domu WM.
mnie wielce Mćiwey y W. Pánni. Głosy Páńskie, które przypáwnia
Ielenie (o których wspomina Dawid Prorok w Psálmách swoich, mo-
wiac: Vox Domini pręparantis ceruos. Głos Páński przypáwnia-
cy Ielenie.) świáta do wważenia nabożnego podáie. Siedm głosów kto-
re przypáwnia Ielenie, to iest, dusze Chrześciańskie ku zbáwieniu du-
sbnemu ćwicza. Sa siedm Stów Chrystusowych ná Krzyżu w wielkiej
Mece, boleści, y utrápieniu iego wyrzeczonych. Azáś máte ćwiczenie
zbáwienne idzie z tych siedmi Stów dusom Chrześciańskim? Pierwsze
ábowiem Słowo, zá nieprzyjaciółmi Chrystusowymi wyrzeczone, uczy
nas miłości nieprzyjaciół nászych. Drugie, wyrzeczone do Bogá, cwi-
czy nas w miłości Bożej. Trzecie, rzeczzone do totrá, uczy nas miłości
ku nápráwieniu grzesznych. Czwarte, rzeczzone do Mátki y Ianá świę-
tego, uczy nas miłości rodziców y powinnych. Piąte, pićia potrzebuja-
ce, uczy nas miłości ku zbáwieniu bliźniego. Szóste, Sskończyło się,
uczy nas doskonałości y wytrwánia w cnotách áż do samey śmierci. Sio-
dme.

ame, polecające Duszę Chrystusową w ręce Boga, bez nas miłości, prz-
ciwko zbawieniu własnemu. WM. tedy, mnie wielce Mćmwey y W.
Pannie, iako Pániey y Gospodyniey Kłasztoru Zwierzynieckiego słusnie
przypisuje te Rozmowy duchowne o siedmi Słowach Chrystusowych.
Ponieważ Wielebna y zacna Osoba twoia będąc przez czterdzieści y
trzy lata Xienia w tym Kłasztorze Zwierzynieckim, tak wiele Pánien
świąteczkich y Zakonnych w cnotach Chrześciańskich, y w bogobożności
nyciwizyta: przetoż Słowa ćwiczące Pannie ludzi ćwiczący przystojnie
do oddania należą. Pośląwit cie Bog Wielebna y Mćmwa Panno, i-
ako biatagłowe meżna na ćwiczenie ludzkie, abyś przykładem twoim
pobożnym, y żywotem naśladowania godnym ludzi ćwiczyła. Cwiczysz
ludzi nienabożnych, nabożeństwem twoim: skapych, szczodroblivością,
y hojną iatmużną: niegospodárnych, gospodárstwem: nieporządných,
dobrym rzadem Kłasztoru twego: niedbátych y niezábieghych, pilnością
y zábieghością twoią. Przimiże zádziejczne odemnie te Słowa Chry-
stusowe, ludzi do zbawienia ćwiczące, iako od dawnego slugi y Rárego
przyaciela. Życze serdecznie tego, abyś WM. wielce Mćmwa Panna
na długie czasy ludzi ćwiczyła: przetoż Słowa ćwiczące nie insey, ale
zacney Osobie twoiey oddaie. Niechay sie dusza twoia (ktora rozmy-
ślania Meki Pániskiey, iako leleń wody prágne) z czytania tey książ-
czki nabożnego ochłodzi. Niechay sie serce twoie tym pokármem y obro-
kiem duchownym pošli, abyś poślona y ochłodzona długo y szczęśliwie
życiac ludzi niećwiczonych ćwiczyła: ubogich wedlug świątobliwego
zwyczaju żywita, y przykładem swoim w cnotach Chrześciańskich,
iako świeca na lichtarzu Pánienkom swoim, y innym ludziom świe-
ciła. A M E N.

WM. moiey Mćmwey Panny y dobrodzieyki

Slugá y Bogomodlca.

X. ADRIAN BRATKOWIC,
Regent Konwentu Krakowskiego.

ROZMOWA

ROZMOWA PIERWSZA,

y wważanie o pierwszym Słowie:

Oycze odpuść im, bo niewiedzą
co czynią.

Stosowana do Ewangeliey pierwszey, w pierwszy y
Wstępny Piątek w post czytanej: O miłości
Chrześciańskiej ku nieprzyjaciółom.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.

Matth: 5.

Ja wam mówię / miłujcie nieprzyjacioly wasze.

V Mattheussa Rozdz: 5.

Wasay nabożna duszo z Bráctwá Meki Pániskiey, w tym
Słowie pierwszym / miłość Chrześciańska ku nieprzyja-
ciółom. A iż z Chrystusa wkrzyżowanego masz przykład
w tym bráć: wspomni tedy sobie na one Cytre starych Po-
gan Egypckich, ktorzy kiedy chcieli miłość wyrażić y znamionować
tedy iedne Cytre malowali / rozumieiac tak / że zgoda czyni miłość:
a iż na Cytrze jest wdzięczna y piękna zgoda stron dobrze wyciągni-
nych / z ktorey zgody czyni sie wdzięczna muzyka w vsách ludzkich;
przetoż dla tey zgody / miłość y zgoda sobie znaczyli. Godzi sie y
wam nabożne dusze Bráctwá Meki Pániskiey w tym naśladować lu-
dzi Egypckich. Macie wy też druga Cytre duchowna Chrystusa
Jezusa na Krzyżu zawieszonogo. Ten na Krzyżu wiszący, jest iako
Cytra

Rozmowa pierwsza,

Cytra dobrze wyciągniona: bo do niego owo pismo święte stosujemy położone w Joba w Rozdziale 30. Verba est Cythara mea in luctum. Obrociła się Cytra nasza w płacz, to jest Chrystus nasz Cytra wdziedzna obrociła się w płacz, gdy go na Krzyżu zawieszono. Jeszcze lepiej Izaiasz Prorok nazywa Chrystusa wkrzyżowanego Cytra, gdy mówi w Rozdz: 16. Venter meus quasi Cythara sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris. Nowa Proroka jest w osobie Chrystusa wkrzyżowanego. Żywot mój, to jest Chrystusów, iako Cytra będzie brzmiał, a wnetrzności jego iako mur cegły spaloney. Nie darmo Żbawicielu nasz Prorok nazywa Żywot twej święty na Krzyżu rozbity Cytra brzmiąca: bo tak go wyciągniono, że wszystkie żęły w nim widzieć było, które iako strony na Cytrze tak się w Żywocie Jezusowym wyciągnęły. Wiec y wnetrzności jego nie darmo zowią murem cegły spaloney: bo od żalu, bola, y wdreczenia tak były wschły, iakoby ie w piecu ceglányym wypalił. Coż sobie macie o nas bożne dusze znamięnować przez te druga Cytre na Krzyżu zawieszoną Chrystusa Pana? Nie innego, tylko miłość. Bo coż jest Chrystus na Krzyżu zawieszony, tylko szczerą miłość. Jeśli go wważamy iako Boga; ile Bóg jest szczerą miłością. Deus charitas est. Bóg miłością jest. Jeśli go też wważamy iako człowieka, y tak jest szczerą miłość: bo jest y Mistrzem, y wzorem miłości. Mistrzem, bo iey nas naucza w Ewangelii pomienioney, gdy mówi: Ja wam mówię miłujcie nieprzyjaciół wasze. To nauka. Jest wzorem y przykładem. Na Krzyżu gdy wiśać, na nim samym przykładem to pokazując go nas uczy w Ewangelii, miłości tu nieprzyjaciółom naszym, mówiąc: Ojciec odpuść im, bo nie wiedzą co czynią. To przykład. O wdziedzna Cytro Chryste Jezu na Krzyżu wyciągniony, iako tyś edny głos wdziedznych z siebie wypuszczasz, gdy siedm słów żalostnych wymawiasz. Toć to są głosy tej Cytry, to jest siedm słów Chrystusowych na Krzyżu wyrzeczonych. O których rozmowy duchowne y wważania nabożne do serc Chrześcijańskich niechay Pan Bóg sam poda, y one im zaśniaknie.

Ta tedy pierwsza rozmowa, o pierwszym słowie na dwa Punkty do wważenia.

y wważanie o Słowie pierwszym.

3

wważenia Chrześcijańskiego godne rozdzielona jest. Pierwszy Punkt tej rozmowy pokazuje, iako to słowo jest nayprzednieysze y naydoskonalsze między drugimi słowy, od Chrystusa na Krzyżu wyrzeczonymi. Drugi pokazuje naukę duchowną, która mamy wzięć od Chrystusa z tego pierwszego słowa.

PIERWSZY PUNKT,

Pierwszey rozmowy, abo wważenia pierwszego, o pierwszym Słowie.

PIsze nieiaki Pherocides, Złsteryl Pogański w księdze dziesiątej Złstoriy swoich, że Amphion Instrumentalista czasow o nych przedni, tak wdziedznie grał na Lutni y na Cytrze, że kiedy między gorami załgrał, tedy się opoki y kamienie porwały z mieysc swoich, y słuchaly głosu tak wdziedznego oney Cytry Amphionowej. Luboć to jest bajka Wierszopisow: Ale ty duszo nabożna z Bractwem Młeki Pańskiej, wważay nabożnie te szczerą prawdę, że kiedy on niebieski Amphion, Duch święty załgrał w te wdziedzna Cytre na Krzyżu zawieszoną, y wyrzekł te siedm słów przez usta Chrystusowe: tedy nie tylko się porwały opoki na nie iako czytamy w Ewangelii. A opoki się padały. Ale też y słońce się porwało, bo się zaćmiło. Nie tylko niebo, y słońce na niebie zaćmiło się: ale się też y ziemia porwała, bo się bázro y długo trzęsła. A nie tylko ziemia, ale y umarli z grobow na te wdziedzne głosy porwali się. A mianowicie niechay to wważy każdy nabożny, że osobliwie naybárziej na to pierwsze słowo wprzód wyrzeczone porwały się opoki, porwało się słońce y niebo, porwała się ziemia, porwali się z grobow ludzie umarli: aby tak wdziedzny y nigdy niesłuchany głos z tej Cytry wstysfeli. Nie mogła ziemia strzymać przyrodzenia swego: nie mogły opoki y kamienie znieść twardości y ciężkości swoiey: nie mogło słońce zdzierzeć iasności, gdy Chrystus zaśpiewał na Krzyżu ten wdziedzny a dziwny głos o miłości nieprzyjacielskiej. Porwało się wszystko stworzenie na dżiw, aby się dżiwować mogło wdziedzności y cudownemu dżiwotowi tego pierwszego słowa.

A 2

Dżiwne

Dziwne są wszystkie inne słowa y głosy puszczane przez te wdzia-
 gna Cyrysa Chrystusa używanego: Ale naywodziętnieysze jest/
 naycelnieysze to pierwsze słowo, Ażkolwiek wszystkie inne sześć słow
 pozad idące pachną miłością Chrześciańską, dla ktorey bardzo dziwne
 y wdziaćne zostają. Jednakże dziwnieysze to jest pierwsze słowo,
 naydziwnieysze, naydoskonalsze nad inne wszystkie: bo naydziwnieysza/
 y naywiększa, y doskonalsza miłością pachnie. Pachnie to słowo
 Boga używanego miłością wielką rzeczone do tatra: *Dziś be-
 dzieś zemna w Raju.* Bo ta miłość jest przeciwko grzesznym. Pa-
 chnie y to drugie, ktore rzekł do Matki y do Jana świętego: *Oto
 syn twój, oto Matka twoja.* Bo ta miłość jest przeciwko rodzicom y
 y powinny. Pachnie y to trzecie do Boga Oycę rzeczone: *Boże
 mój, Boże mój czemuś mię opuścić.* Bo ta miłość jest przeciwko Bo-
 gu. Pachnie y to czwarte: *Pragnę.* Bo ta miłość pokazuje pra-
 gnienie zbawienia ludzkiego, y jest naprzeciwko zbawieniu naszemu.
 Pachnie y to piąte: *Skończyło się.* Bo ta miłość zamknięta w tym
 słowie, pokazuje podziwienie y pożatowanie iakieś Chrystusowe miłki
 swojej tak przedko skonzoney: gdzie Chrystus z miłości wielkiej ku
 odkupieniu naszemu, dziwuje się y żali, że się tak przedko Młoda jego
 skonczyła: y oświadcza tym słowem, żeby dla odkupienia naszego
 chciał jeszcze więcej y dłużej cierpieć. Pachnie y to szóste: *Ojcze, w
 ręce twoje polecam Duchą mego.* Bo ta miłość jest przeciwko samemu
 sobie y duszy swojej. Ale to siódme pierwsze pachnie naywiększą/
 naydoskonalszą, y naymiłszą Panu Bogu miłością: bo pachnie miło-
 ścią przeciwko nieprzyjaciółom. Dla tegoż to słowo pierwsze, jest
 naydziwnieysze, y naywodziętnieysze: y wszystkie skazy, kłamienie, opoki/
 ziemią, niebo, y umarli naybardziej się na to słowo porwali: dziwua-
 iąc się tak dziwnemu słowu, miłości nieprzyjaciół pełnemu. Wwa-
 żaj tedy nabożnie duszo Chrześciańska, z ktorey miary y przygyny to
 słowo Chrystusowe może być naypierwsze, y naycelnieysze między dru-
 giemi. Powiada tak ludzie wżent, że przodkowanie jest dwójakie:
 Wzrost, y w doskonałości. Jeśli idzie o przodkowanie według Ga-
 su, żadney wątpliwości nie masz, iż to słowo za nieprzyjaciół wy-
 rzeczone

rzeczone jest naypierwsze niż drugie inne, bo wprzód wyrzeczone nad
 inne drugie od Chrystusa Pana. Jeśli też idzie o to drugie przodko-
 wanie, to jest w doskonałości: ktore z tych słow jest nadoskonalsze, y
 ktore w sobie zawiera naywiększą y nadoskonalszą cnotę y miłość Chrze-
 ściańską: o tym jest wątpliwość. Na pokazanie tedy, y na rozwia-
 zanie tej wątpliwości, weźmiecie przed się nabożne dusze Rozmowa
 jedną bardzo pożyteczną, ktora uczyniłem między tym słowem wprzód
 wyrzeczonym od Chrystusa: a między drugim słowem pozad idącym.
 Słowa pozad idące, niechca dać słowu wprzód wyrzeczonemu miey-
 sca pierwszego w doskonałości, y niechca mu przyznać cnoty y miło-
 ści doskonalszej, ale każde sobie chce przypisać cnotę doskonalszą. A
 każde z osobna ma na to wielkie y poważne przygyny. Ależ to słowo
 wprzód wyrzeczone, odpowiada każdemu słowu na każdy zarzut, y
 dowodzi tego, iż ono przodek ma w doskonałości nad inne wszystkie.
 A naprzód wtore słowo do Boga rzeczone: *Boże mój, Boże mój cze-
 muś mię opuścić.* Wychodzi na plac, y tak mówi naprzeciwko pier-
 wemu słowu. Miłość Boża, jest nadoskonalsza miłość y nawie-
 ksza cnota Chrześciańska. Ale ja mam w sobie miłość Bożą; tedy
 mam nadoskonalszą miłość y nawiększą cnotę Chrześciańską. A
 chceś wiedzieć nabożna duszo, że miłość Boża jest cnotą nawiększą, y
 nadoskonalszą nad inne cnoty Chrześciańskie. Spytaj się ludzi wzo-
 nych, a powiedzą że tak jest: bo się ona kolo samego Boga nablży
 bawo, nad ktorego nie masz nic lepszego y doskonalszego na świecie:
 y dla tegoż musi być doskonalsza cnota nad inne. Do tego, miłość
 Boża jest początkiem wszystkich innych cnot Chrześciańskich, y bez
 niej inne cnoty nie są ani waża. A sama miłość ku nieprzyjaciół-
 tom nie jest bez miłości Bożej: kto miłuje nieprzyjaciół a nie dla
 Boga, tedy ta miłość nie jest waża. Tak mówi Paweł święty do
 Koryntczyków: Choćby rozdał wszystkie majątności moje na po-
 karmy ubogim, y ciało moje na spalenie, a miłości Bożej nie miał-
 bym: to mi to nic nie pomoże. Jakoż tedy ta cnota nie ma być do-
 skonalszą, ktora drugim cnotom daje doskonałość y cenę. A iż w tym
 drugim słowie do Boga rzeczym zamyśla się miłość Boża; przetoż
 musi

musi słowo pierwsze wystąpić w doskonałości słowa wtoremu. Oda powiada na to słowo wprzód wyrzeczone słowa wtoremu: a oda powiada z Ewangelii w pierwszy Piątek postny y Marcowy Gytaney. Prawda że miłość Boża jest wielka y doskonała nad miłość nieprzyjaciół / względem Boga samego / koto którego się nablizy bawo: y względem początku / że jest początkiem innych wszystkich cnot. Ale zaś względem trudności cieśkiego y przykrego nabycia / wielka y doskonała jest miłość nieprzyjaciół / a niż miłość Boża. Virtus in arduo posita. Każda cnota zawisła na trudności. A która cnota jest natrudniejszy / nacięższy / y naprzykrzejszy człowiekowi / ta jest największa y nadoskonalsza. Względem trudności. A iż miłość nieprzyjaciół naszych własnych jest natrudniejszy / y nacięższy cnotą / y trudniejszy niż miłość Boża; przetoż przewyższa z tej przyczyny miłość Boża / y słowo to Chrystusowe / które zamyka miłość nieprzyjaciół: musi też przewyższyć w doskonałości słowo wtore. Jasnie tego dowodzi Ewangelia w pierwszy Piątek postny Gytana / że miłość nieprzyjaciół jest cięższa y trudniejszy / niż miłość Boża: a zątem doskonała względem wielkiej trudności. Mowi tak Ewangelia. Jeśli miłujecie tych / którzy was miłują: coż za wysługa y zapłata będziecie ztad mieć? Alas y iawnogrzefnicy tego nie czynią. Alako to ciężko y trudno ma być miłować swego przyjaciela / y dobrodzieia. Samo przyrodzenie do tego nas przychyła. Nawet y samo ciało (lubo nie duch) tego wyciąga po nas / aby miłować tych którzy nas miłują y dobrze nam czynią. A owszem kto jest wielkym przyjacielem y dobrodzieiem naszym / tedy łacniejszy rzecz jest y snadniejszy miłować takiego. Alkoż jest wielki przyjaciel nasz / y wielki dobrodziei iako Bóg? Ten nam y za Oycą / y za Matką / y za wszystkie przyiacioly y dobrodzieie stoi. Jakoż tedy przykre y trudno być może komu / Boga miłować. Największego przyjaciela y dobrodzieia swego; za prawdę bardzo wdzięczna / bardzo słodka y snadna jest miłość jego. Przetoż mowi Ewangelia: Miał zapłatać tym / którzy miłują przyjaciół swoich. Dla czego / dla tego: że miłość przyjaciół y dobrodzieiow / łatwiey y snadniej przychodzi człowiekowi. A iż miłość nie-

przyjaciół trudniej: zątem wielka ma zapłata / a pogotowi wielka doskonałość y zasługa. Pieśzżona to jest cnota / miłość Boża. A zaś miłość nieprzyjaciół / nie pieśzżona: ale meki / trudności / y utrapienia pełna. Cierpieć trzeba / boleć / zapasy z sobą chodząc: kiedy przyjdzie nieprzyjaciela miłować. A gdy Boga y przyjaciela / nie trzeba wiele cierpieć: ale więcej się pieścić / y cieszyć. Dla tegoż Bóg Głosem musi na miłośniki swoje dopuszczać suchotę ducha / by się snad z onych pociech y słodkości / które gnia z miłości Bożej na modlitwach / w pyche iaka nie wnieśli; ponieważ to jest reszko Boga miłować. Ale nieprzyjaciela / meki / boleć / y utrapienie. Nie raz się musi umartwić y dobrze zapociec slugą Boży / niż się zdoładzie na miłość iednego nieprzyjaciela swego. Już pierwsze słowo odpowiedziało słowu wtoremu / y przodek w doskonałości nad nim otrzymało / dla wielkiej trudności y przykrości / która w sobie ma miłość nieprzyjaciół.

Następnie trzecie słowo do tota rzeczone. *Dziś będzieś zemna w Raiu.* A ma po sobie taki dowód swiego przodkowania w doskonałości. Miłość grzeszników jest wielka y doskonała / aniżeli miłość nieprzyjaciół: ale ja zamytam w sobie miłość iednego grzesznika / bo totowi iednemu grzesznikowi niebo daie; tedy mam w sobie miłość wielką y doskonałą / nad miłość nieprzyjaciół: A zątem przodek mam w doskonałości nad pierwsze słowo. Że miłość grzeszników jest wielka y doskonała miłością nad miłość nieprzyjaciół: ztad to może się pokazać / iż miłość grzeszników jest pożyteczna / a miłość nieprzyjaciół jest szkodliwa / y niepożyteczna. Kto miłuje grzesznego człowieka / a z miłości stara się o zbawienie y o poprawę życia jego: tedy mu wielki pożytek czyni. bo z drogi zatracenia prowadzi go na drogę zbawienia. Kto zaś miłuje nieprzyjaciela / tedy miasto pożytku szkodzi mu: y miłując go / czyni mu ta miłością bardzo złe. Mowi Paweł święty do Rzymian w Rozdziale 12. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. Si sitit, potum da illi: hoc enim faciens carbonem ignis congeres super caput illius. Jeśli taknie nieprzyjaciel twoy / nakarm go. Jeśli pragnie / napoy go: gdy to uczynisz węgle rozpalone zgromadziś na głowę jego. Kto tedy miłuje nieprzyjaciela / tedy miłując

miłując go / czyniac mu dobrze / karmiac go y poiac: kładzie węgla rospalone na głowę jego. A pożytekże to z tey miłości / y owsem wielka szkoda: nie masz czego pragnąć takiey miłości / ktora ogniem pali: nie potrzebuie takiego iedzenia y picia / ktore węglem głowę moje pali: nie karmi mie / a nie pal mie: nie poy mie / a nie psuy mi głowy. Tedyć lepsza y doskonalsza iest miłość grzeszników / bo iest pożyteczna / a niż miłość nieprzyjaciół: przeto że iest škodliwa nieprzyjacielowi. A zátym to słowo trzecie przodkuie nad pierwsze w doskonałości. Odpowiada na to pierwsze słowo trzeciemu: Nie może to być / aby miłość nieprzyjaciół miała škodzić nieprzyjacielowi. Bo Chrystus mowi w Ewangeliey wyższej pomienionej: Dobrze czyncie tym / ktorzy was mają w nienawiści. Jeśli ten kto miłuię nieprzyjaciela / dobrze mu czyni: iakoż mu ma škodzić? a jeśli škodzi / iakoż mu dobrze czyni. Ten który karmi taknacego nieprzyjaciela / nie škodzi mu ale pomaga zdrowiu jego: nie mogą te rzeczy przeczne pospolu stać / y czynić dobrze / y škodzić. Jeśliż miłuiac nieprzyjaciela według Ewangeliey / dobrze mu czyniemy: tedyć mu nie škodziemy. A na świętego Pawła co rzeczymy / który mowi: iż dobrze czyniacy nieprzyjacielowi swemu / kładzie węgle rospalone na głowę jego: zaczął mu škodzić? Odpowiada na to słowo pierwsze Chrystusowo. Mihi vindictam, & ego retribuam. Mowi Bog: Spuść na mnie głowieżę pomsty twoie / a ia sie zemścić krzywdy twoiey. Ten który odpuszcza z serca krzywdę swoie nieprzyjacielowi / y miasto pomsty czyni mu dobrze: tedy Bog bierze na sie krzywdę jego / y Bog sam mści sie nad nim krzywdy tey / ktora głowieżę z miłości nieprzyjacielowi odpuszcza. Dla tegoż słusnie święty Paweł mowi: Jeśli nieprzyjaciela nakarmisz / tedy węgle rospalone połozysz na głowę jego / to iest / Bog go skarze: przeto że ty mu krzywdę własną odpuszczasz. Tak iż przez to węgle kładzione na głowę nieprzyjacielską / mamy rozumieć pomstę Bożą nad nim / ktora następuje za odstąpieniem pomsty naszej własney / y za odpuszczeniem krzywdy. A tak te węgle / y ta szkoda nie idzie z tego który miłuię nieprzyjaciela / y owsem z niego idzie pożytek / gdy mu dobrze czyni / gdy go karmi albo poi: ale idzie od Boga /

od Boga / który pomstę krzywdy naszej nieprzyjaciółom naszym naszym gradza.

Ożywa się na to trzecie słowo / y mowi tak: Toćby lepiej nieprzyjaciela nie miłować / y temu krzywdy własney nie odpuszczając / y owsem lepiej zemścić się nad nim / gdyż z tey miłości nieprzyjacielskiej idzie zároveň pomsta Boża / bo cięższa iest y większa pomsta Boża a niżeli ludzka. Na nie narzekła pismo. Manus Domini retigit me: Ręka mie Páńska dotknęła. zmiłuycie się nademną przynamniej wy przyjaciele moi. A zdrowem rozumem mówiac: wolalby każdy nieprzyjaciela pomstę przyjąć od tego głowieżę ktorego obraził / aniżeli od Boga: dla tego że iest większa y cięższa. A nie prosi mie nieprzyjaciela o taką miłość / ktora nań zaciąga większą pomstę / aniżeli iest pomstą jego własną od niego odpuszczoną. Na to odpowiada słowo pierwsze Chrystusowe. Dwójaka iest miłość nieprzyjaciół: doskonała / y niedoskonała: kiedy kto tak miłuię nieprzyjaciela / że sie sam nad nim nie mści / y nie chce sie mścić; ale iednak Pána Boga prosi o to / aby sie on mścił krzywdy jego / tak iako sprawiedliwość nieście / y iako sam obiecał w piśmie: Puszczay na mnie głowieżę krzywdę twoją / a ia sie iey zemścę: y na miejscu swoje postawia Boga za zemściciela krzywdy twoiey. Tedy ten niedoskonały miłuię nieprzyjaciela swego / y ten właśnie swoia ręka kładzie węgle rospalone na głowę jego / bo sie o to stara y prosi / aby sie kto inny zemścił / y pragnie pomsty nad nim od Boga; lubo to sam przez sie nie chce sie mścić. A takowa miłość nieprzyjaciół iest niedoskonała: y nie iest bez zaciąggu szkody na nieprzyjaciela / y snadź barziej škodzi niż pomaga: y możemy o takim głowieżę powiedzieć. Qui per alium facit, per se facere videtur. Kto sie mści przez cudzerece / iakby sie też sam mścił. Niedoskonałości naszej iednak Pan Bog lituię / przestaje na tym / że kto pomstę krzywdy swojej na Pána Boga puszcza / a sam sie nie mści: Kiedy zaś kto miłuię nieprzyjaciela tym sposobem / że y sam sie nie mści / y do tego Pána Boga prosi za nieprzyjaciela / aby mu y Bog odpuszczył: tak / że ani sie sam mści przez sie / ani sie stara albo pragnie pomsty Bożej nad nim / y owsem prosi mu o odpust o Pána Boga:

na Boga: tedy ten doskonale milnie nieprzyjaciela. Ten miłośnik bez
dac doskonały / nie kładzie węgla na głowę nieprzyjaciela swego. A
takowa miłość doskonała żadney pomsty nie żąda na nieprzyjacie-
la / ani swojej własney / ani cudzey / y Bożey. Przetoż w Ewange-
lii mówi Chrystus / y dokłada tego. Orate pro persequentibus &
calumniantibus vos. Modlcie się za prześladowniki y potwarce wa-
sze. Nie dosyć byto na tym rzecz Chrystusowi: czyncie dobrze tym /
co was mają w nienawiści: ale przydaie Ewangelia / y modlcie się za
tych co was prześladowa y potwarzają / to jest doskonała miłość
miluycie nieprzyjaciół wasze: y sami się nad nimi nie mścić / y P.
Boga o pomstę nie prosicie / y owszem modlcie się za nie / aby im
Bóg tego grzechu nie poczytał / y krzywdy wasze odpuszcł. To będzie
dopiero doskonała miłość nieprzyjaciół / która namniey nie szkodzi nie-
przyjacielowi: y taka miłość rzeczą samą Chrystus wykonał na Krzy-
żu / gdy się modlił za krzyżownikami swoimi / mówiąc: Ojcze odpuść im
bo nie wiedzą co czynią.

Dla tej dwoiakiej miłości nieprzyjaciół / doskonałej y niedosko-
nałej / barzo jest rzecz potrzebna y pożyteczna / abyśmy uważyli ie-
dną wątpliwosc w Ewangelii tej w pierwszy piątek pośny cyta-
ney. Może lubo to Heretyk / lubo Rátholik taka wątpliwosc wzy-
nić. Mówi Ewangelia: Audistis quia dictum est antiquis: Di-
liges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Będzieś
miłował bliźniego y przyjaciela twego / a będzieś miał w nienawiści
nieprzyjaciela twego. Gdzie to napisano w starym testamentie / aby
nieprzyjaciela mieć w nienawiści? Na żadnym miejscu w Biblii
tego nie widzimy / y owszem inaczey napisano: co barzo przegry tej
Ewangelii. Czytamy w księgach Moyszowych Leviticus na-
zwanych / w Rozdz: 29. Non oderis fratrem tuum in corde tuo.
Nie miej w nienawiści brata twego. Tu zakazuje Pismo mieć w
nienawiści każdego bliźniego / bo każdy człowiek bliżnim y bratem
naszym. Jakoż tu Chrystus mówi w Ewangelii: powiedziano w
starym Zakonie: Będzieś miał w nienawiści nieprzyjaciela twego;
gdyż y nieprzyjaciół jest bratem y bliżnim naszym: jest abowiem bliż-
nim

nasz w naturze tegoż człowieczeństwa y natury. W tymże miejscu
pisma czytamy: Non queras ultionem, nec memor eris iniuriarum
eorum. Nie szukaj pomsty / y nie pamiętaj na krzywdę sąsia-
dów twoich. Jakoż to może być prawdąże starym żydom powiedzia-
no: Będzieś miał w nienawiści nieprzyjaciela twego. ponieważ tu
inaczey pismo mówi w tymże starym testamencie żydowskim / y za-
kazuje pomstę czynić nad nieprzyjacielem / rozkazuje nie pamiętać na
krzywdę wzięta od niego.

Na to tak odpowiadam: że iako jest dwoiaka miłość nieprzy-
jaciół / doskonała y niedoskonała: Tak też dwoiaki jest gniew na nie-
przyjaciela albo nienawisć / doskonały y niedoskonały. Gniew do-
skonany pokazuje ten człowiek / który się sam mści nad nieprzyjacie-
lem / y złe myśli / życzy / y czyni gdzie może nieprzyjacielowi swemu.
Gniew zaś niedoskonały jest albo nienawisć / kiedy człowiek sam nie
mści się nad nieprzyjacielem / ale życzy mu pomsty y pragnie od Pana
Boga / złe mu nie myśli / ani życzy od siebie / ani czyni / ani chce
czynić: ale też nie chce mu dobrze czynić / y ratować go w potrzebie.
Ten ma gniew ale nie tak wielki / y nie tak doskonały iako ow pier-
wszy / co y złe czyni nieprzyjacielowi / y nie chce mu dobrze czynić: bo
ten lubo mu nie chce dobrze uczynić / ale mu też nie chce szkodzić w ni-
czym: y mniemya to jest nienawisć / niżeli pierwsza: Tak się tedy
zgadzają te pisma różne. W starym Testamencie mówi: Nie bę-
dziesz miał w nienawiści nieprzyjaciela twego / to jest doskonały:
Nie będziesz mu złe myślił / życzył / y czynił / y nie będziesz go w niczym
szkodził. A zaś Chrystus w Ewangelii mówi: Powiedziano sta-
rym żydom: Będzieś miał w nienawiści nieprzyjaciela twego / to
jest nie zupełny / nie cały / y niedoskonały / iakoby rzekł. Powiedziano
żydom: Nie będziesz życzył / y czynił dobrze nieprzyjacielowi two-
mu. A prawda to jest / że w starym zakonie żydowskim nie wolno
było nieprzyjacielowi złe czynić y szkodzić mu / bo tego prawem Bo-
żym zakazano: y nigdy się nie godziło oddawać złe za złe. Zawse iak
to świat światem / każdy człowiek powinien był y jest krzywdę swoją
na Pana Boga spuścić. Stare to jest pismo: Na mi spuść pom-
stę /

ste / a ja oddam. Zawsze cnota święta cierpliwość / była w powinności w ludzi: a do cierpliwości to należy / nie oddawać nieprzyjacielowi złe za złe / y nie mścić się nad nim. Ale wolno było y godziło się tymże starym Żydom nie czynić dobrze nieprzyjaciółom swoim / y nie modlić się za nie / y Pána Boga nie prosić o odpuszczenie krzywdy tej / która komu uczynili. Przetoż Chrystus prawdziwie mówi w Ewangelii. Powiedziano starym Żydom: Będzieś miał wienawiść nieprzyjaciela twego / to jest nie rozkazano im tego / ani ich na to obowiązano prawem Bożym / aby oni dobrze czynili nieprzyjaciółom / y wolno im było tak niedoskonale gniewać się na nieprzyjaciela / to jest dobrze nie czyniąc iemu. Grzeszyli y oni / gdy nieprzyjaciółom złe czynili / y szkodzi / y nań się doskonale gniewali: bo im zakazano gniewać się na nieprzyjaciela gniewem doskonałym / złe mu czyniac: ale nie grzeszyli / gdy mu złe nie czyniac / ani myślac / ani życząc / dobrodziejstwa żadnego wyrządzać niechcieli. Ale zaś nam Chrześcianom w nowym zakonie już się nie godzi nieprzyjacielowi nie tylko złe czynić y życzyć / iako się nie godziło y starym Żydom. Ale coś więcej powinni w tym Chrześcijaństwie nad Żydy? Powinni są pod grzechem śmiertelnym nieprzyjaciółom dobrze czynić y ratować ich w potrzebie y żadney nienawiści nie mają mieć przeciwko nim tak owoy doskonałej / iako y tej niedoskonałej. Nie godzi się nam Chrześcianom / nieprzyjaciółom naszym y złe czynić: nie godzi się też y dobrze im nie czynić / gdy tego od nas prawdziwie potrzebuja / bo Chrystus dał nam to rozkazanie swoje w Ewangelii. A ja wam mówię: Miłujcie nieprzyjaciół wasze: iakoż miłością? a to Chrystus w tejże Ewangelii pokazuje to mówiąc: Czynicie dobrze tym co was mają wienawiścić / y modlcie się za prześladowniki y potwarce wasze: to jest / miłujcie ich miłością doskonałą / y złe im nie czynicie / y dobrze im czynicie gdy tego potrzebuja / y nie mścicie się nad nimi krzywdy waszej / y o pomście Boga nad nimi nie proście: y owszem modlcie się za nimi / aby im Bog był miłościw / y grzechy im odpuszczał. Tej doskonałej miłości Żydowie nie mieli. Przetoż w Ewangelii dobrze powiedziano / iż starym nie zakazano mieć w nienawiści nieprzy-

ści nieprzyjaciela / y owszem rzeczone: Będzieś miał w nienawiści nieprzyjaciela twego. A dla tegoż doskonałość Chrześcijańska w miłości nieprzyjaciół większa jest niż była Żydowska. Et nisi abundaverit iustitia nostra, plusquam scribarum & phariseorum non intrabimus in regnum celorum. Jeśli my Chrześcijanie nie będziemy doskonali w miłować nieprzyjaciół naszych dobrze im czyniac / y lepiej niż Żydowie / tedy do królestwa niebieskiego nie wchodziemy.

Następuje czwarte słowo Chrystusowe do Naszowej Panny y Jana Świątego / na Krzyżu wyrzeczone: Oto Matka twoja, Nie-wiasta oto syn twój. A tak dowodzi większej doskonałości swojej nad pierwsze słowo wprzód za nieprzyjaciół wyrzeczone. Miłość rodziców / ojców / matki / y powinnych / jest większa y doskonalsza niż miłość nieprzyjaciół. A że ja zamysłam w sobie miłość rodziców / tedy mam doskonalszą miłość y większą / aniżeli pierwsze słowo: zaczął jestem doskonalsze y celniejszy. Że miłość rodziców jest większa niż nieprzyjaciół / to rzecz prawdziwa: bo taka miłość jest przyrodzona. Sama przyrodzenie tego wzy / y krew sama do tego nas ciągnie: aby rodziców y powinnych miłować. Ale miłować nieprzyjaciela jest to przeciwko przyrodzeniu: dla tegoż nie może być tak wielka miłość przeciwko nieprzyjaciółom / iak wielka jest przeciwko rodzicom: bo co jest przeciwko przyrodzeniu / nie może tak obfitować / iako ono co jest z przyrodzenia / y z tego pochodzi.

Odpowiada na to pierwsze słowo. Miłość rodziców y powinnych jest z przyrodzenia / prawda: ale miłość nieprzyjaciół jest z łaski Bożej: a i takła przewyższa przyrodzenie. Gratia superat naturam; tedy miłość nieprzyjaciół przewyższa miłość rodziców / iako ta która idzie z samej łaski Bożej. A owszem miłość rodziców dla tego jest mniejsza / że idzie z samego przyrodzenia / y wstępuje w doskonałość miłości nieprzyjacielskiej. W tym świadczą Ewangelia też / w pierwszy Piątek pośny Gytana. Si salutaveritis fratres vestros, tantum quid amplius facitis. Nonne & Ethnici hoc faciunt? Jeśli tylko pozdrawiacie braci waszych Coż więcej nad Poganą czynicie / aza y poganie tego nie czynią? Nie wielka to jest rzecz y

cnota / mitować rodzice y powinne mori zbawiciel: bo to czyni y poganie. A Chrześcianin co wiecey ma czynić nad Poganina / to / że ma mitować nieprzyjaciela: bo Poganin nie chce mitować nieprzyjaciela / iako ten który sie nie rządzi łaską Bożą / tylko samym przyrodzeniem / y tylko miłuje rodziców y przyjaciół / bo do nich ciągnie sama natura. Ale Chrześcianin / który łaską Bożą powinien się rządzić / y duchem jego świętym coś wiecey czyni w tym / gdy nieprzyjaciela miłuje.

Piate słowo dowodzi swojej wielkiej doskonałości tym sposobem / to jest słowo to: Sicut, Præne / y mówi tak miłość przeciwko zbawieniu ludzkiemu / wielka jest y doskonała / a jeżeli miłość nieprzyjaciół: ale ja zamykam w sobie miłość przeciwko zbawieniu ludzkiemu / bo rzęga sama pragne / albo raczej wyrażam pragnienie zbawienia ludzkiego: tedyć w sobie zamykam wielką y doskonałą cnotę y miłość / a jeżeli jest miłość nieprzyjaciół: zaczął potrzebą mi przypisać przodek w doskonałości / a nie słowu wprzód wyrzeczonemu.

Je miłość przeciwko zbawieniu ludzkiemu jest wielka cnota y doskonała / a niż miłość nieprzyjaciół: to rzecz jasna / bo ten nabarżyciel miłuje kto nawietżego y najlepszego dobra na świecie światu wi żyży: a iż niemaś lepszego y wielkiego dobra nad zbawienie duszne / tedyć miłość y życzliwość zbawienia dusznego jest nawietższa y nadoskonalsza.

Odpowiada na to słowo wprzód wyrzeczone z Ewangelii. Estote perfecti, sicut Pater vester qui in coelis est perfectus. Bądźcie tak doskonałymi / iako wasz Ociec niebieski doskonały jest. A w czymże jest Bóg Ociec nadoskonalszy / w tym / iako mówi Ewangelia: Quia facit oriri solem super bonos & malos. Je czyni dobrze y złym y dobrym / y przyjaciółom y nieprzyjaciółom swoim. A coś im dobrego czyni / to że im zbawienia dusznego życzy. Vult omnes homines saluos fieri. Chce wszystkich ludzi zbawić / byle się oni sami do tego też przyłożyli. Dla tego wszystkim ludziom by nawietższym kotrom dać łaskę y pomoc dostateczną do zbawienia. A w tym jest Bóg doskonały / że nieprzyjaciela swoje wszystkie grzeszniki miłuje.

Jakoż

Jakoż tedy miłość nieprzyjaciół nie ma być doskonała? ponieważ waz Bóg przez nie jest doskonały. Jako ta miłość nie jest doskonała / y wielka nad wszystkie cnoty y miłości? która czyni Boga doskonałego / który nad wszystkie rzeczy jest doskonały. A jeśli idzie o miłość przeciwko zbawieniu ludzkiemu / y miłość nieprzyjaciół życzy zbawienia nieprzyjacielowi: bo to jest napierwsze y najlepsze dobrodziejstwo miłości: nieprzyjaciół życzyc im zbawienia dusznego. A to Bóg przez to doskonały jest / że pomaga do zbawienia wszystkim / y złym y dobrym. Przetoż nie ma się o co wadzić miłość zbawienia ludzkiego z miłością nieprzyjaciół: bo jedną w drugą wchodzi. Miłość nieprzyjaciół nie może być bez miłości zbawienia ludzkiego / gdyż ten kto miłuje nieprzyjaciela / w tym go nabarżyciel miłuje / że mu życzy zbawienia dusznego: y o nie się pieczęluje: inaczey jużby nie była miłością / ale gniewem y nienawiścią / gdyby kto nieprzyjacielowi zbawienia wiecznego nie życzył: bo od niego się pogyna / y na tym się konczy każda miłość Chrześcianska każdemu bliżniemu / tak przyjacielowi iako y nieprzyjacielowi powinna.

Szoste słowo na Krzyżu od Chrystusa wyrzeczone: Consumatum est. Skończyło się: tak mówi Maiorem charitatem nemo habet, nisi ut quis ponat animam suam pro amicis suis. Wielkiej miłości żaden nie ma / tylko ten który umiera za przyjaciela swego. Jest i także / mówi Chrystus / odkupienie ludzkie / y w tym słowie zamykam wszystko odkupienie ludzkie: a takie odkupienie / że go odkupie dusza y śmiercią swoją. Klade na to gardło swoje / odkupiac przyjacielu swoje: tedyć już nie maś wielkiej miłości y doskonałej nad te! A zaczął będzie doskonałe to słowo / Skończyło się, aniżeli ono napierwsze wprzód wyrzeczone: bo zamyka w sobie wielką miłość ku odkupieniu ludzkiemu / nad którą nie maś wielkiej. Według onego pisma: Wielkiej miłości żaden nie ma / tylko ten / który za przyjaciela umiera.

Odpowiada na to pierwsze słowo: Co jest wielkiego y doskonałego odkupić gardłem swoim y śmiercią własną przyjaciela czy nieprzyjaciela? Zaprawdę wielka y doskonała jest cnota umrzeć za

nieprzyjaciela /

nieprzyjaciela / niż za przyjaciela. A Chrystus wielka y doskonała w tym miłość pokazał / że umarł y dał się zabić za nieprzyjaciela / ażeby gdyby był umarł tylko za same przyjaciela y wybrane swoje. Czemuż przecis pisino mówi / że wielkiej miłości żaden nie ma tylko ten co za przyjaciół swoje umiera. Toć umrzeć za nieprzyjaciół nie jest wielka y doskonała miłość. Na to odpowiadam: że to Pisino nie ma się rozumieć absolute, to jest / bez ograniczenia: ale tylko comparative, to jest z takim ograniczeniem. Między przyjaciółmi: przyjaciel przyjaciela nie może bardziej miłować / tylko w ten czas kiedy zań umiera. A pokazuje tu pisino największy sposób miłowania przyjaciół. Który jest: to jest ten / umrzeć za przyjaciela: ale stosując miłość do miłości pospolitej / wielka jest miłość y doskonała umrzeć za nieprzyjaciela / niż za przyjaciela: bo to sam rozum pokazuje.

Ostatnie słowo. W rece twoje Panie polecam Duchą mego: mówią tak. Prima charitas, to jest / Pierwsza miłość jest wielka y doskonała / ażeby secunda charitas, to jest wtóra y druga miłość: bo tym samym / że wtóra już musi wstępować pierwszej. Ale ja zamyślam w sobie pierwszą miłość / bo zamyślam miłość siebie samego / y dusze swojej własnej / gdy ja z miłości przeciwko niey w rece Pańskie oddaie. Tedyć mam w sobie miłość wielką y doskonałą / ażeby pierwsze słowo / które ma miłość nieprzyjaciół: bo ta jest miłość wtóra / nie pierwsza. że miłość siebie samego jest pierwsza / a miłość drugiego bliźniego jest wtóra; lubo to przyjaciela; lubo nieprzyjaciela: to rzecz iasna / bo Ordinata charitas incipit à seipso. Porządna miłość poczyna od siebie samego. A jeśli poczyna / tedyć miłość siebie samego jest pierwsza / ażeby miłość drugiego bliźniego: a miłość nieprzyjaciół jest wtóra.

Odpowiada na to pierwsze słowo: Miłość siebie samego / jest prior tempore non perfectione, jest pierwsza według czasu nie według doskonałości: to jest / pierwszej każdy miłować ma siebie / a po tym drugich. Ale zaś miłość nieprzyjaciół jest pierwsza w doskonałości / bo jest doskonała y trudniejsza. Dla tegoż Chrystus przydaie te słowa w Ewangeliej: Diligite inimicos vestros, vt sitis filij Patris vestri.

tris vestri, Miłujcie nieprzyjaciół wasze / abyście byli synami Bożymi. Czemuż się tedy czynimy synami Bożymi miłując nieprzyjaciół / a miłując samych siebie nie czynimy: dla tego / że miłość nieprzyjaciół jest wielka y doskonała cnota / a niż miłość własna siebie samego: y przeto zapłatę przydano do onej a nie do tej. Drugie uważanie nie może być takie o tej miłości nieprzyjaciół. Dla czego Pan Bog dał przykładanie o niey / a nie dał żadnego przykładania o miłości siebie samego? Dla tego / że jest trudniejsza / wielka / y doskonała cnota / a niżeli miłość własna. Jakoby rzekł Bog / nie trzeba na to prawa dawać / aby ludzie siebie samych miłowali / bo bez tego każdy się domysli takiej miłości / y każdy się do niey porwie. Nie jest to trudna y doskonała cnota: y owszem tak jest łatwa człowiekowi / że trzeba go w niey hamować / y prawem mu opisać granice tej miłości / by się śnaź nie miłował więcej niż potrzeba. Ale gdy przyjdzie miłować drugiego / to już trudna y pracownita: zaczął doskonała jeśli przyjaciela: a jeśli nieprzyjaciela / to natrudniejsza y nadoskonała. A tak napierwsze słowo wprzód od Chrystusa wyrzeczone na Krzyżu / gore otrzymało w doskonałości: bo w sobie zamyka natrudniejszą / zaczął nadoskonałą cnotę miłość nieprzyjaciół. O iako wdzięczna jest ta para słow Chrystusowych. Jedno w Ewangeliej w pierwszy Piątek pośny czytany / a drugie na Krzyżu od Chrystusa wyrzeczone. W Ewangeliej / to jest: A ja wam mówię miłujcie nieprzyjaciół wasze. Na Krzyżu / to jest: Oycze odpuść im bo nie wiedza co czynia. A dla tego oboie są wdzięczne y mile / bo o największej y nadoskonałej cnotie o miłości nieprzyjaciół mówią. Ale iednak to na Krzyżu wdzięczniejsza jest y doskonała nad to w Ewangeliej: Temu / że to w Ewangeliej jest verbum speculatiuum, to jest znaczące miłość nieprzyjaciół: a to na Krzyżu jest practicum y operatiuum, to jest czyniące y wykonujące miłość tę. To w Ewangeliej tylko iey wzy / y o niey mówi: a to na Krzyżu / y mówi o niey / y czynia: a raczej czyni niż mówi. A melior est vox operis quam sermonis, lepsza jest mowa która y mówi y czyni / a niżeli ta / która tylko mówi a nie czyni: po prośbu lepszy wzynek / a niżeli mowa o wzyntu: lepiej czynić cnotę / a niżeli o niey mówić. A iż to słowo na Krzyżu czyni cnotę / tedy lepsze jest nad owo które tylko o cnotie mówi.

D R U G I P U N K T.

O nauce duchowney, którą mamy brać z tego pierwszego Słowa, na Krzyżu za nieprzyjaciół wyrzeczonego.

V Ważay duszo nabożna / że to słowo wprzód wyrzeczone za krzyżowników Chrystusowe / trzy cnoty w sobie zamyka. Wzniesienie / y wyznanie Boga Oycy: to iedną cnotą. Odpuszczenie krzywdy własney: to druga. Wymowienie cudzego grzechu: to trzecia. Wyznanie Boga mamy w tym słowku / *Oycze*. Odpuszczenie krzywdy własney mamy w tym drugim słowku / *Odpuść im*. Wymowienie grzechu cudzego jest w tym trzecim y ostatnim słowie / *Bo nie wiedza co czynia*. A tak trzech tych cnot Chrześciańskich powinien się każdy człowiek Chrześciański nauczyć z tego pierwszego słowa / y te trzy cnoty ma każdy człowiek zachować w ten czas / gdy P. Bog nań dopuści nieprzyjaciela y prześladownika takiego. Na przód / y na dowszytko ma się każdy czasu prześladowania od nieprzyjaciół swoich wciąć do Pana Boga / y wyznać Boga w tym utrapieniu nieprzyjacielskim. A w czym zawisto to wyznanie Boga czasu utrapienia: w tym / że ma każdy w ten czas Pana Boga zaraz prosić o cierpliwość / y mieć się w tym do niego o pomoc / a dać pokoy semranu obmowiskom / skargom. A zaraz powinien człowiek przyznać to Panu Bogu / że tego nieprzyjaciela Bog sam na niego dopuścił za grzechy jego / y że tego godzien za grzechy swoje / aby go nieprzyjaciół trapił: y ma to wyznać na modlitwie przed Bogiem / że ten nieprzyjaciół jest nad nim wykonaniem sprawiedliwości Bożej. A nie mają tak ludzie w ten czas mówić (iako wiec po polu moia:) A nie dalem mu żadney przyczyny / bo jeśli nie dał nieprzyjacielowi przyczyny do gniewu / ale dał Panu Bogu przyczynę grzechów mistroy mi / do tey pomsty za grzechy swoje. A takie wyznanie czasu utrapienia od nieprzyjaciół naszych / jest bázno potrzebne y pożyteczne

gno

Żne do miłości nieprzyjaciół / bez którego żadnym sposobem nie może miłować nieprzyjaciela. Tak Dawid Krol wzywał / kiedy mu ieden z nieprzyjaciół tego szorzeżył / y psem go iawnie nazywał. A gdy się stłudz chcieli nad nim mścić / on rzekł: dajcie mu pokoy / nie wienien on nie / ale Bog mu kazał aby mi szorzeżył: iam winien dla grzechow moich.

Druga cnota powinien człowiek Chrześciański mieć w ten czas / gdy nieprzyjaciela na się gniew. Odpuszczenie doskonałe krzywdy własney. Ma każdy swojej krzywdy zapomnieć / y nie mścić się na / y odstąpić doskonale pomsty y swojej y Bożej powinien / y Pana Boga za nieprzyjaciela prosić / aby mu Bog krzywdę tego odpuścił. Boby to była miłość Żydowska a nie Chrześciańska / prosić Boga o pomstę nad nieprzyjacielem; luboby to sam człowiek przez się nie mścił się nad nim. Żydz abowiem tak czynili / bo niedoskonale miłowali nieprzyjaciół swoje / y nie powinni byli iefcz na miłość doskonałą. bo rzegono im: Będziesz miał w nienawiści nieprzyjaciela twego / iako mówi Ewangelia. Trzeba tedy Pana Boga prosić za nieprzyjaciela / y tak mu odpuścić żeby się starać / aby y Bog mu odpuścił: a to Chrystus tak czyni na Krzyżu / y sam odpuszcza / y moli się za nie do Oycy / mówiac: *Odpuść im*. A nie trzeba tak Pana Boga prosić za nieprzyjaciela / iako Politycy światowi mówią: *Parcat illi Deus si vult*. Niechay mu Bog odpuści jeśli chce: ale trzeba szgerze y po prostu mówić: *Odpuść mu Boże* / bo tak prosto mówi Chrystus na Krzyżu bez kondicyey żadney: *Oycze odpuść im*. Nie przydaie tu Chrystus infego słowa do tego / ale szgerze tego pragnie / aby im Bog odpuścił / mówiac: *Odpuść im*.

Trzeciej cnoty mamy się nauczyć z tego słowa pierwszego / to jest: Wymawiać cudze wyszeptki. O iako panuje w ludziach ta wada tych czasow / gdy widza kogo grzesząc / iako obciążają grzech nieprzyjaciół swoich. *Ex musca faciunt Elephantem*. Wielbłąda chcą wzywać z muchy / z grzechu powszedniego śmiertelny. *Odia quid pro quo* / grzech mały za wielki. A wszętko dla tego / że gniew kogo za nieprzyjaciela swego. Nie tak czyni Chrystus na Krzyżu / ale

C 2

wymawia

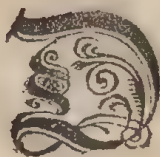
wymawia wściewie y przystoynie grzech nieprzyjaciół swoich. Wiedząc namilży Jezus, że nie mógł inaczey wymówić Żydowskię grzechu (bo był iawný grzech) okrył go przecie / y wymówił głupstwem: przecie go nie obciąża choć iest y był ciężki grzech: ale wliywa, gdy nie złości ale głupstwou przypisuje grzech nieprzyjaciół swoich. A my nad prawo / nad słusność obciążamy krzywdę wziętą od nieprzyjaciół naszych. Jako nam co uczyni kto nie do smaku / o Boże iakie lamente / iakie wważania / iakie strasunki / kłopoty / białasy z tego: iak to rozumiemy / że to z pychy nam na wzgardę uczynił. Gdybychmy tedy grzechy nieprzyjaciół naszych w siebie wymawiali / toby do tego nieprzychodziło. Niechajże to Bog sprawi w sercach Chrześcianańskich / aby te trzy cnoty gąsnu wtrapienia nieprzyjacielskiego zachowali / doskonałe Boga wyznali / krzywdy w łasne odpuszczali / y nieprzyjaciół swoje przed Bogiem / y przed ludzmi / y w siebie samych wprzód wymawiali. Amen.

ROZMOWA DRUGA,

y wważanie o drugim słowie ná Krzyżu wyrzeczonym do Bogá.

Stosowana do drugiej Ewangeliey, w drugi Piątek pośny y Márcowy: O Sądzącie Hierosolimskiej czytanej.

Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me.
Boże moy / Boże moy / czemuś mnie opuścił.

Wole ludzi widziemy wtrapiionych / z bolących / wdrażonych / y opuszczonych. Jednego w Ewangeliey: drugiego ná Kalwaryey. W Ewangeliey iest ieden głowiek

wiek chory / trzydzieści lat z kostką nierozstający. Był tam głowiek ieden trzydzieści lat y ośm w chorobie swojej będący / mowi Ewangelia. Na Kalwaryey iest Jezus Chrystus wkrzyżowany. Tego w Ewangeliey widzimy przy iedney sądownce. W Hieruzalem była sądownica / która sie zowie Bersaida / mowi Ewangelia. A tego ná Kalwaryey widzimy przy Krzyżu. Tego przy wodzie. Ruśnięta sie woda / świadczy Ewangelia. A tego przy drzewie Krzyżowym. Tego przy pięci gantach / bo w tej sądownicy Hierosolimskiej było pięć gantów: (pięć gantów mająca) świadczy Ewangelia. A Chrystusa przy pięci katowskich okrutnych instrumentach: przy cierniu / z którego wpleciono Zbawicielowi Koronę ostro / y głowę mu okrutnie cierniem skłoto / przy trzech gwoździach / którymi go ná Krzyżu przybito: y przy włóczni ostrej / która mu bok przebito. Ktoż tu iest bardszy schorząty / zbolaty / wtrapienszy / y bardszy opuszczony? Czy ten chory przy sądownce Hierosolimskiej? Czy Chrystus ná Kalwaryey wkrzyżowany? Puszczam to do wważenia duchownego dusiom Chrześcianańskim. Prawda że obadwaj są wtrapieni / zbolali / schorzali / y opuszczeni: ale iednak Chrystus Pan ná Krzyżu iest wtrapienszy / y bardszy zbolaty / y opuszczony. Bo / ten wždy przy sądownce Hierosolimskiej leżący / mógł przecie mieć iakakolwiek pocieche weyzrzawszy ná wodę w oney sądownce będącą: pospolicie weyzrzente ná wody / ná sądownicę / czyma pocieche ogoni ludzkim. Ale Chrystus co za pocieche mógł mieć weyzrzawszy ná Krzyż swój / a ono wszystko krwawiego światła skropiony / zmoczony / y oblany był: pospolicie gdy ná krzew patrzymy / tedy mgłotać na nas a nie pociecha przychodzi. Ten wždy przy sądownce miał wodę dla pragnienia / która sie mogł ochłodzić / y pragnienie wgaśić. Ale Chrystus ná Krzyżu będąc przy drzewie krzyżowym: co za wodę z niego mieć może? A to patrzącie / że y krople wody mieć nie może: wola / pragnie: a nie máś ktoby mu wody podał: ale miało wody / podać mu żołci. Ten przy sądownce mógł iaką pocieche mieć z onych pięci gantów: bo rozumiem / że były piękne y kosztowne: Żydowie abowiem ná on gąs nieładzące go budowáli. Ale Chrystus ná Krzyżu wiśący / co za pocieche może

mieć z tych piaci katorżkich y okrutnych instrumentow / przy których sie znayduie / z Ciernia ktore muglowe swieta okrutnie kole: ze trzech Swozdzi / ktore mu rece y nogi okrutnie przybily / y na nich z wielka boleścią / mgłością / y żalością swęga wił: z Włócznie / ktora mu wielka y serdeczna rana w boku tego swietym zadala. Tedyć jest daleko wiecey utraapienszy / niż ten chory przy sadzawce Hierosolimskiej leżący. Ten chory przy sadzawce miał towarzyszym wiele / także chorych / mgłych iako y on / y z nich mogli mieć pocieche: bo pospolicie weseli sie nadzą / gdy ma towarzysza sobie podobnego. Była tam przy tej sadzawce kupą wielka chorych / mgłych / ślepych / ktorzy czekali poruszenia wody: świadczy Ewangelia. Ale Chrystus na Krzyżu / nie ma się z tego cieszyć: bo żadnego towarzysza nadzy y boleści swojej nie znayduie. A to pisano mowi o nim: O vos omnes qui transitis per viam, &c. O wy wszyscy ktorzy idziecie droga / patrzcie a słuchajcie / iesli kto jest podobney boleści / iako jest boleść moja? Nie maś nikogo. Toć utraapienszy Chrystus nad tego. Ten przy sadzawce przecie na łosku leżał / miękko mu było. Tolle grabatum tuum, & ambula. Weź łosko twoie / a chodź / mowi Ewangelia. Ale Chrystus na Krzyżu nie ma łoska / ale miasto łoska ma drzewo / na którym sie ciało jego wspiera. Ten przy sadzawce miał wždy iako także choć uboga pościel na tym łosku. Ale Chrystus na Krzyżu miasto pościeli ma ciernie y żelazo: ciernie w głowie / a żelazo w rękach y w nogach. O utraipienie / o boleści: iakoż tu Chrystus nie ma być utraapienszy nad tego chorego / co był przy sadzawce! Ten przy sadzawce leżał w ganku pod przykryciem / nie kapato mu za szyie ani śnieg / ani deszcz zawiewał do niego / ani stonco paliło go. Ale Chrystus na Krzyżu żadnego ganku / żadnego przykrycia nad sobą nie ma: ale na powietrzu samym a na Krzyżu odkrytym wił / y deszcz / y śnieg nań pada / y zimno / y gorąco go dolega / stonco go pali: owo zgoła wysyszek wydany jest na wszelką nędze powietrzna. O utraipienie y boleści Chrystusowe / iakoście są / na świecie nikomu nie porównane! Ten przy sadzawce od ludzi tylko jest opuśczoney / bo go byli ludzie opuścili / gdy żadnego przyjaciela z ludzi nie miał / co by go był w ona

sadzawka

sadzawka wrzucił w ten czas / gdy Anioł wody w niej poruszał / wszyscy go vprzedzali. Dla tegoż mowi w Ewangelii: Domine, hominem non habeo. Panie / ludzie mnie opuścili / Słowieka żadnego nie mam / co by mi do tej sadzawki pomógł. Ale Chrystus na Krzyżu / y od Boga jest opuśczoney / gdy mowi: Deum non habeo. Boga nie mam. Deus meus ut quid &c. Boże mój czemuś mnie opuścił: y od ludzi / y od Boga jest opuśczoney. Toć jest bardszy opuśczoney / utraapienszy / bardszy zbolaty y schorząty / a niżeli ten przy sadzawce Hierosolimskiej leżący.

Ta tedy druga rozmowa o tym drugim Słowie Chrystusowym na Krzyżu wyrzeczonym / na dwa także Punkty do uważenia Chrześciańskiego godne rozdzielona jest. Pierwszy Punkt tej rozmowy / pokazuje kondicya y postanowienie tego dragego Słowa Chrystusowego / do Boga Oycą wyrzeczonego: laka jest jego kondicya y postanowienie. Drugi Punkt / naukę duchowna krociusienko żamyka / ktora mamy wziąć od Chrystusa / z tego drugiego Słowa nam także náprzykład / do Boga Oycą wyrzeczonego.

PIERWSZY PUNKT,

Pierwszey rozmowy, abo uważenia pierwszego:
o wtorym y drugim Słowie do Boga
wyrzeczonym.

Vważay nabożna duszo Chrześciańska Ewangelia w drugi Piasek postny Marcomy / o sadzawce Hierosolimskiej czytając: a z niej dowiesz się iakiego postanowienia jest to wtore y drugie Słowo Chrystusowe / od niego do Boga na Krzyżu wyrzeczone. To słowo jest iakiego postanowienia / iakiego postanowienia była ona sadzawka w Hieruzalem. Ta sadzawka naprzód była miejscem wciezki wszystkich chorych / wszyscy chorzy w Hieruzalem wciekali się do niej po zdrowie: bo kto iedno w nie wszedł czasu swego / tedy zaraz ozdrowiał: Przetoż miejscem wciezki słusne są nazwać.

A to

A to słowo Chrystusowe / jest także słowem wciężki Chrystusa wciężającego się do Boga: albo raczej jest modlitwa przez którą się Chrystus wcięża do Pana Boga. Jasnie to widzimy / że Chrystus tym słowem wcięża się do Boga / prosić aby go do końca nie opuścił / y iego w tak wielkich y ciężkich boleściach ratował. *Boże mój czemuś mnie opuścił.* tak to waży / iakoby rzekł: *Boże mój proszę cię nie opuśćaj mnie.* A tak będzie słowem wciężki: y owszem samą wciężką do Pana Boga. Do tego / możemy to słowo nazwać nie tylko słowem wciężki / ale też miejscem y domem wciężki / do którego domu y miejscą wszyscy chorzy na duszy y grzeszni powinni się wciężać / tak iako do oney sadzawki chorzy na ciele wciężali: bo to słowo ma w sobie Boga: a Bog jest miejscem y domem wciężki (iako mówi Dawid:) *Kto mihi in Deum protectorem & in domum refugij.* Boże bądź mi obroncą moim y domem wciężki mojej. Tedy y to słowo jest domem wciężki / bo zamyka w sobie Boga / który jest domem wciężki naszey. Ta sadzawka w Hieruzalem mogła mieć / y snadź miała w sobie iakiekolwiek ryby: bo od tegoż sadzawka / tylko na sadzanie y chowanie ryb. To słowo Chrystusowe do Boga wyrzeczone / ma w sobie inż nieryby / ale cnoty a nieładaiakie / ale wielkie cnoty a nie mało ich: ale wszystkie cnoty co ich jest na świecie zamknięta się w nim / y iako w sadzawce ryby / tak tu w tym słowie Chrystusowym wszystkie cnoty się chowają / tu się mnożą / tu doskonałość swoją biorą.

A naprzód jest tu w tym słowku wiara y wyznanie Trojcy przesaświatsey. *Boże:* to Bog Ociec. Drugi raz *Boże:* to Bog Syn. *Mój:* to Duch Święty / bo to słowo *mój* / jest znakiem miłości: a miłość przypisana jest własnością nieiała Duchowi Świętemu / iako się przypisuje mocy iaką Oycu. Mądrość Synowi: tak miłość y dobroć Świętemu Duchowi. Dla tegoż Chrystus aby na krzyżu wyznał wszystkie trzy Osoby / nie rzekł tylko raz *Boże:* ale dwa razy / aby wyznał dwie Osoby / Oycę y Syna / rzekł dwa razy *Boże Boże:* aby zaś wyznał trzecią Osobę Ducha Świętego / przydał to trzecie słowo *mój:* które jest znakiem miłości / a miłość znaczy Świętego Ducha. Jest też tu w tym słowie / druga cnota Chrześcijańska Nadzieja. Bo

iaki

ieśli to słowo jest wciężka y Modlitwa prosiąca o ratunek Pana Boga: Tedy w tej Modlitwie y wciężce do Boga / musi być Nadzieja w Pana Boga. Bo kto się do Boga wcięża / y prosi o co Boga / tedy się spodziewa wziać to od niego o co go prosi / y ma nadzieję w tym Boga prosi o ratunek zego ratunie / y prozaby to była Modlitwa bez nadziei. Jest tu w tym słowie y trzecia cnota Miłość Boga: Bo to słowo (*mój*) pokazuje miłość między Bogiem a między Chrystusem. Bo kto Boga nie miłuje / nie mówi mu *mój*: chyba ten tylko używa tego słowa *mój* / do tego Boga miłuje. Ji tedy Chrystus mówi *Boże mój*: znać że mówi do Boga iako miłośnik do swego miłośnika / y iako przyiaciel do przyjaciela / y mówi z miłości wielkiej ku Bogu: Zaczynam w tym słowie zamknęły się trzy cnoty naprzędniwsze koło Boga samego się bawiające / nazwane Theologiczne: Wiara / Nadzieja y Miłość. Są też tu y cnoty drugie do obyczajów ludzkich dobrych należące / nazwane Virtutes morales. A naprzód jest tu sprawiedliwość / która wzy oddać każdemu co jego jest. A coż było powinno człowieczeństwo Chrystusowe oddać Bostwu do siebie złączoneму? A to te trzy rzeczy: Wyznanie Bostwa. Nadzieja w nim. A miłość tegoż Bostwa. Już wiara w Chrystusa miejsca nie miała / bo iasnie Boga widział od pojęcia swego. Ale miasto wiary powinien był wyznać Boga / a zwiastować w utrapieniu swoim. A toż tak uczynił / oddał co był winien Panu Bogu / tym swoim słowem: winien był wyznać go czasu potrzeby / y wyznał: winien był wcięż się do niego / y nadzieję w nim samym mieć / y tak uczynił: winien był miłować go / y miłuje go gdy mówi *Boże mój*. A toż mamy w tym słowie cnotę sprawiedliwości świętey zamkniętą. Mamy tu y Mądrość. Alza to nie mądrość w mieć sobie poradzić w wielkim utrapieniu / w wielkich mękach y boleściach? A która mądrza / zdrowa y bezpieczniejsza jest porada / iako ta wcięż się do Pana Boga: który jest domem wciężki czasu potrzeby wśelakiej. A iż się Chrystus wcięża tym słowem do Pana Boga: tedy mądry jest / mądrze y dobrze sobie poradził y w tym słowie przez to samo mądrość wielką pokazuje. Macie w tym słowie Fortitudinem / to jest męstwo duchowne. Alza to nie jest męstwo wielkiego y potężnego

D

niego

żnego Ducha, y wielkiej światobliwości: w tak wielkich mekach y boleściach, y większych niż śmiertelnych: a nie rozpaczając, y owszem o Bogu pamiętać: prawie to cudowne męstwo, zwyciężyć one wszystkie meki, bole, y młotności, a nie pokazać żadnego znaku niecierpliwości, żadnego szemrania y mrugenia: y owszem się do Boga wciąć, y miłością wielką ku Bogu w mekach paść. A iż Chrystus tak czyni dla tegoż w tym słowie wielkie męstwo duchowne pokazuje się y zamyśla. Jest tu w tym słowie y wstrzemięźliwość, bo Chrystus w bolach y mekach tak wielkich wstrzymał się od wszelakiego mrugenia y szemrania, y od bluźnierstwa (iako więc ludzie głupi y niecierpliwi zwykli czynić) mrugnąć, szemrać, przeklinąć, y Boga y ludzi w utrapieniu swoim. A Pan nasz iako Lew mocny pokazał w tym cnocie wstrzemięźliwości świętej, gdy w swoich mekach nacięższych na świecie nie bluźnił, ale Boga chwalił, gdy go na Krzyżu wyznał, y do niego się wciął, gdy przy nim stał, y nigdy od niego nie odpadł: A to wszystko nam na przykład, ludziom niecierpliwym. Wzy nas Chrystus tym przykładem swoim, y tym słowem drugim, wciąć się do Boga w utrapieniu naszym, w chorobach, y dolegliwościach naszych: a nie do czarow, nie do gusiel y zabobonow. Wzy nas Boga chwalić, a nie bluźnić. Wzy nas wstrzemięźliwości, a nie rozpusty, ani swęrowoli. Wzy nas cierpliwości nie szemrania, ani mrugenia. Wzy nas męstwa y zwycięstwa prawie Lewiego, a nie pieśzgoty, ani ślania roskoży. Jest też w tym słowie y pokora, bo pokorny Chrystus pokornie wyrzekł to słowo. Wważaia tak nabożni Doktorowie, że kiedy Chrystus to słowo mówił wsty, tedy sercem naszym wstąpił w czynił bóstwo przenasławiającemu, y pomżyło się głowieczństwo tego przed Bogiem iako naszym y napokorniey. Jest tu skromność y cichość, także y wkládność: bo Chrystus iako naszkromiony y naciężnym sercem, także y wkládnym wymowił to słowo, tak iako było należało wymówić je przed tak wielkim Bogiem, y najwyższym Panem. Jest tu nabożenstwo y pobożność, gdy Chrystus do Boga to słowo mówi: A każdy wzynek który jest ku Bogu y dla Boga, jest nabożenstwem y pobożnością. Jest tu y posłuszeństwo, bo tym słowem oświadcza

oświadcza Chrystus przed Bogiem swoje posłuszeństwo. Chciał Bog Ociec, aby Syn jego był mu posłuszny aż do śmierci krzyżowej, y tak był mu posłuszny. Chciał Bog Ociec, aby go na Krzyżu wiszącego opuścił, y w tym mu był posłuszny przestając na tym opuszczeniu. Przetoż oświadcza to swoje posłuszeństwo Bogu Oycu, gdy mówi: *Boże mój czemuś mnie opuścił.* Jakoby rzekł: Oświadczam się Ojcie przed każdym stworzeniem, że dośyć czyni woli twojej. Aż do śmierci krzyżowej stałem się posłuszny. Chciałem tego, abyś mnie opuścił na Krzyżu. A ja na tym przestaję: Fiat, Tłuchaj bądź wola twoja. Jest ięszce w tym słowie świętym y cnota wbośstwa: bo ktoż może być wbojszy, iako ten który y od Boga jest opuszczony. Naciężnie, zamyśla się w tym słowie wszystkie cnoty Chrześciańskie, z tej miary, że to słowo jest słowem wciąćki, y owszem samą wciąćką y modlitwą do Pana Boga. A czegoż modlitwa y wciąćka do Pana Boga nie otrzyma od Boga, i które cnoty nie wprosi, wszystkie, o które prosi. O co będziecie prosić Ojcie mego w Imię moje, da wam. Toć wszystkie cnoty zamyśla się w modlitwie, bo wszystkie może wprosić.

Potrzebna jest rzecz y pożyteczna rozważyć y rozwiązać w tym punkcie jednę wątpliwość. Jako to można rzecz być, żeby Bog miał Syna swego tak kochanego Chrystusa Pana opuścić. Wważay duszo nabożna, że Bog nie opuścił nigdy głowieczństwa Chrystusowego Hipostatice, to jest Osobiciście: bo zawsze Osoba Boża, to jest Syn Boży, był złączony osobistym złączeniem z ciałem y z duszą Chrystusową: nawet y w času śmierci jego. Quod semel assumptum nunquam dimisit. Co raz wziął na się, to jest Ciało y Duszę Chrystusową, nigdy tego z Osoby swej Syn Boży nie spuścił, y nie spuścił na wieki. Wiedzieć też trzeba, że Bog nie opuścił nigdy Chrystusa z łaski swej, bo tak tylko grzesznych opuszcza: a Chrystus nigdy nie był grzeszny: toć też z łaski Bożej nigdy nie był opuszczony, ani też Bog mógł opuścić Chrystusa, ani nigdy opuścić z chwały swej: bo zawsze duszą Chrystusową była w wielbiona chwata widzenia iásnego Mąiestatu Bożego zaraz od pogęcia swego, y nigdy tego widzenia nie straciła.

nie stracił: ani w ten czas gdy Chrystus na Rezym był rozbity. Takżę tedy opuścił Bog Chrystusa Pána: opuścił go per subtractio-
nem omnis consolationis corporalis. w tym go opuścił / że mu od-
iał wpełała pociecha na ciele / y na niższej części duszy tego: y nie pocie-
chy nie miał według ciała; lubo to na wyższej części duszy swojej miał
wielką pociechę z widzenia Najświętszego Bożego.

Tę sadzawkę Hierozolimską zowie się doświadczona / Proba-
ta piscina, dla tego że rzeczą była doświadczona / iż którykolwiek cho-
ry w nie wstąpi / tedy zaraz niepochybnie ozdrowiał każdy. A to slo-
wo do Boga od Chrystusa wyrzeczone / jest doświadczone: przeto / że
jest wcieczką y modlitwą do Boga. A kto kiedy się osukał na tym / że
się szperze do Boga wcieka? Kogo kiedy modlitwa święta dobrze w-
czyniona omylita? Żadnego. Przetoż doświadczona jest rzecz w
wszystkich / że któżkolwiek się do Boga wcieka / y dobrze go o co prosi:
tedy wszystko otrzyma. A tak to słowo iż jest modlitwą / jest doświad-
zone słowo.

Tę sadzawkę w Hieruzalem miała przy sobie pięć Ganków. A
to słowo także pięć ganków przy sobie ma. Pierwszy ganek / jest
Obrona Boża. Drugi / Nadzieja w obronie Bożej. Trzeci / Utra-
pienie. Czwarty / Cierpliwość w utrapieniu. Piąty / przyszła po-
ciecha / która następnie zawse po cierpliwym utrapieniu.

Je obrona Boża jest przy tym słowie / a kto o tym wątpi? bo
każda wcieczka jest do obrony: y kto mądrze wcieka / tedy zawse ku o-
bronie się ma. A iż to słowo jest sama wcieczka do Boga / tedy jest
ku obronie Bożej. Iż tedy Chrystus tym słowem do obrony Bożej
się wcieka: nie pewniejszego / że przy nim jest obrona y pomoc Boża /
która mu dała wytrwanie cierpliwe w tak ciężkich y nieznośnych
mekach. Tę obronę Bożą / jest iako ganek iaki albo mieszkanie: bo
wszystcy co się do niej wcielają / iako w ganku / w gmachu / albo mie-
szkaniu takim w niej mieszkają. Jako świadczy Dawid w Psalmie
swym: Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei coeli
commorabitur. Kto mieszka w pomocy najwyższego / w obronie Bo-
gą niebieskie będzie mieszkał. O iakoż to jest pożyteczny ganek y
rozkosne

rozkosne mieszkanie obroną Bożą. Uwajęcie nabożne dusze / iako
wylicza Dawid także w Psalmie swym / pożytki y rozkoszy tego ganku.
Naprzód / ten kto mieszka w tym ganku obrony Bożej / tedy za go-
spodarzą ochotnego y za wyciciela hoynego / który przymie gości
przychodzących do niego / ma samego Boga najwyższego. Dicit
Domino: Susceptor meus estu, & refugium meum, Deus meus,
sperabo in eum. Ten który się wcieka do obrony Bożej / tedy będzie
mówił Panu Bogu: Tyś jest moim przyemmiem / wcieczką moją /
Bog mój / bede w nim nadzieję pokładał. (to słowo Dawidowe.)
Kto w tym gmachu obrony Bożej mieszka (mówi tenże Dawid)
ma ten pożytek y te pociechy / że go żaden osukać nie może / wadlić /
ani zdradzić: y nawet żaden mu słowa przykrego y ostrego rzec nie
może. Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, & a ver-
bo aspero. Abowiem on (to jest) Bog wybawił mnie z sińki / y od
zdrady myślowych y zdradliwych ludzi / y od słowa przykrego. To slo-
wó Prorockie w Psalmie tymże wyżej pomienione: rzeczone o tym
człowieku / który w obronie Bożej mieszka.

Jesze w tym ganku obrony Bożej słonce nikogo nie wpala /
ani deszcz zmoczy: y mozem o nim mówić z Dawidem: Per diem
sol non uret te, neq; luna per noctem. Słonce takiego gorące we
dnie nie wpali / ani Miesiąc dżdżowy w nocy go zmoczy: zemur bo
strzydła Boże cien czynią / y przykrycie dobre mieszkańcom tego gan-
ku. Scapulis suis obumbrabit tibi, & in pennis eius sperabis. Ty
człowiecze (mówi Dawid) który mieszkasz w tym ganku obrony
Bożej: wiedz o tym. Je koparki Boże zaćmiał nad tobą / a w strzy-
dłach y piorach tego będziesz miał nadzieję. Kto mieszka w tym gma-
chu obrony Bożej / ma ten pożytek / że jest obroczony tarczą samego
Boga: y nie się nie boi na świecie. Scuto circumdabit te veritas
eius, non timebis a timore nocturno. (Mówi Dawid o takim
człowieku) Tarcza obroczy cie prawda tego / y nie będziesz się bał
żadney boiaźni nocney. Nie boi się taki człowiek / ani strachy albo g-
snyce żadney. (Mówi Dawid:) A sagitta volante in die. Ten
jest taki od strzał we dnie latających. Nie boi się żadney

machinacy potajemnych y cichych. A negotio perambulante in tenebris. (mowi tenże Prorok:) Że taki wolen iest od praktyki przechodzący się w ciemnościach. Tawet y Garta / y naitzdor iego nie boi się. Ab incurſu & demonio meridiano. Od naitzdu y dyabelſtwa południowego wolen taki iest (ſwiadeży Dawid.) Jeſzcze kto mieſzka w tym gmachu obrony Bożej / nie boi się żadnego ſturmu / by nawiecey nieprzyjaciół do niego ſturmowało: tedy wiſyſcy muſia wpaść y polec podle niego / nic mu nie uczynia / y owoſem przyſtąpić do niego nie beda mogli. Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Wpada (mowi Dawid) w bok twojego tyſiac nieprzyjaciół / wpadnie y dzieſieć tyſięcy na prawicy twojej / a do ciebie żaden nieprzyjaciół nie będzie mógł przyſtąpić. To o tym ganku obrony Bożej wſpomina. Jeſzcze kto w tym ganku obrony Bożej mieſzka / tedy ma piatne y weſſote weyſzzenie z niego / y ma czym oczy ſwoje wcieſzyć / patrząc na nieprzyjaciół ſwoje / wedle tego ganku pobite. Verumtamen oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis. Ty głowiege / ktory mieſzkaſ w tym ganku obrony Bożej (mowi Dawid:) O czyma twoimi będzieſ wważał / a na zapłatę grzeſnych nieprzyjaciół twoich będzieſ patrzyć. Aza to nie wciecha widzieć wiſyſcie nieprzyjaciół ſwoje pobite: a nie moſem ich widzieć iedno z tego ganku / y gmachu obrony Bożej. W tym ganku żadna zła rzecz y ſkoda nie moſe nikogo potkać. Non accedet ad te malum, neque flagellum appropinquabit tabernaculo tuo. Do ciebie głowiege (mowi Dawid) ktory w tym ganku mieſkaſ / żadna rzecz zła y ſkoda nie przyſtąpi / y bicz nie przybliży ſię do przybytku y mieſkania twojego. Naſtatek / kto w tym ganku obrony Bożej mieſka / ma taka roſkoſ y takie pieſcido / że za ſługi y za ſtroſe / ma ſame Anyle: za poſciel y za loſko ma rece Anyleſkie / bo na rekach Anyleſkich ſypia y leży. Quoniam Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Abowiem (mowi Dawid) Bog Anylem ſwoim roſkazał o tobie głowiege mieſkający w tym ganku / aby

ku / aby ciſ ſtrzegli po wiſyſkich drogach twoich. Na rekach beda ciſ noſić / abyſ ſnads nie obraził o kamien nogi twojej.

Dugi Ganek: To iest / nadzieia w obronie Bożej: iest przy tym ſłowie Chryſtuſowym do Boga na krzyżu wyreżonym. Aza proſa Chryſtuſuſuſ moriac to ſłowo nie miał nadzieie w Bogu? Juſem powieſdział / że Chryſtuſuſ według głowienſtwa wcieka ſię tym ſłowem do Boga w mekach y boleſciach ſwoich. A ieſli ſię wcieka / tedy pewnie z nadzieia wielka / w obronie y w pomocy Bożej. A tak iest nadzieia przy tym ſłowie: a iest iako taki Ganek y Gmach: wiemy że Ganek broni y wybawia głowieka od niewęſſow powietrznych. A nadzieia w Bogu to cyni / że nas wybawia od wiſyſkiego zlego. Quoniam in me ſperabit liberabo eum. (mowi Bog przez Dawida) o takim głowieku mieſkającym w tym Ganku. Abowiem we mnie miał nadzieie / dla tegoſ wybawie go y ochronie od wiſyſkiego zlego. Kto w tym Ganku nadzieie Bożej mieſka / nigdy y na wielki nie go zlego nie potka. Qui confidunt in illo ſicut mons Sion non commovebitur in aeternum, (mowi Dawid o takich:) Że ci ktorzy wſia w nim / to iest / w Bogu: iako gora Syonſka na wielki nie beda poruſzeni. Kto w tym Ganku y Gmachu mieſka / nigdy ſię za żadną rzecz y ſprawe ſwoje nie poroſtydzi: iſnie kaſdemu w oczy patrzy. Domine Deus meus in te confido non erubeſcam, (mowi Dawid o takim:) Panie Boże moy w tobie ia wſam / dla tegoſ nie zawſtydze ſię. W tym Ganku y mieſkaniu żadnego ſalenſtwa nie maſ / żadney roſpuſty y ſweywoſi / żadney obtudy / faſzy / y żadnego nie porządku / y żadney marnoſci ſwiata tego: ale wiſelakie błogoſławienſtwa Boże. Beatus vir cuius eſt nomen Domini ſpes eius: & non reſpexit in vanitates & infanias falſas. Błogoſławiony to taki głowiek / ktorego nadzieia wiſyſka iest imie Boże: ktory nie poſzrzal na proſnoſci y na ſalenſtwa faſzywe. (to ſłowa Dawidowe.) Ten Ganek Nadzieie Bożej iest iako wieża moena / ktora nas broni od kaſdego nieprzyjaciela. Deduxiſti me Domine, quoniam factus eſ ſpes mea, turriſ fortitudinis a facie inimici. Przyprowadziſeſ mie Pante / abowiem oſtateſ ſię nadzieia moia / wieża moey od twarzy nieprzyjacielskiej.

(To

(To mowi Dawid.) W tym Gancku nadzieie Bozey ktokolwiek mieszkla / choc bedzie chory y umrze: choc go bija / nigdy go nie zabija: choc go roznaiacie meza y trapia / nie mu nie wzynia. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. (Mowi Salomon w Ksiegach mądrości o Męgennikach: w Rozdz. 5.) Lubo to Męgennicy przed ludźmi męci cierpieli / przecieś jedna nadzieia ich nieśmiertelności pełna jest. Jesliż dla nadzieie w Bogu są nieśmiertelni / toć y niecierpieliwi: a zątym y choroby / y męci / y boleści nic im nie wzynily / dla tego / że nadzieia w obronie Bozey mieli. Ten Ganek Nadzieie Bozey / stoi nam nie tylko za mo- ena y obroną wiejs / ale też za dobrą szkołą / bo w nim wca prawdziwego rozumu. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem. Ludzie ktorzy vsiają w Bogu / poznają y zrozumieją prawdę. To szkoła samey prawdy (mowi Pismo.) W tym gancku Nadzieie Bozey mieszkla jedna wielka dobrodziejka / Matka y Rodzicielka nasza. Ego Mater pulchra dilectionis & sanctae spei. Ja jestem Matka pełna mi- łości y swietey Nadzieie. Mowi pismo: Lubo to bedziecie rozumieć przez te Matke nadziei / Mądrość Bożą / ktora nas stworzyła: lubo to Naswietła Panna Marya / ktora się modli za grzesznymi / na- dzieia w obronie Bozey mającemi: tedy nie zbladziecie. W tym Gan- cku Nadzieie Bozey / przy tej Matce y Dobrodziejce naszej trawimy y dziecinne y mlodelata nasze. Quoniam tu Domine spes mea, ab uteribus matris meae, in te proiectus sum ex utero. Abowiem ty Panie iestes nadzieia moja / od pierśi iesze matki moiej / y w cie wrzu- cony iestem z żywota: To dziecinne lata. Na drugim miejscu mo- wi Prorok: Quoniam tu es Domine spes mea a iuventute mea. Abowiem ty Panie iestes nadzieia moja od mlodości moiej.

Trzeci Ganek / to jest vtrapienie / jest przy tym slowie Chrystu- sowym: bo to slowo jest slowem vtrapienia. Wyrzekł ie Chrystus w wielkim vtrapieniu y vdręzeniu swoim: A chcecie wiedzieć nabo- żne dusze w jakim vtrapieniu był iezyk Chrystusow / gdy Chrystus na Krzyżu wisiał. A to mu był przysiecht do podniebienia dla wielkiej boleści iego. Mowi Dawid w psalmie w osobie Chrystusa wme-

zonego:

zonego: Jezyk mój przysiecht do podniebienia mego. Chcecie wie- dzieć iako w ten czas nadżne y vtrapienie były były w ciebie iego? A to poschły iako skorupa zeschła. Aruit tanquam testa virtus mea. Siła y moc moja vschła iako skorupa zeschła. Mowi tenże świadek o Chrystusie: Nogę iego y rece iako vtrapienie! A to przebite gwo- ździami. Foderunt manus meas & pedes meos. Przebili rece y no- gi moie. Mowi Dawid o nim: A serce iako było w ten czas vtra- pionie! A to stopniało od wielkiej mgłości y żałości iako wosk przy ogniu. Factum est cor meum, tanquam cera liquefscens in medio ventris mei. Sstało się serce moje / iako wosk topniący w pośrodku żywota mego. Mowi Prorok w osobie Pankiej: Wszytkie kości iego y ciało wiecie iakie było? A to rozlane iako woda / bo rosprowione y wyrzuczone z stawow swoich. Sicut aqua effusus sum, & disper- sa sunt omnia ossa mea. Jako woda iestem rozlany / y rosprowione są wszystkie kości moie. Mowi Dawid o Chrystusie: O vtrapienie nad vtrapieniem: wszystkie członki w Jezusie naszym były vtrapienie / y od głowy iego ktora cierniem skota aż do piety nożney: nie było w nim najmniejszego miejsca zdrowego. Patrzącieś nabożni ludzie iako wasz Pan na ciebie był w ten czas vtrapiiony / gdy to slowo do Boga wyrzekł. A na stawie iako cierpiat / y iakie miał vtrapienie na duszy z onych nasmiwisk / z onego vragania / nadržasania / ktore mu czynili meprzytaciele iego / ktorzy go byli ogarneli iako cieley / iako bycy wściekli / iako psi okrutni pragnacy krwi iego: z niego się smieiac / y podrzeźniaiac mu po wymowieniu tego słowa: bo zaraz rzekli / Zeliaś na pomoc woła: drugich zbawia / a teraz nie może siebie samego zbawic. Przetoż mowi Dawid w osobie iego: Wszyscy się ze mnie nasmiiali: mowali vsy / y ruszali abo kiwali głowa. Wszyscy na ten czas głowa kiwali smieiac się z Chrystusą / gdy to slowo do Boga wyrzekł. A na drugim miejscu mowi tenże Prorok w osobie tegoż Chrystusa. Circumdederunt me vituli multi, & tauri pin- gues oblederunt me. Ogarnęto mnie cielcow wiele / wbycy tłusci ob- siedli mnie. Tanquam canes multi circumdederunt me, concilium malignantium obsedit me. Jaks znówu mowi: Jaks psowo wiele ogarneli

ogarneli mnie / y rada złośliwych obśiadła mnie. Jako tedy to słowo pąskie do Boga wymówione jest pełne vtrapienia / przypatrzcie się wszyscy nabożni. Dla tegoż mówi Dawid: Quoniam tribulatio proxima est, & non est qui adiuuet. Już vtrapienie blisko jest / a nie maś nikogo coby ratował. Tak był vtrapiiony w ten czas Chrystus / że nikogo nie miał przy sobie coby go ratował. A od samego Boga w pećciach ciała był opuśczone. Jest tedy vtrapienie przy tym słowie: a jest iako iaki ganek. bo pospolicie ganki przy domach / przy pałacach budują: a vtrapienie zawsze się sadowi przy jednym domie y pałacu wielkim / to jest / przy Panu Bogu. Bog abowiem jest domem wciezki naszey: że vtrapienie zawsze się sadowi przy tym domu / to jest / przy Bogu. Świadczy Dawid o tymże / mówiąc: Cum ipso sum in tribulatione. I vtrapiionym jestem w tego vtrapieniu. Toć vtrapienie jest przy Bogu / y Bog przy vtrapieniu: A Bog jest domem / tedy vtrapienie sadowi się przy wielkim domie y kosztownym pałacu. Nie mojem nabożne dusze przysć inaczey do tego domu Bożego / tylko przez vtrapienie. Per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei. Do domu Bożego trzeba wść przez wiele vtrapienia. Chciał Bog przy sobie postawić ten ganek / tak / iż żaden do Boga nie przystąpi tylko przez ten. Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde. Ktorzy mają vtrapienie serce Bog wedle nich tuż jest (mowi pismo.) Hieremiasz Prorok w Rozdz: 30. opisuje vtrapienie na kstał dachu abo ganku dachem przykrytego / gdy mowi o vtrapieniu Jakobowym: Tempus tribulationis est Iacob. Czas vtrapienia jest Jakobowego. A niżej mowi: Hec dicit Dominus: Ecce ego conuertam conuersionem tabernaculorum Iacob, & reuertis eius miserebor. Zmiał się (mowi Bog) nad dachy Jakobowymi / y nawroce nawrocenie przybytkow Jakobowych / to jest / zmiał się nad vtrapieniem jego. O wdzieczny y rostkosny Ganku vtrapienia Chrześciańskiego / który ludzi vtrapiionych vtrapieniem iako dachem takim okrywas / y onych bronisz od wszystkiego złego / y który ich prowadzi do domu y pałacu tak wielkiego do Boga najwyższego.

Czwarty

Czwarty ganek / to jest / cierpliwosc w vtrapieniu jest przy tym słowie do Boga od Chrystusa wyrzeczonym: bo Chrystus bardzo cierpliwie wyrzekł to słowo / oddając chwałę Bogu za to / iż nań takie vtrapienie y taka boleść dopuścił. Przetoż mowi do Boga po przypiciu / y używa tego słowa / które jest znakiem chwały y miłości Bożej / mówiąc: Boże moy. Śmiał się iednak ozwać z tym blaznierstwem Kalwin / że śmiał niecierpliwosc y rozpacz Chrystusowi w tym słowie przypisać. O bluznierco przeklęty: iako śmiesz Chrystusowi rozpacz y niecierpliwosc przypisać / który żadnego grzechu nigdy nie miał. Alza tak niecierpliw y głowiek y rozpaczający mowi do Boga / Boże moy? To moy / jest znakiem miłości y cierpliwosci: kto niecierpliwie mowi do Boga / tedy nie mowi mu moy / ale go klnie y bluzni. A tak to słowo jest znakiem cierpliwosci y miłości / a nie rozpazy. A Chrystus tym słowem Boga wyznawa / y chwali / y miłuje / gdy go o ratunek prosił. Jako to słowo może być słowem rozpazy / a ono jest słowem wciezki y modlitwy: która modlitwa prosi głowieczestwo Chrystusowe bostwa o ratunek w vtrapieniu / y w mełach jego: o ktorey modlitwie y słowie prorokował Dawid / gdy mowił: Tu autem Domine ne elongaueris auxilium tuum a me, & ad defensionem meam conspice. A ty Panie nie oddalay odemnie ratunku twego / y weźrzy na obronę moją. To proroctwo o tym słowie na Krzyżu Chrystusowym: Boże moy czemuś mnie opuścił. Jakoby rzekł: prosz cie nie opuszczay mnie. Jest tedy przy tym słowie wielka cierpliwosc w vtrapieniu: a jest na kstał iakiego ganku. Ten ganek cierpliwosci jest tak mocny / że nigdy się nie obali / ani popsuie. Patientia pauperum non peribit in finem. Cierpliwosc vbożych na wieki nie zginie (mowi Dawid w Psalmie 9.) Na tym ganku ludzie nauke y mądrość swoje pokazuia / y na nim káznodzieia Chrześciańska powinien ludzi wzyć. Doctrina viri per patientiam, noscitur, & gloria eius est iniqua pratergredi. Mądrość y nauka głowieka przez cierpliwosc vznawamy / a chwala jego jest złe rzeczy mijac (mowi pismo w Przypowieściach w Rozdz: 29. I tego ganku pożytki idą wielkie gospodarzowi. Qui semen recipiunt bo-

E 2

num

num in corde suo, fructum afferunt in patientia. Rkory ludzie nāsienie dobre przyniia do serca swego / przynosi pożytek w cierpliwości (mowi Ewangelia w Łukasza S. w Rozdz: 8. Ten ganek iest maietnościa dusz Chrześcijańskich / y kto w tym ganku mieszka / iest słachcie Chrześcijański ośiadły. In patientia vestra possidebitis animas vestras. W cierpliwości waszej / dusze wasze trzymać będziecie. Kto z tego ganku broni sie nieprzyjacielowi / zároveň zwycięży. Nobile vincendi genus patientia. Jest to słachetny sposob zwycięstwa cierpliwość. Na tym ganku doświadczają sie rycerze Chrześcijańscy. Afflictio patientiam parit, patientia vero probationem. (Mowi S. Paweł do Rzymian w Rozdz: 5.) Je vtrapienie cierpliwość rodzi / a cierpliwość czyni doświadczenie. Przy tym ganku stoi ieden dom także wielki / tenże co y przy vtrapieniu: to iest / Bog / który iest domem wciężki naszej. Tak S. Paweł mowi do Rzymian w Rozdz: 15. Nie tylko Boga kładzie przy cierpliwości / ale nazywa go Bogiem samey cierpliwości. Deus patientiae & solatii de vobis idipsum sapere in alterutrum. Bog cierpliwości y pociechy niechay wam da też rozumieć między iednym y drugim. A to dla tego / że inaczey nie mozem mieć Boga z soba y do niego przystąpić / tylko przez cierpliwość. Kto chce do tego domu przysć / musi iść przez ten ganek cierpliwości.

Nasłatek / to slowo Chrystusowe do Boga wyrzeczone ma przy sobie piaty Ganek / to iest / przyszła pociecha. A nie dziś / bo to tak pospolicie bywa / post nebula phebuis / po dździu bywa pogoda: po vtrapieniu / wesele: po cierpliwości / rośkoś następuje. Wiadzić teraz dusze nabożne Chrystusa na Krzyżu wiszącego / gdy to slowo mowi w wielkim vtrapieniu na ciebie / y na wszystkich członkach ciała tego. Potym gdy zmartwychwstanie / obaczycie na tymże ciebie tego w wielbionym wielka chwale y rośkoś. A to wesele y chwala idzie z tego vtrapienia / w którym Chrystus wymawia to slowo boleści. Gdyby był Chrystus nie miał tego vtrapienia na Krzyżu / tedyby też był nie miał tak wielkiej chwały y pociechy na ciebie. Nonne oportuit pati Christum & ita intrare in gloriam suam. Aż nie potrzeba było wciępieć

to wciępieć Chrystusowi / y tak wnieść do chwały swojej. Mowi samże Chrystus o sobie w Ewangelii: Gdyby był Chrystus wprzód nie rzekł tego słowa boleści na Krzyżu / Bóg mój czemuś mnie opuścił: tedyby był potym nie rzekł onego wesołego przy zmartwychwstaniu: Pokoy wam. Wiąże sie tedy przy tym słowie wesele Chrystusowe do tym przyszła / iako piaty ganek / bo z niego idzie. Jest to ganek piaty barzo rośkośny / który sie wiąże do vtrapienia Chrystusowego: przyszła pociecha niebieska. O którym ganku mowi Dawid / y pragnie sobie mieszkania w nim. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. O iako sa kochane przybytki y mieszkania twoie Panie mocarstwa abo cnot / pragnie y ystaie dusza moja do przysionków Pańskich. Te to sa przysionki abo ganki przysienne / to iest / przyszła radości niebieskie.

Ta sadzawka Hierozolimska miała w sobie woda. A to slowo Chrystusowe do Boga wyrzeczone / ma też w sobie woda: to iest / Męka Chrystusowa: abo wim Chrystus męka y boleścią wielką zdiei ty / wyrzekł to slowo. A owsem to slowo / iest slowem męki y boleści: bo dla wielkiej męki y nieznośney boleści iest od Chrystusa wyrzeczone. Je męka Chrystusowa iest iako woda: o tym świadczy Dawid w osobie iego mówiac: Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquae usque ad animam meam. Zbaw mnie Boże / bo weszły wody aż do dusze moiej. Wody / to iest / męki y boleści moie sa tak wielkie / że przeniknęły aż do dusze moiej. Woda iest męka Chrystusowa / bo obmywa z grzechow dusze ludzkie. Velut mare contritio tua. Jest to tak wielka woda męki Pańska / że sie rowna morzu. Iako iasnie morze iest męka y boleść twoja (mowi pismo.)

Przy tej sadzawce Hierozolimskiej / leżała wielka kupą / y gromada ludzi chorych / ślepych / chromych / y różnemi chorobami zarażonych. A przy tym słowie Chrystusowym do Boga wyrzeczonem / leżeli wszyscy ludzie grzeszni / y chorzy na duszach swoich: którzy mieli ślepotę / chromotę / y paraliż duchowny. Chcecie wiedzieć nabożne dusze / iako przy tym słowie byli wszyscy ludzie grzeszni. Wważycie to co ludzie nabożni a wężni uważają / w tym słowie Chrystusowym / uważ

wym/wważaia to słowko nie wielkie Doktorowie (vt quid : abo quare) to iest (Gemu) *czemuś mie opuścić?* y moria : że to słowko iest znakiem pytania. A podobnaś to iest rzecz / żeby Chrystus miał pytać o to Boga / *czemu go opuścić?* iakoby przyczyny niewiedział / a wiedział ią dobrze : Przetoż musi tu być coś innego w tym słowku / a nie pytanie : bo się było nie trzeba pytać o to Chrystusowi / eo bärzo dobrze wiedział. Coż tedy iest? nie innego / tylko podziwienie y pokazanie tey przyczyny / dla ktorey Bog Chrystusa opuścił. A iż ta przyczyna nie iest in-
 sza / tylko wszyscy ludzie grzeszni / y grzechy ich : Przetoż to mamy w-
 ważyc / że w ten czas / gdy Chrystus na Krzyżu wiśiał / y to słowo
 wymawiał : tedy stáli pod Krzyżem wszyscy ludzie / od Adama aż
 do ostatniego człowieka : lubo nie rzeczywicie / y obecnością rzete-
 na / ale in präscentia Christi. stáli w przeżyżeniu Chrystusowym /
 y widział Chrystus w ten czas wszystkich ludzi grzesznych rozumem
 swoim / co byli / są / y beda : y patrząc na niez Krzyż / y dziwniac się
 że go Bog opuścił / dla tak mizernych ludzi. Wważaiac pilno w ten
 czas dobroć Bożą / rzekł tak : o Boże moy / dla czegoś ty mnie opu-
 ścił? Jakoby rzekł : Widze Panie wszystkich grzesznych przed sobą.
 Vt quid dereliquisti me? A dla tychżeś mie to grzeszników Boże
 moy opuścił? O iaka iest wielka dobroć y miłość twoia! żeś dla tey ne-
 dze / dla tego prochu / mnie Syna swego tak kochanego / y drogiego
 opuścił! A tak przytym słowie / byli tam wszyscy ludzie grzeszni / cho-
 rzy na duszy w przeżyżeniu Chrystusowym : bo na nich Chrystus ska-
 zował / gdy mówił (vt quid) *Gemu* : to iest / dla tych niedzinków / y
 robaków opuściłś mie Boże Syna twego. Było też w tey sadzawce
 Zjerolimskiej poruśnienie wody. A przytym słowie Chrystusowym /
 było także poruśnienie wody : to iest / applicatio passionis Christi, ofia-
 wanie Młeki Chrystusowej za wszystkie grzeszne / bo nie peronieyszego
 iako to wważenie iest / że w ten czas / gdy to słowo Chrystus wyma-
 wiał / a widział rozumem swoim wszystkich grzeszników / tedy uczynił
 ofiarę za nie / y oddał Bogu meke swoje za grzechy ich. O iako wszy-
 scy wybrani czekali z wielką radością tego poruśnienia wody / to iest /
 tego oddania y tey ofiary Młeki Pąskiej / y wyrzeczenia tego słowa.

Mozem

Mozem mówić z Ewangelistą : Erat multitudo magna infirmo-
 rum expectantium motum aquae. Była kupá wielka chorych / czeka-
 iących poruśnienia wody. Było wiele Dycow Swietych w odchła-
 mach piekielnych / ktorzy czekali na to słowo / y na to poruśnienie wody /
 to iest / na oddanie Młeki Chrystusowej za nie.

Był przy tey sadzawce Anioł / który zstepował perwnego czasu z
 Nieba : y ruszał wodę w tey sadzawce. A tu przy tym słowie / gdy się
 Młeka Pąska ofiarowała za wszystkie grzeszne : był także Anioł Pán-
 ski / to iest Chrystus sam : który Młekę swoje oddawał za grzeszniki.
 Tento iest Anioł (o ktorym mówi Malachiasz Prorok w Rozdz. 3.)
 Ecce ego mitto Angelum meum, & statim veniet ad Templum,
 sanctum suum dominator, quem quæritis, & Angelus testamenti
 quem vos vultis. Oto ja posyłam Anioła mego / to iest Chrystusa :
 (mowi Bog przez Proroka) y przyjdzie zaraz do Kościoła swego /
 tego pánuiacy / ktorego szukacie : y Anioł testamentu mego ktorego wy
 chcecie. O drogi Aniele Chryste Jezu, ktoryś uczynił poruśnienie wo-
 dy / na ten czas gdys na krzyżu wymówił to słowo / boś meke twoie
 ofiarował za grzeszniki wszystkie Pánu Bogu. O iako w ten czas wiel-
 ka kupá ludzi / na duszach chorych uzdrowiona iest / y zbawiona! A
 w tym Młeka Pąska iest też podobna oney wodzie w sadzawce Zie-
 rozolimskiej badacey : bo iako ona woda nie pomogła do zdrowia tyl-
 ko tym / ktorzy się iej dotknęli : y iednym chorym była dostateczna / a
 drugim skuteczna. Tak y Młeka Pąska nie zbawia skutecznie / tylko
 tych / ktorzy się iej dotykają / to iest / ktorzy coöperantur passioni
 Christi, per poenitentiam & bona opera. Co wspót robią / y cierpią z
 Chrystusem Pánem cierpiącym / y z Młeką tego starają się o zbawie-
 nie swoje / przez pokutey dobre uczynki. A nie wszystkim Młeka Pán-
 ska ludzom iest skuteczna / ale tylko samym wybranym / a drugim nie
 wybranym iest dostateczna : bo tylko sami wybrani / wspót z Młeką
 Chrystusową robią aż do końca / to iest / aż do śmierci. A Chrystus meke
 swoje za wybrane same oddał Bogu skutecznie / a za drugie nie wy-
 brane proznujace ludzkie / ktorzy się nie chcą dotknąć tey wody / to iest /
 Młeki Pąskiej / y przy Młece Pąskiej żarabiac na Niebo / tedy ią
 ofiarował

ofiarował tyko dostatecznie: że gdyby chcieli też y ontrobić / mogą być przez też mek zbawieni / chcieli zarabiać pospół z nia przez wzyńki dobre. A ten chory przy tey sadzawce Hierozolimskiej / trzydzieści lat y ośm leżący / znaczy nam ludzi wśytkich proznuących / zakaźmiatych / y zartwardziatych w grzechach swoich / którzy pokutować niechca / y kazać sie z grzechow / y Meki Pąskiej niechca sie dotknąć / sposobnym nśilowaniem y zarobkiem swoim. Taki każdy zakaźmiaty w grzechach / niechcący pokutować / mowi: Domine hominem non habeo. Panie głowiek nie mam. A iakoż to ma mowić głowiek nie mam? a sam jest głowiek. Nie ma ten głowiek głowiek / który także Boża co raz odrzuca od siebie: to jest / głowiek rozumne go zewnetrznego / hominem interiore: bo rozum iako powinien nie używa na dobre: y lubo to jest homo exterior, głowiek powierza chorony / przecis głowiek wnetrznego nie ma / bo rozum nie używa. Przetoż Chrystus / gdy takiego chce zbawić / pyta go wprzod / vis sanus fieri? chcesz być zbawion? to jest / chcesz zezwolic także moiej? chcesz sie dotknąć wody? to jest / wespoł robiszemna / y z mek moia na zbawienie twoie. Jeśli chcesz? robisz wprzod / dotykał sie meki mey / a dopiero będziesz zbawion. Tolle grabatum tuum & ambula. D dopiero weź tożko twoie: to jest / wolność twoje y chodź: to jest / czyn dobre wzyńki / rob na niebo nie proznuj / żałuj / y pokutuj przystoynie za grzechy / dopiero przez mek moie będziesz zdrow / y zbawion.

Takie tedy jest postanowienie słowa tego / do Boga od Chrystusa na Krzyżu wyrzeczonego: iakie było oney sadzawki Hierozolimskiej / y według podobienstwa do niej. Sprawże to Boże / aby dusze Chrześciańskie / to podobienstwo między ta sadzawka / a między tym słowem często wważały: a wważaiać / tak sie sprawnowały / iako Chrystusa to słowo wymawiającego nam / na przykład widziały.

DRUGI PUNKT.

Drugiey rozmowy, o nauce duchowney, którą mamy

my wziąć z tego drugiego Słowa, na krzyżu od Chrystusa do Boga wyrzeczonego.

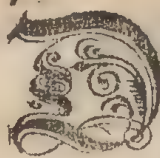
Przypatrzcie sie / y wważaycie dusze nabożne / czego sie macie nauczyć z tego słowa Chrystusowego. Przypatrujcie sie wśytkiemu / y całemu postanowieniu tego w pierwszym punkcie ode mnie pokazanemu. A nauczcie sie z niego / tego co w nim widzicie. Widzicie w nim Modlitwę / y wy sie goraco modlcie. Widzicie wciek do Boga / y wy sie często do Boga w potrzebach waszych wciekaycie. Widzicie w nim obronę Bożą / y wy sie kochaycie w obronie takiej. Widzicie Nadzieję / y wy miycie nadzieję mocną w obronie Bożej. Widzicie vtrapienie / y wy sobie vtrapienia żyćcie dla zbawienia dusznego. Widzicie cierpliwosć w vtrapieniu / y wy cierpliwymi bądźcie. Widzicie wśytkie cnoty / y wy wśytkich cnót sie trzymaycie / y o nie sie pilnie staraycie. Widzicie przysła pociechy y wesele za vtrapieniem idace / y wy sie pociechy przysley w niebie przez mek Chrystusa za wzyńki wasze spodziewaycie / Amen.

ROZMOWA TRZECIA,

y wważanie o trzecim Słowie do łotra, od Chrystusa na Krzyżu wyrzeczonym.

Stosowana do trzeciej Ewangeliey, w trzeci Mārcony pośny Piątek: O Winnicy czytanej.

Amen dico tibi. Hodie mecum eris in paradiso. Zaprawdę powiadam ci. Dzisiaj zemną będziesz w Raiu.

Woiakie Gospodárstwo pokazał Chrystus Pan na świecie. Jedno w Kościele. Drugie na Krzyżu. Pokazał w Kościele takie gospodárstwo / że go zbudował na kłata Winnicy. Cztowiek był mełki który sępił Winnice. Mowi Ewangelia (pod ta przypowieścią o winnicy / rozumiemy Kościół Boży) wżynił tedy Chrystus takie gospodárstwo w tej winnicy. Naprzód / dał plot kolo niey mocny y dobry / tak mowi Ewangelia: to iest / postanowił w Kościele swoim / moc y zwierzchność na najwyższej głowie / y na najwyższym Pasterzu. Oycu świętym Papieżu / ktora iako ieden plot namocniejszy broni Kościoła Bożego. Tu es Petrus, &c. Tyś Pieterze opoka / a na tej opoce zbuduje Kościół mój. A zaś: Quodcunque solueris super terram, &c. Cokolwiek rozwiążesz na ziemi / będzie rozwiązano w niebie: a co zwiążesz / będzie związane. To postanowienie zwierzchności Papieśkiej. Plot dwie rzeczy czyni / y obronę / y zámknienie. A moc także Papieśka / czyni w Kościele Bożym y obronę y zámknienie. Aż nie widzimy / iż kiedy powstał iaki Heresiarcha / to iest / wśieważ bledu w wierze świętej / albo Kalwin / albo Luter: tedy zaraz moc Papieśka zgromadzenie Kościelne zwołała na pewne miejsce / y tam w tym zgromadzeniu porośechnym dała obronę Kościołowi / gdy potepiła za spólna wśytkich wstawa / wśytkie błedy wśytkich Heresiarchow. Patrząc dñse nabożne iaka obronę idzie Kościołowi z tego plotu mocy Papieśkiej. Idzie mu y zámknienie / bo taż moc y zwierzchność / zamykała sie wśytkie sporki y rośnice między ludźmi o wierze zążete / y o to moc sie opierała: z tej mocy y władzey koniec swoy y ośtanie osądzienie biora. Inaczej nie nie waża / gdyby od zwierzchności Papieśkiej nie były wprzód osądzone / y powagi swoy od niey wziąć nie miały: abowiem Papież w Kościele Bożym iest napiertwśy Sądzią wśytkich sporek o wierze zążetych. Mowi S. Augustyn: Ewangelio non crederem, nisi auctoritas Ecclesie illud mihi credendum proponeret. Nie wierzyłbym Ewangelii / gdyby tej zwierzchność y powaga Kościoła za Ewangelia do wierzenia nie podała. Gospodárstwo Chrystusowe w tej Winnicy iestże takie iest / że w niey

Chrystus

Chrystus postanowił prasę na wyciskanie iągód winnych zrobioną. Et sedit Torcular in ea. A wkepat prasę w niey (świadczy Ewangelia) to iest: w Kościele swoim postanowił prześladowanie nieprzyjaciół tego: którym prześladowaniem Kościół tego rośnie y kwiśnie / iako widzimy. To prześladowanie cierpiat też Chrystus na osobie swojej / y był też w tej prasie. Torcular calcavi solus. Sam mem prasę ciśnat y deptat (mowi o nim Prorok Izajasz w Rozdz: 63. Wżynił y to w tym gospodárstwie Chrystus / że w Winnicy tej zbudował wieża / & adificavit turrim, świadczy Ewangelia / iż w tej Winnicy gospodarz wieża zbudował: to iest / w Kościele swoim. Imię Boże y swoje postawił za obronę y mocną baste. Bóg sam wżynił sie wieża y baste broniaca Kościoła swego. Przetoż czytamy w Przypowieściach w Rozdz: 18. Je imię Boże iest iako namocniejszy wieża. Turre fortissima est nomen Domini. Wieża iest namocniejszy imię Boże (mowi pismo.) Et locavit eam agricolis. Właścił te winnice Chrystus oraczom. to iest / w Kościele swoim pożył rozmaite pasterze y przełożone / Patriarchy / Arcybiskupy / Biskupy / Proroki / Plebany / Ksienie / y Sakonnik rośne / y inśe starzeństwa duchowne: A ci to są oracze w Kościele Bożym: a zwłaszcza ci co mają staranie o duszach / y z nich powinni rachunek Pánu Bogu oddać. To gospodárstwo Chrystusowe w Kościele tego. Drugie wżynił na Krzyżu. Wiemy że każdy gospodarz dobry / w tym gospodarstwie swoje pokazuje / gdy dobry testament czyni / y dom swoy z zeladzia dobrze po śmierci swoy zostawia: y każdego pospolicie gospodarza ganiemy / gdy albo umrze bez testamentu / albo go nieporządnie y ladaiało wżyni. Jakż ma być porządek y gospodarstwo dobre w testamentie? Pospolicie kto czynić ma dobry testament. Naprzód / sprawi sie sam Pánu Bogu / spowiedzia święta y innymi sakramentami: a wprzód nieprzyjaciółom swoim wśytkim odpusći z serca. Jesli też tego sam obrażił / tedy przeprosza y trzywody cudze nagradza. Tak czynią dobrzy gospodarze Chrześcianscy. Potym także woląc świadków y pisarzy / y opowie im wola swoje ośtania: iż to temu to owemu / to na to / to na owo odkazuje: A naprzód poleciwszy du-

że Panu Bogu / a ciato ziemi: Tak pospolicie testamenty zaczęta (rodzicom / w bogim / oycu / matce / braci / siostram / powinny i esli ie ma) co zostawuie. A nade wszytko / za dusze swoje powinien co oddać: i almużny i akie w bogim / szpitalom / klasztorom legować chceli / aby Bog był miłościwo duszy iego. To uczyniwszy / powinien się podpisać / mogli być y pieczęć swoje przyłożyć. To tak porządni gospodarze testamenta czynią przy śmierci. Takież gospodarstwo Chrystus na Krzyżu w testamentie swoim uczynił: Ato naprzód odpuścza nieprzyjaciółom swoim / gdy mówi: *Ojcie odpuść im*. A gdyby był tego obraził / przeprosiłby: ale że nikogo nigdy na świecie prawdziwie nie wraził / przetoż nikogo nie przeprosił / ale odpuścza tym co go obrażili. Potym sprawuie się Panu Bogu / już nie przez spowiedź ani przez Sakramenta / bo iż żadnego grzechu nie miał: przetoż żadnym Sakramentom nie podlegał: ale sprawuie się oświadczeniem iawnym niewinności swojej. Ato gdy mówi: *Boże mój czemuś mnie opuścić*. Jakoby rzekł: *Boże mój nie winienem nic żadnym grzechem / nie obrażilem ci / a przecieś mnie opuścić*. Tym oświadczeniem niewinności swej wzy nas winnych / abyśmy przez wyznanie grzechów naszych na spowiedzi świętej Panu Bogu się przy śmierci sprawowali. Potym iawnie przy świadkach pod Krzyżem będących / iako przy Magdalenie y przy innych przyjaciółach swoich / którzy tam nieznanie dla żydów byli: postanowił za pisarza Jana S. na on czas też pod Krzyżem stojącego. Bo mu rzeczone w objawieniu tego: *Scribe. Janie piś*. To pisarz testamentu tego pod Krzyżem był Jan S. A tak przy tych świadkach y pisarzu czyni testament taki Chrystus / y opowiada wola swoje / gdy mówi: *Sic et. Pragnę*. to jest / chce testament czynić / y oddać to wszytko co komu należy. A naprzód mówi Chrystus: *Odkazuje* powinny / *Matce* mojej w bogiej za opiekuną y seną / *Janą S.* *Mulier, ecce filius tuus*. *Niewiaśc* / oto syn twój. *Janowi* bratu memu *Cioteczmemu* / daję mu za jedyną pociecha *Matkę* moją własną. *Ecce Mater tua*. *Janie* oto *Matka* twoja. Potym ducha mego oddaje Bogu w rece / y mówi: *W rece twoje Panie polecam ducha mego*. Oddaje też (mówi Chrystus) cokolwiek

cokolwiek ad pia opera, to jest na ialmużne: Ato nie zapominam w bogiego zebrać łaski mojej / grzesznika wielkiego / podle mnie wiśa cego tota: trafił mi się ten tot przy tym testamentie / y prosił mnie o niebo / żebrze w mnie raju: *Panie / pamiętaj na mnie gdy będziesz w Królestwie twoim*. Atoż mu testamentem leguie niebo. *Hodie, mecum eris in paradiso*. *Dziś* zemną będziesz w raju. *Nacostał* Chrystus przyćśnął pieczęć na ten swoy testament / gdy rzekł: *Skonażyło się*. To jest / iako pieczęć tego testamentu.

Tę tedy trzecią rozmowę / y trzecie uważanie o tym trzecim Słowie Chrystusowym do tota rzeczonym / na dwa też Punkty uważenia Chrześcijańskiego godne rozdzielona jest. *Pierwszy Punkt* tej rozmowy pokazuje cnoty w tym Słowie trzecim zamknięte / y pyta się iaka cnota w tym Słowie jest? czy szczodroblivość / czy miłosierdzie: y oraz pokazuje w nim oboje / y te / y druga cnote szczodroblivości y miłosierdzia. *Drugi Punkt* przestroge y naukę duchowną króciwieńko zamyka / która mamy brąć z tego trzeciego Słowa od Chrystusa do tota wyrzeczonego.

PIERWSZY PVNKT,

Trzeciej rozmowy, albo wważenia trzeciego: o trzecim Słowie do tota rzeczonym.

N Je darmo się pytać chcemy y wważać. Jeśliż to słowo Pana Jezusa na Krzyżu do tota wyrzeczone / jest słowem szczodroblivości / albo słowem miłosierdzia: bo te dwie cnoty są bardzo różne / y każda z nich ma z osobną różne opisanie. Pokazuje to dwaj zacni Doktorowie / którzy między sobą sporke wieda: o przeznaczaniu wiecznym ludzi / do zbawienia nassegnonych. *Thomas* s. y *Szkot* Doktor subtelny: Ci pytając się / co to jest przeznaczenie wieczne ludzi na zbawienie idących / rośnie o tym rozumieją. *Thomas* święty mówi: że jest dzieło miłosierdzia *Beż* go / y własny miłosierdny uczynek. A to dla tego / że Bog dopiero przeznacza ludzi do zbawienia / gdy wprzód przyszedł wypadek y grzech natury ludzkiej y

nedze iey: y tym przeznaczeniem niektórych ratuie y wybawia z tey nedze: to iest: z grzechu: y do nieba ich sporządza / gotuac im do tego sredki: a drugim daie pokoy / y owszem dla grzechow defenzy nych aż do śmierci: do piekła ich przeznaczą. Ow tedy uczyni pierwszy nąznaczący do nieba: miłosierdziem musi być / bo z nedze głowiek wybawia: ponieważ sie miłosierdzie tego nedze bawi: y nad nią sie licuie / y nie inzego nie iest / tylko same polutowanie nad nedza: a ten zaś drugi odsadzający ludzi od nieba / a nąznaczący do piekła / iest dzielem y uczynkiem sprawiedliwości: tak o tym rozumie Thomas S. A Szkot subtelny inaczey rozumie / y mowi: Że to przeznaczenie wieczne ludzi do nieba nie iest uczynkiem miłosierdzia / ale szczerobliwości: przeto / że ie kładzie wprzód w wieczności Bóg / a niżeli przeżyżenie grzechu y wypadku ludzkiego / albo nedzy ludzkiej. A iest według Szkota ten uczynek przeznaczenia do nieba podarunkiem hoynym y szczerobliwym. *Actus liberalis donationis*, bo iest dārowizna hoyna / dārmō głowiekowi uczyniona / ktora Bóg z łaski swej iako hoyny y szczerobliwy dārmō głowiekowi niebo / rzęz kosztowna y meofiacowana: a dārmō od wielu / pierwszy niżeli głowiek o tym pogat myślić / y niżeli sie wrodził. Jest tedy ta różnica między miłosierdziem a szczerobliwością / że miłosierdzie nad nedza sie bawi / y nie inzego nie iest / tylko litość nad cudzey / y poratowanie iey: y gdzie nedze nie ma / tam miłosierdzie mieysca nie ma. A zaś szczerobliwość nie potrzebuie ani upatruie nedze cudzey / ale iest dārowanie hojne / rzęzy iakley dārmō komu dāney: byle dārmō dāć / y dārować co dobrego / lubo nedznemu y ubogiemu / lubo bogatemu y rostkofnemu / to zawżę będzie szczerobliwość: a miłosierdzie tylko w ten czas / gdy sie co daie samemu nedznemu y ubogiemu w potrzebie będącemu. Widzimy to y w nas Polakow / że Pānowie wielcy gdy bankietuia Pānow wielkich / y upominki drogie na bankietach dāruia: tedy tam miłosierdzia nie ma / bo nie ubogich ludzi / nie nedznych y potrzebnych dārmia / ale bogatych y rostkofnikow wielkich sobie podobnych: ale to iest hojność y szczerobliwość / bo dārmō dāruia y gestuia. Co iedno pachnie dārowizną

dārowizna dārmō uczyniona / to iest szczerobliwość; lubo nie nedznemu y potrzebnemu: a kiedy sie dārmō co komu daie nedznemu y potrzebnemu / to miłosierdzie. Ażci y teraz to iuz bywa między Pāny / że nie dārmō sie dāruia y gestuia / upatruia quid pro quo, to zaś to. Nie szczerobliwość w tym niektóry ale zysk upatruia. Nie przyiaźnia / ale lichwa czasem bankietu terażnicyse pachną. Nie dārowaniem / ale przedaniem czasemby teraz upominki przyiacielskie mogt nāzwāć.

Nie dārmō sie tedy pytamy / y uważamy / co to iest za słowo Chrystusowe do iotrá rzęzone / widzimy że iest podarunek iakis: bo Chrystus tym słowem / niebo iotrowi nie odwłocznie dārmō: tylko o tym watpimy / iaka cnota temu podarowaniu przypisac: czy szczerobliwość same / czy zaraz y miłosierdzie.

Niechayże będzie iakie rozwiązanie tey watpliwości / słowo to Pāńskie iest oboygiem / y miłosierdziem y szczerobliwością: y dwie cnotie razem w sobie zamyka / y miłosierdzie y hojność / albo szczerobliwość. Dowodze tego troiakim sposobem / z postaci Chrystusa wkrzyżowanego / z Ewangeliey pomienionej o Winnicy Gytāney / y rozumem samym.

Co sie tyze postaci Chrystusa na Krzyżu będącego: Ta sama pokāzuie / iż to słowo do iotrá rzęzone / iest o raz y miłosierdzie y szczerobliwość. Czytamy w Historyach starych Rzymskich / że oni starzy Rzymianie / gdy chcieli szczerobliwość malować / tedy malowali głowiek z rękami rościagnionymi / y tym rościagnieniem ręk znaczyli szczerobliwość / ktora ręk nieumie ściśkać / tylko rościągac: nie kurczy ręk kiedy komu co dāć / ale ie wyciąga ku dāniu / barzicy niż ku braniu: a miānowicie przez prawā ręk wyciągnionā / znāmionowali hojne y szczerob podarowanie: bo ta prawā iest napredsa do dānia / iako y do wzięcia / y iuz to nam weszło tak w obyczay z przyrodzenia / że częściej używamy prawey ręki we wszytkim / a niżeli lewey. Czytamy też w Historyach Egipskich (iako piśe Pieryus / Waleryus) o Egipsyanach. Ci gdy chcieli miłosierdzie malować / malowali krzyż / a na krzyżu nāwierzchu malowali ptakā Pelikānā / a on pierś swoie wlaśnie

własne nosem przebiega / a krew na piersi dzieci swoje puszcza / y one
krew swoją odżywia: y tak przez te figura znaczyli miłosierdzie. Tak
także właśnie postać ma Chrystus Pan na Krzyżu wkrzyżowany / ma
postać szkodroblowości: bo rękę wyciągnął od jednego krawczyża /
do drugiego: y rościagnął / woła każdego do swojej hojnej y
szkodroblowej miłości. Venite ad me omnes, qui laboratis & onera-
ti estis, & ego reficiam vos. Podźcie do mnie wszyscy / którzy ciężko
pracujecie / a ja was swoją miłą ochłodzę. Ma y postać miłosier-
dzia / bo iako drugi Pelikan na Krzyżu wisząc rozbił bok / rękę / y nogę
swoją / y z boku swego nasławił krew swoją puszcza na nas syny swo-
je / y ta krew nas karmi na duszy y odżywia. Pełen jest Chrystus na
Krzyżu miłosierdzia y szkodroblowości: bo wszystko co jedno jest w
Chrystusie / jest szczerą szkodroblowością / y szczerą miłosierdziem. Po-
żrzący cieli dusze nabożne na jego Bóstwo przenasławiają: O iako jest
szodre y miłosierne naprzeciwko grzesznym / y niedziem robakom lu-
dzim. Wszystkie dobroczynności Boże dają o tym świadectwo / że
nas zniżył / a darmo bez żadnego zysku swego stworzył: to szodro-
blowość / że nas na świecie trzyma / zachowuje / opatrnie wszelakimi
potrzebami / y duchowymi y cielesnymi: y to do szodroblowości
należy / że się stał głowieniem dla nas / aby nas odkupił: To mi-
łosierdzie. Węzrzący cieli dusze nabożne w dobrodziejstwa Boże po-
spolite y powszechne / szczerą szodroblowość / y szczerą miłosierdziem
w nich obaczycie. Jeśli też chcecie uważać dobrodziejstwa jego szcze-
gulne każdemu głowieniu z osobną dany / te są nieskończone y niewy-
liczone: w tych tak wielka hojność / szodroblowość / y tak wielkie
miłosierdzie naidnie się / iż tego pojąć y ogarnąć rozumem ludzkim
nie możemy. Pożrzący cieli też na jego głowiegostwo / y to nie in-
szego nie jest / tylko szczerą a łaskawą szodroblowość / hojną a
niewypowiedzianą miłosierdziem / naprzeciwko niedziemu narodo-
wi ludzkemu. Węzrzący na głowę jego / a to szodra y mito-
sierne: bo tak wiele ciernia ostrego w się przylecia / dla zbawienia na-
szego. Węzrzący na oczy jego / a to są tak szodre y miłosierne / że
tak wiele też z siebie wypuścili dla grzechów naszych. Węzrzą-
cie na

cie na powieki jego / a to tak szodre y miłosierne / że na nas w-
stał / nie rzucił hojną łaskę swoją / y pytał nas o potrzeby na-
sze. Oculi eius in pauperem respiciunt, & palpebrae eius inter-
rogant filios hominum. (Mowi Dawid.) Oczy jego na ubogich
go patrzą / a powieki jego pytały synów ludzkich. Węzrzący mu na
oczy / a to są tak szodre y miłosierne / że się dla nas niedziem tak wie-
le bluźnierstw / wścypstw / y potwarzy na słuchali. Węzrzący na
nogi y na rękę / a to szodro y hojność krew z siebie wypuszczając / dla zbawie-
nia naszego. Węzrzący mu na bok y na pierś / a to tak szodro y
hojność krew nam swoją dając / że też y namnięszym krople w ciele jego
krew nie zostało: nawet y woda gdy już krew nie stało / z boku swe-
go dla nas dając / a to wszystko z wielkiego miłosierdzia y polikowania
nad nami grzesznymi. Węzrzący mu na szyję / a to tak miłosierne y
łaskawe na nas / że dla zbawienia naszego / tak wielki y ciężki tancerz
na sobie trzyma. Węzrzący na wszystkie kości y żyły jego / a to są
tak miłosierne y łaskawe / że dla nas dany się pobić y potargać. Con-
turbata sunt omnia ossa mea: Pomieściły się wszystkie kości w Chry-
stusie (mowi Dawid.) Dał się Chrystus tak wyciągnąć że jego
kości mogli policzyć. Dinumerauerunt omnia ossa mea. Policzyli
we mnie kości moje. Węzrzący na wszystkie inne członki jego: a to są
tak szodre y miłosierne / że wszystkie od nawięzłego aż do namnię-
szego: od stopy nożnej / aż do wierzchu głowy są w nim dla nas grze-
snych y niedziem / bieżmy / tancerzami / pobite / poszarpane / podra-
pane / y okrutnie pobijowane. Na ostatku / węzrzący y na ściany jego /
y te szodroblowości y miłosierdziem pachną / bo i dla zbawienia
naszego poszarpano / y podzielono / między one okrutne łaty. Diuise-
runt sibi vestimenta mea. Podzielili między się ściany moje. Mowi
Dawid o Chrystusie: Jeśliż wszystko bóstwo y wszystko głowiegost-
wo / na wszystkich członkach Chrystusowych pełno jest miłosierdzia y
szodroblowości ku nam grzesznym / iakoż y to słowo do tetrą rzeko-
ne / nie ma być słowem miłosierdzia y szodroblowości? Sama po-
stać Chrystusowa na krzyżu będąca / która jest na kształt szodrobl-
wości y miłosierdzia tego wyciąga / aby y to słowo Chrystusowe było
y słowem

y słowem miłosierdzia / y słowem szczerobliwości: ponieważ Chrystus na krzyżu wszytek jest miłosierny / wszytek szczerobliwy. Do tego wszytkie inne sześć słów na krzyżu od Chrystusa wyrzeczone / są pełne szczerobliwości y miłosierdzia. Szczodre jest y miłosierne pierwsze Słowo za nieprzysięgi wymowione: bo odpuszcza krzywdę własną / y rozdaie odpust grzesznym żydom nieprzysięgiom Jezusowym. Szczodre jest drugie słowo y miłosierne do Boga wyrzeczone: bo jest pełne boleści y utrapienia / które Chrystus podiał / y w nim opuszczone jest / z miłosierdzia y z łaski wielkiej a szczodrej / ku nam grzesznym. Szczodre y miłosierne jest trzecie Słowo / naprzeciwnie rozdajcom y powinnym utrapionym: bo utrapiona Matka z miłości y z łaski hojney / podaie w opiekę y obronę Janowi świętemu: A Jan utrapionego brata Cioteczne / podaie za Syna matce utrapionej. Szczodre y miłosierne jest czwarte Słowo (*Pragne*:) bo pragnie y żyje nam grzesznym / y niedziwnym zbawienia / iako najlepszego dobra. Szczodre y miłosierne jest piąte słowo (*Skończył się*) bo pokazuje całkowitą zupełną hojność y dokonzoną szczerobliwość: hojney a miłosierdzia pełney mek zbawiciela naszego. Szczodre y miłosierne jest szóste słowo (*Ojciec wręce twoje polecam Duchu mego*) bo nas wzywa przykładem tym mieć miłosierdzie nad duszą naszą wprzód / a potem staranie y miłosierdzie tego zbawienia bliźniego. A dla czego y to siódme słowo rzeczone do Ojca nie ma być także szczodre y miłosierne. A owsem szczerze y miłosierne jest nad drugie słowo: bo rzeczone jest do Ojca na prawej stronie wiszącego. A prawa ręka jest większej szczerobliwości y większego miłosierdzia: tak rozumeli starzy Rzymianie. Sama tedy postać Chrystusowa na krzyżu tego wyciąga / aby wszytko co w nim jest / było samą szczerobliwością y samą miłosierdziem: także y wszytkie słowa od niego na krzyżu wymowione: są pełnione tymi enotami / szczerobliwością y miłosierdziem. A miastem nowicję to słowo rzeczone do Ojca / jest słowem szczerobliwym y miłosiernym. Szczerobliwym: bo darmo darmo niebo Ojcowi / gdy nie są godne nasze zasługi zapłaty niebieskiej. Miłosierne: bo Ojcu niebo Ojcowi / niedziwni / y grzesznikowi te darywizne czyni. Co się

tygę

tygę Ewangelii: Dowód taki jest z niej / który pokazuje / iż to słowo jest słowem szczerobliwości y miłosierdzia: a nie tylko słowem / ale y wzywką zaraz miłosierną y szczerobliwą. Ma wielkie podobieństwo to słowo rzeczone do Ojca / do tej przypowieści o winnicy powiadanej w Ewangelii od Chrystusa. Ta przypowieść sępi winnice. To słowo zbawia dusze. Sępi ta przypowieść iedną winnicę: sępi y to słowo druga winnicę w królestwie niebieskim / gdy duszy Ojcowey niebo obiecuje. Duszą abowiem tego Ojca iako y każdego Chrześcianina może być nazwana winnica / y tak ią Doktorowie święci nazywają. Ta przypowieść grodzi plotem tą winnicę. Mowi Ewangelia: Je plotem ią gospodarz ogroził. To słowo potwierdza przysięgę swoje obietnice. Amen dico tibi. Za prawdę powiadam ci: dziś zemna będziesz w raju. To słowo Amen, jest znakiem przysięgi. Co czyni plot w winnicy: to czyni przysięgę w obietnicy. Plot broni od szkody winnice: przysięga od odmiany broni obietnice. Ta przypowieść stawia prąse w tej winnicy. To słowo Ojcowi w prąsie będącemu czyni obietnice. Prąsa Ojcowi jest krzyż Ojcowi. Ta przypowieść z ięgod winnych w prąsie będących wino wyciska. To słowo / dusze tego Ojca z prąsy / to jest / z krzyża do nieba bierze. Ta przypowieść w tej winnicy buduje wieżę. To słowo dusze tego Ojca stawia przy wieży / gdy mówiąc to słowo (*meum*, zemna) przypuszcza go do społeczności Bóstwa Chrystusowego / które Bóstwo jest najmocniejszą wieżą. Ta przypowieść naimnie te winnice orazom. To słowo dusze tego Ojca podaie w ręce Aniołom / gdy iey niebo nieodwłocznie obiecuje. Ta przypowieść wspomina o czasie zbierania owoców z tej winnice. Cum autem tempus fructuum appropinquasset. A gdy się czas zbierania owoców zbliżał (*mowi Ewangelia*.) To słowo naznacza czas y dzień zbawienia tej duszy Ojcowey / to jest / dzień terazniejszy / w który to słowo wyrzekł Chrystus (*Hodie*, dziś.) Ta przypowieść nie tylko przez sługi Boże / ale y przez samego Syna Bożego sprawuje te winnice. Nouissime autem misit Deus filium suum. Naościelę Bog poślal Syna swego / na sprawienie tej winnice (*mowi Ewangelia*.)

G 2

To słowo

To słowo przez samego Syna Bożego / duszy tego totora obiecał nie-
bo. Ta przypowieść stawia Syna Bożego między złymi y dobrymi
oraczami: złymi / którzy go z winnice wyrzucili / a potym zabili:
dobrymi / którzy go przyieli / y pożytek w winnicy uczynili. To słowo
pokazuje Chrystusa między słuchaczem złym y dobrym: słuchacz zły
tego słowa / był totor lewy: słuchacz dobry y wdzięczny / totor prawy.
W tej przypowieści zli oracze wyrzucili Chrystusa z winnice. Eiece-
runt eum extra vineam. Wyrzucili go za winnice (mowi Ewangelia).
Przy tym słowie wymowionym / wyrzucili Chrystusa totor lewy
z winnice swojej / albo z serca swego: zrzucili także iego kotatataca / y
wprzedzająca. W tej przypowieści zli oracze zabili Chrystusa. Ve-
nite occidamus eum. Podżcie zabijemy go (mowi Ewangelia).
Przy tym słowie zabił totor lewy Chrystusa: oni go zabili na ciełe / ten
go zabił na sławie / gdy go bluźnił y z niego się natezasał. Vnus autem
ex eis qui pendebant latronibus, blasphemabat eum dicens: Si tu
es Christus, saluum te fac & nos. Tak opisuie Ewangelia męki Pana
Kiey: że ieden z tych totorow co z nim wiseli / bluźnił go mowiąc:
Jeżeli ty jest Chrystus / zbaw y siebie y nas. W tej przypowieści dała
sami zli oracze na złych y na dobrych oraczom taki dekret. Aiunt illi:
Malos male perdet, & vineam suam locabit alijs agricolis. Rze-
kli Żydowie (mowi Ewangelia) do Pana / y uczynili taki dekret:
Złych źle zatrać / a winnice swoje naymie drugim oraczom dobrym:
iakoż dobrym: qui reddent ei fructum temporibus suis. tak dobrym:
którzy pożytek mu uczynia w winnicy gasu swego. Przy tym słowie
dał totor prawy na totora lewego dekret taki: Neque tu Deum times,
qui in eadem damnatione es. Ani się ty Boga boisz / który w potę-
pieniu tymże co y Żydowie stoisz. Wsadził go za niebożnego y potę-
pionego głowięką. Przy tej przypowieści czyni się Chrystus prawodzi-
wą głową Kościoła Bożego. Lapidem, quem reprobauerunt adi-
ficantes factus est in caput anguli. Kamień / który Żydowie wyrzu-
cili budujący / stał się głową albo kamieniem węgielnym. W tym sło-
wie czyni się Chrystus rzeczą samą zbawicielem totorowym / gdy go
niebem daruje. Chrystus przy tej przypowieści o winnicy powie-
dzianej /

dzianej / dać y bierze: dać iednemu / bierze drugiemu. Ideo dico vo-
bis, quia auferetur regnum Dei a vobis, & dabitur genti facienti
fructum eius. Mowi Ewangelia: Powiadam wam (Żydowie)
że królestwo Boże będzie od was / a dać je narodowi czynia-
cym pożytek: to dać iednemu / a bierze drugiemu. Chrystus także / na
Krzyżu w tym słowie dać niebo iednemu / bierze je drugiemu: bie-
rze je zlemu totrowi dla iego bluźnierstwa / dać je dobremu totrowi
dla iego wyznania Boga / które uczynił gdy rzekł: Panie pamiętaj
na mnie gdy będziesz w królestwie swoim.

Ktoż nie widzi z podobieństwa tak wielkiego / które jest między
tym słowem: a między przypowieścią o winnicy w Ewangelii po-
wiedzianą: iż to słowo jest pełne y miłosierdzia / y szczerobliwości.
Jeżeli podobieństwem tak wielkim wyrównało to słowo do totora
rzeczone tej przypowieści: tedyć iako ta przypowieść jest pełna szco-
drobliwości y miłosierdzia; nie pewniemyś tego / że y to słowo jest pełne
także tych dwu cnot / y szczerobliwości y miłosierdzia. Pełno jest
szczerobliwości y miłosierdzia w tej Ewangelii. Szczepienie win-
nice / to macie szczerobliwość: to jest / stworzenie dusze naszej. W-
grodzenie plotem tejże dusze / to macie miłosierdzie: bo Bóg z miło-
sierdzia swego które ma nad grzeszną duszą zaraz od narodzenia / dać
nam straż Anielską / y rozkazuje im / aby dusz naszych strzegli aż do
śmierci. Postanowienie prasy / to szczerobliwość: to jest / donatio
liberi arbitrij, darowizna wolności ludzkiej. Wolność ludzka y do-
ztego y dobrego jest iako prasa. Z prasy wyciskają wino: z wolności
naszej a z łaski Bożej wyciskamy dobre uczynki / zasługujące niebo.
Zbudowanie wieże to / y szczerobliwość y miłosierdzie / to są wszy-
stkie dary Boże y łaski iego: te pachną szczerobliwością / bo nam są
darmo dane: pachną miłosierdziem / bo na poratowanie nadzły na-
szej są nam darowane. Naście oraczom / to macie postanowienie
Administratorow starszych / Pasterzow w Kościele Bożym / Arcyb-
skupow / Biskupow / ić. y innych slug Kościelnych. A to jest wielka
łaska / y wielka szczerobliwość / y wielkie miłosierdzie Boże: że nam
Bóg podał tak wiele Administratorow y Sakramentow / na polecze-
nie dusz

nie dusz naszych / postanie slug Bozych do oraczow. To macie przy-
kady ludzi swietych / ktorzy sa na to dani / aby sie z ich cnót wosyfy
budowali / y onych nasladowali: a mianowicie sami oraze / Starszy
y Przelozeni duchowni. A w tym sie laska Boza y milosierdzie pokaza-
nie / bo to wosytko na poratowanie nedzy naszey uczynit. Naostatet /
poslat Syna swego / to macie laskę Wcielenia y Narodzenia Bozego.
O iako wielka hoynosc / szkodrobliwosc / y milosierdzie w tym dobro-
dzieystwie iednym pokazal Bog narodowi ludzkemu: a oni go zabili
y z winnice wyrzucili. Tu macie laskę odkupienia / bo sie dal zabiec y
z winnice wyrzucic dobrowolnie / dla poratowania nedze naszey y
zbawienia naszego. O szkodrobliwosci Boza! o milosierdzie meo-
garnione! ktore sie w odkupieniu narodu ludzkiego tak hoyno y szo-
dro pokazuiesz.

Stat sie Chrystus glowa Koscielna / y to laska / y to szodro-
bliwosc y milosierdzie: ze sie Chrystus tak zlaczyl z nami / iako glo-
wa w iednym cieie zlazona iest z glonkami. Wielka to y hoyna laska
y wielkie milosierdzie / dac nam grzesnym za glowe Syna Bo-
zego. Tak y to slowo do totora na Krzyzu rzegone / wedlug podo-
bienstwa ktore ma do przypowieści tej w Ewangeliy opisanej iest:
takze pelne szodrobliwosci y milosierdzia. Jest w tym slowie szego-
pienie winnice / to iest / zbawienie dusze totrowey: to az nie iest pier-
wsze stworzenie dusze iego / ale iest wtore. Gdy Pan Bog glowieka
zbawia / drugi raz go stwarza: nie wzgledem bycia / ale wzgledem do-
brego bycia. Alza to nie wielka szodrobliwosc Chrystusowa / ze
tak predko a darmo daie iednemu totrowi zbawienie? Alza to nie mi-
losierdzie / ze sie litnie nad iednym wielkim grzesnikiem? Jest w tym
slowie postanowienie ptozu / to iest / aternitas paradisi / wiecznosc
niebieska. Ta wiecznosc w niebie iest ptozem niebieskim / bo iako ptoz
okragly pospolicie gynia / bo okrag pogatku y konca nie ma: tak y
wiecznosc nigdy konca nie ma. A iz Chrystus totrowi wiecznosc w
raiu daruje / ptoz ieden przy duszy iego stawia / przy ktorym ptozie wie-
cznosc duszy iego roskosy rajskeiy zażywa. Alza to nie szodrobliw-
osc? Alza to nie hoyna laska / nie milosierdzie wielkie / wiecznoscia
iednego

iednego nedznika darowac? Jest w tym slowie postanowienie prasy /
to iest / remuneratio crucis & penitentiae latronis: to iest / nagroda
onego utrapienia / y oney meki krzyzowej / ktora przysiat chetnie ten
totr prawy za grzechy swoje zatnac / gdy rzekl: Nos quidem digna
factis recipimus, iste autem quid fecit? My totrowie slusnie ten
krzyz cierpimy y godnie za zbrodnie nasze / ale ten Chrystus co uczy-
nit? co komu winien? Tym slowem nagradza Chrystus to chetne
a dobrowolne przyecie krzyza totrowe za grzechy iego / gdy mu nie-
bo daruje. O nagrodo sorwita! o nagrodo szodroblwa! o zaplato
mitosierna! zaiste niegodne sa ani porownane meki y prace nasze do
chwaty krolestwa niebieskiego (mowi S. Pawel:) y ta prasa tego
totra / to iest / iego pokuta y meka krzyzowa / nie iest porownana z ta
zaplata / ktora mu Chrystus daie. A iesli z nia nie zrowna: toc ta
zaplata nie iest zaplata / ale raczy darowizna: a iesli darowizna /
tedy iakoby darmo dana totrowi nad wysluge iego. O szodrobliw-
osci Boza / w tym slowie totrowi pokazana! o milosierdzie / ktore
wiecey placisz mi ten totr zarobil: wiecey nagradzasz niz zasluzyt.
Jest iesze w tym slowie y wieza / to iest / securitas paradisi / przez-
spieczne mieszkanie niebieskie: gdzie sie bac nie trzeba zadnego grzes-
chu / wypadku / y zadney odmiany. To bezpiecne pomieszkanie w
niebie / iest iako iedna wieza / ktora kazdego broní od nieprzyziaciela.
O szodroblwe slowo / ktore bezpiecnyim mieszkaniem tego totra
darujesz! O mitosierna morwo / ktora tego totra z niebespieczonego
miesca / do bezpieczonego mitosierne wprowadzasz. Pokazuje
Chrystus tym slowem swoim szodrobliwosc y milosierdzie / gdy
dusze tego totra podaje w rece Anzolom. Locat eam agricolis coe-
lestibus. Naimnie iz oraczom niebieskim. Jest tu w tym slowie
zlazenie Bostwa z dusza totrowa / iuz nie osobiste iako w Ewange-
lii / gdy wspomina o Wcieleniu Syna Bozego: ale btogostawien-
ie. Vnio beatifica, gdy mowi: Dzis bedziesz w Raiu / to iest / Bo-
stwo moje zlaczy sie z dusza twoia przez iasne widzenie tegoz Bo-
stwa. O wielka szodrobliwosc! O wielkie milosierdzie / ktore sie
w tym slowie paskun pokazuje! ceg sama Ewangelia abo przypo-
wiec o winnicy w Ewangeliy opisana iasnie dowodzi. Co

Co sie tyżerozumu: Jest na to taka racya / y taki dowod rozu-
mowy. Cnota szkodroblivosti wyciąga y potrzebuie / być okoli-
gności: bez ktorych szkodroblivosti prawdziwa / żadnym sposo-
bem być nie może: co dać / komu / dla czego / y taką intencya: kiedy /
iako / y kiedy dać. Co sie tyżer pierwsey okoliczności: co dać. Potrze-
buie ta cnota / aby rzecz darowana była pożyteczna y potrzebna: co-
by sie na co zysła drugiemu. Bo niechay kto komu darmo brete błota
abo gnoiu / nie będzie to szkodroblivość / bo rzecz ładaiata nie poży-
teczna daie. Darowiżna tedy w szkodroblivosti ma być pożyteczna
drugiemu. Opátruie ta cnota druga okoliczność / komu dać: Nie
ładá komu / ani marnotrawcy / co ładaiako wtráci rzecz darowaną /
przegra / przepije / y stráci marnie / y z obraza Bożá: ale takiemu cto-
wielkowi trzeba dać / ktory dobrze tego zażyie: to dopiero prawdzi-
wa szkodroblivość będzie / gdy daie temu / co na dobre obraca da-
rowizne: bo ow co ładákomu rozdaie / nie wpatruiać iako to obroci /
tedy to nie szkodroblivosti / ale rozrzutnością nazwać / y marno-
tráctwem. Kto marnotrawcy daie / sam marnotrawca zostáie / gdy
pewnie wie / że marnie kto wtráci / á przecie mu daie. Bo szkodro-
blivość (iako y każda cnota) środkiem idzie między skępstwem / á
między marnotráctwem: skąpy mało co ábo nic nie daie / ani temu /
ktory tego godzien. Marnotrawca zaś nazbyt daie / y ładá komu /
tak godnemu / iako y niegodnemu y owemu co ná zle obroci / da: á zaś
szkodry środkiem / ani nazbyt / ani mało daie / niegodnych y marnych
osob opuścá / á tylko godnym / o ktorych wie / że tego dobrze użyia /
y daie to / co rozumie. Opátruie ieszcze ta cnota koniec y przyczyna / dla
ktorey daie. Finis coronat opus / koniec każda cnote zdobi. Trzeba
dać y darować szkodremu / nie dla próżney chwały / ábo reputacyey
własney / ani dla sławy świeckey / ale dla chwały Bożey / y dla poży-
tku dobra pospolitego: aby siarofyscy dobrze mieli / y ná pożytek Rzecz-
ypospolitey robili. A ten koniec jest szkodroblivosti / iako y kaźdey
cnoty / nie prywatá / ábo osobká iaká / co to sobie samemu tylko poży-
tek przywodzi: ale pospolitosc / dobro Rzeczypospolitey. O iako wiele
ludzi swántnia w tey intencyy gdy komu co daruia / prywatá y wła-
sność

śność w nich pánuje / á nie pożytek Rzeczypospolitey ábo rozmnożenie
chwały Bożey: dla tegoż też zapláty za to w niebie nie máia / ale tu ia-
biora / gdy sławy z tego prágnae / ludzie ich chwala / y enych śánuia.
Opátruie szkodroblivość y czas kiedy dać: A ktoryż to czas należy do
szkodroblivosti? Cito. Rychto. predki czas: co masz dać / day zaraz /
predko / á nie odkładay ode dnia do dnia. Qui cito dat, bis dat (pospo-
licie mówia) kto pretko daie / dwarázy daie. Opátruie ieszcze szko-
droblivość y sposób dánia. (Quomodo iako dać.) sposób szkodrego
dania jest dwoiaki. Hilariter & discrete: Ochotnie á bacznie. Ocho-
tnie: bo hilarer datorem diligit Deus (mowi pismo:) że ochotne-
go y wesolego dawcę miłuié Pan Bog. Bącznie: żeby tak dać / aby
wsytkiego sobie nie odeymować / zostawić co sobie ná przystoyné wy-
żywienie: siebie obnáżyć / á drugiego odziać / nie bącznie to. Cum
videris nudum, operi eum, carnem tuam ne despexeris. Odziey
nágiego (mowi pismo) ale tak / żeby ciáto twoie nágie nie zostało.
Rzecz kto / ale Chrystus rostkánie w Ewángeliey wsytko przedać /
y bogim dać: wsytko opuścić / á iść za nim: Tedyć to nie potrzebna
rzecz do szkodroblivosti / aby co sobie zostawić. Odpowiadam ná
to / że tym co sie puszczaia ná same opátrznosc Bożá / iako Zakonni-
cy: tym samym tylko godzi sie być tak szkodrymi dla miłości Bożey /
aby nic sobie nie zostawić: bo ida za Chrystusem / wstepuia do Zako-
nu / y kto inszy im przewiduié / Bog y Przesłany w Klastorze. Ale
ná świecie ludziom badacym / ktorzy sobie żywnosc opátruia / inaczey
trzeba szkodrymi być / trzeba im co sobie zostawić / by zaś niebacze-
niem to nie pachnalo. W Zakonnikach lubo to sobie nic nie zostawia-
ia / jest tam przecie baczenie: Bo wiedza iż im Bog w Klastorze
przez iálmuzny dobrodzieiom / y pzez śasárze dobr Klastornych po-
spolitych będzie / będzie opátrował. Opátruie náostaték szkodrobli-
wość / y miejsce (vbi, kiedy) komu co dać. A iakież miejsce skryte o-
sobne / nie náwidoku / kiedy rufyscy widza / dla wstrzeżenia sie próżney
chwały by nas nie widziano / kiedy daiemy. Nesciat sinistra, quid fa-
ciat dextra. Niechay niewie lewicá / co czyni y komu to daie prawicá
(Mowi pismo.) Jakoż tedy to słowo Pánskie do tota ná trzyn-
szeregone /

rzeczona / nie ma być pełne szczodroblowości / a ono w nim znayduia
 sie te wszystkie okoliczności należące do tej cnoty. A naprzód / jest pier-
 wosa (Quid) bo daruie totrowi rzecz najlepša / potrzebniejszy / y
 napożyteczniejszy / to jest / niebo. (*Bedzieś w Ráiu*) to darowizna
 bärzo dobra. O wielka szczodroblowości w tym słowie / ktoratä
 wielka y pożyteczna rzecz totrowi daruieś. Jest y druga kondy-
 cya / albo okoliczność (komu) bo daruie niebo nie lada komu / ale to-
 rowi dobremu / y pokutniacemu : a nie owemu lewemu / złemu y nie-
 godnemu niebä / dla iego ślepoty / y złości. Ma y trzecia / to jest /
 koniec dobry : bo daruie niebo totrowi / nie dla insey przyczyny / tylko
 dla wielksey chwały Bożey / aby Bog był tym lepiej chwalony przez
 zbawienie tego totra / y żeby y ten tott w niebie / chwalił Boga za to.
 Ten abowiem jest koniec własny zbawienia naszego. Jest w tym slo-
 wie y czas przystoyny do szczodroblowości : bo predko mu niebo daie.
 Nie mogło być przedzey iako dziś. A że dziś go daruie niebem nie in-
 tro : toć predko. Ma y sposob dania przystoyny / bo bacznie daie /
 morwi (*mecum zemna*) czemu przydat Chrystus to słowo zemna /
 mogł rzecz tak : *Dziś będzieś w Ráiu* / a opuścić to (*zemna*) dla te-
 go aby pokazał communionem sanctorum / społeczne obcowanie
 wszystkich błogosławionych w niebie : iże bacznie daie / dla tego siebie
 nie odłącza : że wesolo / dla tego pretko / bo tegoż dnia / nie odkładając
 na insey. Ma naostatek to słowo / y ostatnia okoliczność należąca
 do szczodroblowości / mieysce przystoynie : bo daie mieysce totrowi / iä-
 koby na skrytym y osobnym mieyscu : a labo to wszyscy słyseli / ktorzy
 tam na on czas pod krzyżem stali : przecie iednäk Chrystus pomiarko-
 wał ta swoie morwie y obrócił ia nie do wszystkich / ale osobnie do sameg
 totra. Czemu nie rzekł : Zaprawde powiadam wam : i ten tott będzie
 dziś w ráiu / ale do sameg totra. Jakoby skrycie morwi (*powiadam to-
 bie tottze* / a nie komu insemu) że ty będziesz dziś zemna w ráiu : dla teg
 co uczynił Chrystus / aby pokazał / że kto szczodry ma sie záwsze strzedz
 ludzi / kiedy co komu daie / y nie pragnac ztad prozney chwały ludzkoy /
 y tak dać / aby tylko sam ten wiedział komu daie / a Bog : dla tegoż w o-
 sobności temu samemu ma dawać : y tak z tey racyey y przyczyny. To-
 trzecie

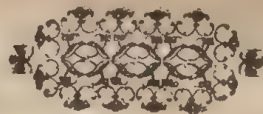
trzedie słowo / jest słowem szczodroblowości : bo ma w sobie wszystkie
 Qualitates, albo okoliczności / należące do tej cnoty. Jest też pełne y
 miłosierdzia : bo niedznemu y grzesznemu totrowi daie niebo : ma w
 tym politowanie nad nim / iż jest darowizna / darmo uczyniona ze
 wszystkich okolicznościami / do szczodroblowości prawdziwey należąc-
 ymi : dla tegoż jest szczodroblive słowo / y ta cnota w sobie zamyka.
 Iż zaś daruie niedznemu / y w tej darowiznie ma politowanie nad ne-
 dznym totrem : z tey miary ma w sobie cnota miłosierdzia / y jest
 oraz y słowem y czynkiem miłosierdzia y szczodroblowości.

DRUGI PUNKT.

Trzeciej rozmowy, o trzecim Słowie do totra
 wyrzeczonym : O przestrodze y nauce
 duchowney.

Naucz sie duszo nabożna / y przestroge bierz duchowna / y z E-
 wangeliey o winnicy napisaney / y z tego totra / do ktorego
 Chrystus rzekł to słowo szczodroblive y miłosierne. Patrzy
 y uwazay iako ten tott był lepszy / y szczęśliwszy oraz w winnicy swo-
 iej / a niżeli ty : każdy znas postanowiony jest od Boga orazem win-
 nice swojej : to jest / dusze naszej y sumnienia własnego. Posyła do
 nas Bog slug swoich : a my iednych kāmionujemy : drugich biczue-
 my : a trzecich zabijamy. Gdy w oczach naszych nam náprzykład po-
 stawia Bog iakiego głowieka dobrego / y przykładnego : to jest poset
 Boży do nas : ten żywotem swoim dobrym wpomina zlych / aby sie
 náprawili. A zli co morwia : *Ecce Hæres venit, venite occidamus*
eum. A to dziedzic przyszedł / podźmy zabijemy go. Záraz znieś go
 chca / aby nań nie patrzyli : y zabijaja go na stawie / potwarz y nań
 kładac / y nie słusnie obmawiaiac. Morwia záraz / że chce coś wto-
 wieć pod płaszczem nabożenstwa swego : Chce nas podeyść w pry-
 watach naszych / iuz sie przed nim nie pożywiemy : y tak go kāmio-
 nuia / gdy potwarz y fałsze iako kāmienie iakie nań ciska : to Bożkiem /
 to pyśnym

to pyśnym go nazywaia. A tak go zabijai, gdy go osławia / procesy nań poczynia / podpisz się na nie; byle go tylko zbyć od siebie. A staraia się o to / aby go oskarżyli / y we zła sławę u ludzi podali. A tak służy Boże / zli tych gąsow zabijai. Jeszcze zli wyrzucaia Chrystusa z winnice w ten czas / gdy łaski jego kłataiącey do serc swoich nie przypuszczai. Ale ten tot. nie tak uczynił / y lepszy jest nad nas: Przyjął Chrystusa y łaskę jego do serca swego: nie wyrzucił go z winnice / iako Żydzi uczynili. Przykładem tedy tot. dobrego nabożna duszo: nie wyrzucaj Chrystusa nigdy z winnice serca twego: nie odrzucaj łaski jego. Naucz się od tot. prawdziwego pokutować: naucz się Chrystusa wyznawać: naucz się łaski jego do serca przyjmować / a bądź przestrzeżona z tym przykładem Żydowskim / abyś służy y posłowo Bożych / to jest ludzi dobrych / nigdy nie zabijała / ani kamionowała: ale y owsem onych naśladowała. Naucz się też z tego słowa trzeciego do tot. wyrzeczonego / szczerobliwosci y miłosierdzia: abyś w miłosierdnych uczynkach naprzeciwko bliźniemu twemu / y duchownych y cielesnych dobrze obfitowała: abyś zároveň szczerobliwosc w bogim pokazywała / tak iako Chrystus tot. w obogiemu na Krzyżu pokazał: przedko, ochotnie, wesoło, bągnie, wczesnie, dobrą intencyą / y na własnym miejscu. A za to darcie cie też Bóg niezbent / y szczerym ci się pokaje: mówiac / iako do tot. rzekł: Dzisiaj sługo dobry będziesz zemna w raju.

ROZMOWA

ROZMOWA CZWARTA,

y uważanie nabożne, o czwartym Słowie Chrystusowym na Krzyżu wyrzeczonym.

Stosowana do czwartej Ewangelii w czwarty Piątek postny: O Samarytance czytanej.

Sitio. Pragne.

Razya wielka macie nabożne dusze Chrześcijańskie / chwalcie Pana w Kaplicy Arcybractwa Nleki Pąskiej / w ten Piątek postny Marcowy: ponieważ Dawid Prorok rozkazuje nam / abychmy Pana Boga chwalili w Kościołach przy studniach Izraelskich. Mowi abowiem w Psalmie 67. In Ecclesijs benedicite Dominum de fontibus Israel. W Kościołach błogosławcie Pana z studzien Izraelskich. Niechay kto chce y iako chce rozumie te Kościoły: niechay kto chce iako chce tłumaczyć sobie te chwałę Pąską / przy studniach Izraelskich będąca. Ja tak rozumiem / a wierze że nie od rzeczy / iż te studnie Izraelskie są dwie: jedna jest ziemna / w ziemi wykopana: druga jest duchowna / przez podobienstwo a nie rzetelnie studnia nazwana. Jedną jest studnię onego Jakoba Izraela / Patriarchy Żydowskiego / Oycę Jozephowego: Druga studnia jest drugiego Izraela / Jezusa Chrystusa zbawiciela naszego. Tamta Jakobowa studnia jest w Samaryi: Ta Chrystusowa jest na Kalwaryi. Tamta Jakobowa jest przy folwarku Jozephowym / który folwark darował y zapisał Jakob Jozefowi synowi swemu. Venit autem in Civitatem Samariam Iesus, quae dicitur Sichar, iuxta praedium quod dedit Iacob Ioseph filio suo: Et erat ibi fons Iacob. Przyjść tedy (mowi Ewangelia) Pan Jezus do

zus do Miasta Samaryey / ktore sie zowie Sichar / podle solwarku
ktory darowal Jakob Jozephowi synowi swemu: A byla tam stu-
dnia Jakobowa. Ta studnia druga Chrystusowa / jest przy Krzyżu:
Kcoraz to jest studnia Chrystusowa na Kalwaryey przy Krzyżu beda-
ca? Serce Chrześcianskie / to jest gleboka y skryta studnia: w ktora
studnia nie godzi sie nikomu wgladac / tylko samemu Bogu Chrystu-
sowi Panu. Ten sam tylko wie / co sie w tej studni serdeczney dzieje.
Ten widzi / iaka w tej studni woda: cy zywa: cy martwa: cyli
zdrowa: cyli skodliwa: cy pachniaca: cy smierdzaca. Ten zna co
jest w tej studni: cy zaby: cy zimne: cy padalce: cy wese / albo g-
dzina iaka iadowita: cyli tej zdrowe y smaczne ryby / to jest: cy zle /
cy dobre myśli w nim sie rodza: cy zywe / cy umarte wzynki z nie-
go pochodza: cy grzechy: cy cnoty. Nad tamta studnia Jako-
bowa siedzial Pan Jezus. Iesus autem sedebat, sic lupet fontem.
A Pan Jezus siedzial / tak nad studnia (mowi Ewangelia.) Nad
ta druga studnia serca Chrześcianskiego wisi Chrystus na Krzyżu.
Tamta studnia Jakobowa / byla przy Bostwie y glowiegenstwie
Chrystusowym w Samaryey realiter, to jest rzeczywiscie / istota
sama byla przy Bostwie iego: bo Bostwo przenaswietse iako ka-
zdemu stworzeniu jest rzetelnie obecne y przytomne / kazdemu miescu
przenikajace kazda rzecz: tak tez y przy tej studni Jakobowej bylo y
bedzie zawse / po ktora studnia na swiecie trma tymze przeniknieniem
powszechnym (iako mowia Theologowie / illapsu generali.) Byla
tez ta studnia w Samaryey y przy glowiegenstwie iego: bo glowie-
genstwo Chrystusowe istotnie y rzeczywiscie sie dzialo w ten czas nad
ta studnia (iako swiadczy Ewangelia.) Ta zas studnia druga serca
Chrześcianskiego jest przy Krzyżu Chrystusowym na Kalwaryey / y
Chrystus przy niej obiecuje & secundum praescientiam, to jest / w
przewyższeniu Chrystusowym: bo Chrystus na Krzyżu wifac / widzial
iasnie wofytkie serca ludzkie / y co sie w nich dzialo / dzieje / y dzialac be-
dzie / wiadomościa wdzieniona sobie od Bostwa. Nad tamta stu-
dnia w Samaryey siedzial Pan Jezus spracowany, fatigatus (mowi
Ewangelia.) Nad ta druga studnia serca ludzkiego / wisi na Krzyżu
takze

takze spracowany: a co wieksza zbolaly wofytek. Tam sie spracowal
z drogi (iako swiadczy Ewangelia.) A tu spracowany jest od meki
y boleści wielkiej / od ktorey az mgleie y kona wifac na Krzyżu. Przy
tej studni Jakobowej zbawiciel nasz pragne / bo mowi do Samary-
tanek: Niebiasto day mi pic. Przy tej drugiej studni serca ludzkiego /
zbawiciel nasz wifac na Krzyżu takze pragne / gdy mowi to slowo
swiete: Sitio, Pragne. Tam przy studni Jakobowej w Samaryey
pragne wody prawdzivey / w studni oney na on czas bedacey. Tu
na Krzyżu wifac na Kalwaryey: pragne wody infey duchoroney:
pragne z tego serca ludzkiego aby iedney lezki za grzechy: pragne
myśli y wzynkow dobrych: pragne wody zywey / ktora dusze a nie
ciato chlodzi y napawa / to jest / miłości Bozey prawdzivey z łaski
ducha swietego pochodzacey: pragne tego / aby meka iego byla wofy-
tkim ludzkom skuteczna / zeby wofyscy byli przez nie zbawieni: y pra-
gne wolajac: fili prabe mihi cor tuum, synu glowiege kazdy day
mi serce twoie: pragne z niego wody / pokuty swietey. Toe to jest
pragnienie / ktore sie zamyla w tym czwartym slowie na Krzyżu od
Chrystusa wyrzeczonym. Widzial abowiem Chrystus w ten czas wif-
ac na Krzyżu / ze w tej studni serc ludzkich bylo tak wiele robactwa
plugawego / tak brzydliwy gadziny y grzechow wielkich: przekoż wo-
tal Pragne. Jakoby rzekl: Niechce aby w tej studni serc ludzkich
bylo to robactwo y ta gadzina / ale chce y pragne aby tu byla zywa
woda / zdrowe ryby: to jest / Chrześcianskie cnoty / Wiara / Na-
dzieia / y Milosc. Trzymajac sie tedy slow Dawidowych / mowia
do was: y pominam was o dusze nabożne Chrześcianskie / ktoreście
sa w tym zgromadzeniu Arcybractwa Meke Panskiej. In Ecclesijs
benedicite Dominum de fontibus Israel. Chwalcie Pana w Ro-
sciotach z studzien Izraelskich: to jest / w Kaplicy Arcybractwa Me-
ke Panskiej / na rozmyslanie teyże meki (od swietey pamieci J. M.
K. Marcina Gyszkowskiego / Biskupa Krakowskiego / w Roscicie
S. Franciszka w Krakowie zbudowanej) Gesto bywajcie / y tam
Pana Boga chwalcie z studzien Izraelskich: to jest z szerych y pra-
wodziwych serc waszych. W tym miescu pomienionym rozmysla-
cie Meke

Mleke Pánka / á mianowicie to dvoiatke prágnienie / ktore miał Chrystus: iedno w Samaryey siedzac przy studni Jakobowey / prosząc Samarytánki o wodę: á drugie ná Krzyżu wisząc / y widząc druga studnia serc ludzkich / y pragnąc z nich też prawdziwych zá grzechy / y wymawiając to słowo czwarte / *Prágne*. Tu chwalcie Boga / y dziękuyćie mu zá to dvoiatke prágnienie / y zá cwo w Samaryey / y zá to ná Kalwaryey. Tu rozmyśluyćie nabożnie dvoiatke spracowanie Chrystusowe / y cwo z drogi w Samaryey / y to dla męki wielkiej / y boleści Krzyżowey ná Kalwaryey.

Tá tedy rozmowa czwarta, o czwartym słowie ná Krzyżu wyrzeczonym: podzielona także iest ná dwa Punkty uwáženia Chrześciańskiego godne. Pierwszy Punkt, pokazuje w tym Słowie Chrystusowym y w iego prágnieniu dwie rzeczy: czego Chrystus prágne, y do kogo mówi to słowo, *Prágne*. Drugi Punkt, pokazuje náuke duchowna, ktorey sie mamy náuczyć przy tym czwartym Słowie Chrystusowym.

PIERWSZY PVNKT,

Czwartej rozmowy, o czwartym Słowie Chrystusowym: do Ewángeliey czwartej (o Samarytance nápisanej) stosowanym.

V Wážayćie dusze nabożne w tym pierwszym Punkcie / Gęgo Chrystus ná Krzyżu prágne / y do kogo to słowo wymawia / *Prágne*. Aby to przystoynie wážyc / powiem wprzód iedną Historyę o weżu. Jest wąż ieden ná świecie / ktory sie zowie Dipsas. O tym weżu wspomina Moyses w księgách swoich świętych / Deuteronomium nazwanych / w Rozdz: 8. Gdy przypomina Żydom one puścza / przez ktora Żydy Pan Bóg prowadził / y przeprowadził. W te słowa: Et ductor tuus fuit in solitudine magna & terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & Scorpio ac Dipsas, & nullo omnino aqua. A był Bóg (mowi Moyses do ludu Żydowskiego) wodzem twoim przez puścza wielką y straszna / w ktorey puśczy był wąż

wąż tknieniem swoim sparzáłacy / y niedziwiadek tam był y Dipsas / á nie było w nley znaku wody. O tym weżu pisa / że iest tak wielki iako iaszczurka / biały / á ná ogonie ma dwie prądze gorne. Z przyrodzenia ten wąż iest tak gorący y iadowity / że kiedy głowiek wkaśi / taki iad weń puści / że sie od onego iadu głowiek wšytek tak rospali / áz plomien y figery ogien będzie mu przez ciáto wšytko párami cielesnymi wychodził. Egipcyanie starzy mieli to w obycaju: Gdy sie tráfito / że ten wąż Dipsas wkaśił kogo / że iuż żadnego lekarstwa ná to nie było / y żadnym sposobem taki głowiek nie mógł sie wyleczyć: tedy brali takiego głowieka / y był ieden słup ná brzegu iedney rzeki (pisa o tym Elianus w księdze dziewiatey w Historyách swoich / o rozmaitych zwierzetách nápisanej) y v tego słupa wwiązali takiego głowieka / y przysadzili mu tego weża Dipsasa do nogi / ktory wąż obwinał sie mu kolo nogi / y w nogę mu zaby swoje iadowite worąził. A tak v onego słupa on głowiek co daley to barzietak barzo gorzał / áz plomien z iego ciáta wychodził: á wołał vstáwignie te słowa / *prágne* / á pić. A były tam białegłowy pewne od vrzedu ná to wysadzzone przy oney rzece / ktore z nich: iedne wodę nošily: drugie podawały iedną drugiey / drugie Gerpaly / á trzecie onego głowieka prędko y chutko napawały. Była tam wielka gromáda tych białychgłowi / ktore tak prędko y chutko poily tego głowieka á nie mogły go nápoić: bo nim barzietak poily / to on barzietak prágnął y wielšy plomien y ogien z niego pałal. A tak Egipcyanie starzy co sie rádzi figurami bawili y Hieroglyphikami / rzeczy sobie z náczyli przez onego głowieka wodę vstáwignie piącego (á przecie nim daley tym barzietak prágnącego) známionowali piącem każdego.

Ten głowiek od weża zaráżony / ogniem pałaiacy / vstáwignie prágnący / y v słupa wwiązany: może być znakiem y figura Chrystusa wkrzyżowanego. Ten wąż / iest gart: iadło y iad iego / iest grzech. Tym grzechem y iadem naprzód zaráził Ewe / potym Adáma Oycá / á potym y potomstwo iego: to iest / wšytko ciáto Adámowe / y wšytek národ ludzki / ktorego národu początkiem y głowa iest Adam. Wšyscy potomkowie iego zaráżeni sa tym iadem grzechu pierworodnego

dnego (wyjawy iednak Mátke Bożej) y to myślił gart / iakoby y te mogł zarażić / ale nie mogł tego dokazać dla łaski pierworodney / ktora grzech ten vprzeczila / y iemu w tej Pannie mieysca nie dala. Przetoż mowi pismo o tym wazn piekielnym: Inimicitias ponam inter te & mulierem, tu autem insidiaberis calcaneo eius: & ipsa conteret caput tuum. Nieprzyiazn poloza (mowi Bog do garta) miedzy toba a miedzy niewiasta / a ty bedziesz chcial wsiadlic piete iey: a ona zetrze glowa twoie. Wsilowal satan / aby Pogecie Mátke Bozey bylo takze grzechem pierworodnym zarażone: dla tegoż zastawil siidla na piete iey: to iest / na iey Pogecie pierwsze. Jako abowiem piete iest extremitas pedis, to iest / kraiem nogi: Tak Pogecie Naswietsey Panny iest kraiem iednym zywtota iey / a smierc drugim: Pogecie zagyna zywtot / a drugi kraj smierc konczy go. Dla tegoż Pogecie iey / slusnie pismo nazywa piete iey. Bo poniewaz to Pogecie Mátke Bozey bylo z meza y z niewiasty / z Anny swietey y Joachimá. Chcial z tej przygyny Dipsas gart przeklaty iad grzechu pierworodnego / na to chwalebne Pogecie tej Panny puscić / y iako ies dno siadlo zastawic / aby wien wpadla: Ale Bog łaska swoia nie dopuscil tego / y zachowal ia od grzechu pierworodnego. Coz tedy vczynil Bog woszechmogacy? ato milosierdziem wzruszony / zmilowal sie nad glowiekiem: y widzac ze inaczey nie przystalo sprawiedliwosci iego lezyć go / y vlegyc / tylko przez Syna swego. Poslal syna swego na swiat / y zlaczyt go z glowiecznictwem naszym: tak / iz sie stal glowiekiem prawdziwym / nam w naturze podobnym. Ten Chrystus stawil sie glowiekiem / niechcial inaczey vlegyc glowieka z tego iadu waza piekielnego / tylko ten iad wziat na sie y na ciato swoje. Wziat na sie grzechy wswytkich ludzi. Et factus est in similitudinem peccati. A stal sie na podobienstwo grzechu (mowi pismo.) Ipse languores nostros, & luores tulit. On na sobie nasze razy / rany / siności: to iest / grzechy nosil. Pelno bylo grzechow naszych y iadu naszego na nim / y na plecach iego. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Mowi Dawid w osobie iego: Ze na grzbiecie moim grzesznicy pobudowali. Coz? Grzechy swoje. Nie tylko sie ten

waz

waz piekielny Dipsas z iadem swoim y z adlem grzechowym obkretil v iedney nogi Chrystusowey (iako sie waz ziemny y przyrodzony obkrecal v onego glowieka Egipskiego) ale ten waz piekielny obkretil sie okolo rak y nog obudwu Chrystusowych / y okolo wswytkich glonkow ciata iego. Dla tegoż mowi przez Dawida o sobie: Funes peccatorum circumplexi sunt. Powrozy grzesnikow / to iest / grzechy ich w okolo wswedy mie obkretily w okrag. A tak pelno bylo tego iadu wazowego / to iest / grzechu po wswytkim cieie Chrystusowym: nie ieg własnego / bo nigdy nie zgrzesyl ani mogł zgrzesyc / ale cudzych grzechow pelno bylo na nim / bo wswyscy nań grzesznicy wswytkie grzechy polozyli. Z tych iadowitych grzechow naszych wielki ogien milosci zalal sie w Chrystusie: tak / iz wswytek Chrystus miloscia iako ogniem iakim palal y gorzal ku nam / y ku zbawieniu nasemu / y dal sie v Krzyzu przybic (iako on Egipcyan v slupa.) Na tym Krzyzu palal wswytek ogniem milosci / y dla tego ognia wolal: Pragne. Vmieram / y dla boleści / y dla milosci: y tak vmieraiac / mgleiac / mam wielkie pragnienie / y wolam / Pragne. A do kogos to mowi Zbawiciel nasz / Pragne? y od kogo potrzebuie napoju? Wiedzie o tym dusze nabożne / ze to slowo mowi do Samarytánki / do bialej glowy Samarytánstiey. A Samarytánka kto iest? Dusza kazdego glowieka / a zwlaszcza Chreścianstka: y z ta dusza Chrystus rozmawia na Krzyzu mowiac: Pragne / od niey potrzebuie picia. Bo Samaritanus, znaczy Stroz. Tym Samarytanem: to iest Strozem / iest Chrystus. Jesli Samaritanus iest Stroz / to Samaria bedzie Custodia, to iest / straz abo straznica: a Samarytánka iest dusza ludzka / ktorey strzeze Chrystus / y tak do dusze mowi Chrystus / Pragne.

Ten glowiek Egipski do slupa wiazany (iako pisze Zistora) mial kolo siebie bialych glow wiele / z ktorych iedne wode nosily a drugim podawaly / drugie wode gerpaly / a trzecie go napawaly / drugie sie tez tylko dziwowaly proznujac y nic nie robiac. Tym sposobem y Chrystus Pan na Krzyzu wslac / ogniem milosci palaiac y pragnac / mial kolo siebie w przyzrzemu swoim nie iedne tylko Samarytánki / ale tak wiele Samarytánek: bo tak wiele dusz widzial lu-

J 2

dzkich

działach okiem rozumu y przejrzenia swego / iako wiele ludzi na świecie było / iest / y będzie. Z których Samarytanek / to iest dusz Chrześcijańskich: iedne są grzeszne / nie postrzegające / nie nierobiące / proznujące w grzechach: drugie są poczynające w służbie Bożej: trzecie postępujące: czwarte doskonałe / y dobrze zasłużone. Jedne odprawiają Viam purgatiuam, to iest / drogę oczyszczającą: Drugie Illuminatiuam, to iest / oświecającą w cnótach: A trzecie Vnitiuam, to iest / złączającą z Panem Bogiem. Jedne dopiero wstępują w drogę postępu: drugie postępują z cnoty w cnocie: a trzecie już są w doskonałości miłości. Poczynające dusze / są podobne białymglowom Egiptu / woda Gergaścyim. Postępujące w cnótach / są podobne białymglowom / woda noszącym. Doskonałe zaś / są podobne owym / to napawają onego głowiatę Egiptu / w słupą wwiązane. Te zaś grzeszne / są podobne białymglowom proznującym / które się tylko dzworały. A do tych dusz wszystkich / do tych Samarytanek Chrześcijańskich / Chrystus na Krzyżu wsiadł ogniem miłości ku zbawieniu ich palając / to słowo mówi / Pragnę. Czego od nich pragnie / y iakiego napoiu potrzebuje: To wszystko pokazuje Ewangelia / o Samarytance napisanej.

Naprzód / opisać nam tą Ewangelia Gworała Samarytanek / to iest / dusze Chrześcijańskie. Jedne grzeszne / y proznujące: druga poczynająca: trzecia postępująca: a czwarta doskonała. Samarytanka grzeszna: ta iest białagłowa / która przysła z Samaryi do tej studni Jakobowej wody Gergaś / y ta znać dusze grzeszną y proznującą. Venit autem mulier de Samaria haurire aquam. Przysła niewiasta z Samaryi Gergaś woda (mówi Ewangelia) Ta / y z Panem się długo sprzecigała / pić mu żądz dąć niechciała / y długo się łascie jego sprzeciwiała: a co wielka / z mężem cudzym mieszkająca. Bene dixisti, quia non habeo virum: quiaque enim viros habuisti, & nunc quem habes non est vir tuus. Mówi Chrystus do niej: Niewiasto / dobrześ powiedziała / iż męża nie masz: boś pięć mężów miała / y teraz którego masz / nie iest twój / ale cudzy. To grzech cudzołóstwa: a iż ona w cudzołóstwie była / dla tegoż była grzeszną / y duszą

y dusze grzeszną nam znać przez nie Ewangelia. Opisać Ewangelia drugie dusze y Samarytanek / poczynające / postępujące / y doskonałe w służbie Bożej / gdy mówi: Alius est, qui seminat: alius, qui metit: alius, qui laborat & arat. Jeden iest / który siewie: drugi / który żnie: trzeci / który pracuje y orze. To trojaki stan Samarytanek dusz Chrześcijańskich. Oraz y rola sprawować / to iest / poczynąć w służbie Bożej. Siew / to iest / postępować w cnótach. Żąć / to iest / doskonałość / y doskonałe wżynki czynić. Gdy nam opisał Ewangelia ten trojaki stan Samarytanek dusz Chrześcijańskich. Opisać nam też / Czego Chrystus pragnie na Krzyżu od tych Samarytanek / gdy mówi do nich: Pragnę / y czego od każdych z osobną potrzebuje. Mówi Ewangelia: Chrystus y pragnie na Krzyżu od dusz Chrześcijańskich adoracyey / to iest / chwali swocyey prawdy wcy y przystoyney. Nam & Pater tales querit qui adorent eum. Mówi Chrystus w Ewangelii: Że Ociec mój takich szuka coby go chwalili. A iż Syn zarówno z Ocem tą chwala ma być chwalony: przetoż y Syn też chwala pragnie od dusz Chrześcijańskich rowney Ocu swemu. Na czym zawisła ta chwala y służba Bogu należąca / której Chrystus pragnie wsiadł na Krzyżu? Ta chwala y służba Boża (mówi Ewangelia) iest podobna wodzie żywej / która idzie z łaski Bożej y z daru Bożego. Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, da mihi bibere: petisses forsitan ab eo, & dedisset tibi aquam vivam. Mówi Chrystus do Samarytanek te słowa w Ewangelii: Gdybyś wiedziała dar Boży / y kto iest kto do ciebie mówi / daj mi pić: prosiłabyś snadź wody żywej od niego / y dałaby iey. Wspomina Chrystus o wodzie żywej / która iest darem Bożym / y w mocy Bożej. Coż to iest za woda żywa? Fides cum operibus. Wiara z wżynkami: bo wiara bez wżynków umarła iest (mówi S. Jakub. Toć z wżynkami żywa. A na tej wierze żywej zawisła wszystka chwala Chrystusowa. Tak mówi Ewangelia: Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Czyni tu Chrystus taki argument: Jeśli Bog iest Duchem y prawdą / iakoż iest / tedyć ci co go chwala y temu służy / trzeba żeby go chwalili w duchu y w prawdzie.

prawdzie. Coż to jest za prawda? y co za duch w którym powinniśmy Pana Boga chwalić? Ta prawda nie innego nie jest / tylko wiara prawdziwa / która rozumie o Bogu y o wszystkich rzeczach temu należących wszystkie prawde / a fałsu nie ma: a Duch Boży zaś / jest miłość / która jest początkiem dobrych czynków. A tak według Ewangelii chwala y służba Boża zawisła na duchu y na prawdzie / to jest / na wierze żywej / złączonej z miłością y z czynkami dobrymi. Przetoż mówi Chrystus do Samarytanki w Ewangelii: Mulier crede mihi quia veniet hora, quando neq; in hoc monte, neq; in Hierosolimis adorabitis Patrem. Vos adoratis, quod nescitis. Nos adoramus, quod scimus. Niewiasto wierz mi iż przyjdzie godzina / kiedy ani na tej górze / ani w Hieruzalem będziecie chwalić Oycą. Wy chwalicie / co niewiecie. My chwalimy / co wiemy. A zaś mówi dalej: Sed venit hora, & nunc est: quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Ale przysła godzina / y teraz jest: kiedy prawdziwi bogochwalcy będą chwalić Oycą w duchu y w prawdzie. Przenosi tu Chrystus chwałę Bożą w Chrześcijaństwie nad owe / co była w Żydostwie: bo oni chwalili a nie wiedzieli co: Chwalili Boga a nie wiedzieli o nim że jest w Trocy iednym / trojaki w osobach / a ieden w naturze. A my Chrześcijanie wiemy co chwalimy / bo chwalimy Boga / y wiemy iakiego / to jest / w Trocy iednego: bo taki jest w sobie / Ociec / Syn / y Duch święty: trzy Osoby w iednej naturze. A o nas to Chrześcijanach Proroctwo / gdy mówi Chrystus: Przyjdzie godzina / kiedy prawdziwi bogochwalcy będą chwalić. Stad Aryani nie są prawdziwi bogochwalcy / bo nie chwala Boga iakiego iaki jest: chwala go iednego w naturze / y iednego w Osobie: a on jest trojaki w Osobie / a ieden w naturze. Stad y Żydzi niedostawiało do prawdziwego bogochwalstwa / bo nie wiedzieli ięszce o trzech Osobach: tego ięszce nie mieli w objawieniu. Ale goręcy Aryani ktorzy już wiedza / mają Nowy Testament / w którym Trocy Przenawieścia dosyć nam objawiono / a przecie wporne niechcą wyznać Boga w Trocy iednego / y odstepują od prawdziwego bogochwalstwa. O Aryani / możemy mówić do was te słowa Chrystusowe:

Vos

Vos nescitis quid adoratis, nos scimus quid adoramus. Wy nie wiecie co chwalicie / a my wiemy co chwalimy. Chwalicie Boga iednego y w naturze y w Osobie / a on jest iednej natury / a trojaki w Osobach. A tak niewiecie co chwalicie. Tej żywej wody / to jest / wiary prawdziwej o Bogu w Trocy iednym z miłością Bożą y z czynkami dobrymi złączonej (bo to jest chwala Boża w duchu y w prawdzie) pragnie Chrystus na Krzyżu od wszystkich Samarytanek / to jest / dusz Chrześcijańskich. A naprzód / od dusz y Samarytanek grzesznych / co proznują y leżą w grzechach / y ięszce nie pozwały Panu Bogu służyć. Pragnie pojęcia chwały y służby swojej. Pragnie nawrocenia y pokuty ich / y mówi do nich przez figurę tej Samarytańskiej biaterygowy w Ewangelii opisanej: Mulier da mihi bibere. Niewiasto day mi pić. O duszo grzeszna co w grzechu leżysz / day mi pić: day mi tę wodę żywą / to jest / miłość / pokutę / ktorej nie masz bo w grzechach leżysz / to jest / pierwszą chwałę. Pragnę y od was dusze Samarytanki Chrześcijańskie / coście już są nawrócone do mnie / y jużście zaczęły służbę y chwałę moją: abyście postąpiły dalej / y weszły w dalszą drogę cnót świętych: A od was / coście już postąpiły w cnotach. Pragnę drogi doskonałości / abowiem doskonałość nie tylko jest napojem / ale y pokarmem Chrystusowym: bo tak mówi w tejże Ewangelii: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me, & perficiam opus eius. Mój pokarm jest / abym czynił wolę Oycą mego który mnie posłał / y dokonał sprawy jego. Sitio, Pragnę / mówi y do was Żbawiciel o Samarytance y dusze doskonałe / a pragnę tego abyście w tej doskonałości trwały aż do śmierci. Leuate oculos vestros & videte regiones quia albae sunt iam ad messum. Mówi Ewangelia: Podnieście oczy wasze / a obaczcie krainy że się bieleją już na żniwo. Chce tu pokazać / że nie tylko trzeba pościć / ale y postąpić dalej w cnotach: nie tylko postąpić / ale trzeba y dożyżać słudze Bożemu / y doskonałym być: nie tylko dożyżać / ale trwać w tej dożyżatości y doskonałości aż do śmierci. to to jest żniwo śmierci. Ale coż potym; lubo to Chrystus wisząc na Krzyżu woła na te Samarytanki dusze Chrześcijańskie / y mówi do nich Pragnę: przecie iedną

dną wielkie od nich wżgardy ponosi. A chcecie wiedzieć iakie? taktie / iakie odniost od tey białogłowy Samarytańskiej (w Ewangeliey opisaney) z ktora rozmawiał siedząc przy studni Jakobowej. Mówi Ewangelia / że Chrystus dwoiaką wżgardę odniost od tey białogłowy Samarytańskiej: ponieważ ona dwa razy łaskę tego odrzuciła / dopiero trzeci raz na trzecią łaskę tego pozwołała / y dwie łasce Boże w sercu tey białogłowy były tylko dostateczne / trzecia dopiero była skuteczna. Niewiaśto day mi pić: to jedną y pierwszą była łaska Boża dostateczna / ale nie skuteczna / bo na nie nie zezwoliła: kotarata ta łaska do serca tey białogłowy / ztym słowem puszczona: ale ona pogardziła ją / y zrzuciła ją z serca swego y nieprzyjaciela iey: ale y o wsem odpowiedziała na nie Pánu: Quomodo tu cum Iudeis sis bibere a me poscis quæ sum Samaritana, non enim contuntur Iudei cum Samaritanis. Jako ty gdyś Żydem iest prosiś pić odemnie Samarytańskiej białogłowy / nie spotknia abowiem Żydowie z Samarytanami. O wielka wżgarda / ktora odniost Chrystus w tym słowie od tey białogłowy. Patrzącie o dusze nabożne / iako go na wżgardę Żydem zowie: bo to y Samarytanow wżgardzone było imię Żyd / rozumiała że niegodzien z nią mówić / y iakoby rzekła: niegodzien z ziemną mówić / y odemnie pić / boś ty Żyd / a ja Samarytanka. Iesze się znouu pokusił Chrystus o duszę tey białogłowy / y puści znouu drugą łaskę na serce iey / gdy mówi: Si scires donum Dei, &c. O niewiaśto / gdybyś wiedziała dar Boży / y kto iest / kto z toba mówi / snadź prosiłabyś go o wodę żywą. A to iesze nie Chrystus nie wskorał / y to iesze nie była łaska skuteczna: ale iesze wżgarda odpowie mu białogłowa / y iesze z wielką mżpiernością / iesze ostrzy y przykrzy mu odpowiedziała / y słowa nieprzyystoyniey się w oczy mu rzekła. Dixit ei mulier: Domine, neq; in quo haurias habes, & puteus altus est, vnde ergo habes aquam vivam? Numquid tu maiores Patre nostro Iacob, qui nobis dedit puteum & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius. Mówi Ewangelia / że tak mu ta niewiaśta odpowiedziała na to słowo iego łaskawe / kotaratace do serca iey. Rzekła mu niewiaśta: Pánie / ani masz gzym wody gę-
pác /

pác / a studnia głęboka barzo / zładże weźmiesz tey wody żywey? Czyli ty iestes wiekšy nad Oycą naszego Jakoba / ktory nam ta studnia dał y sam z niey pił / y synowie iego / y bydło iego. Uwážajcie nabożne dusze Chrześciańskie / ięśli to nie wielka wżgarda potkała Chrystusa od tey Samarytanki / zaraz tu zbluzniła przeciwko wszechmocarności Bostwa iego / bo sobie miała za rzecz niepodobną / aby on iey mógł dać wodę żywą: Jakoby mu rzekła / nie możesz tego uczynić / bo y wiadra nie masz gzymbyś wody tey nągęrpal / y nie iestes ty wiekšy nad Jakoba. Zaraz tu wlokła Bostwu iego mocy y wżciwości. O wżgardo wielka! Pan y Zbawiciel nasz miłosierwy y dobrodziej wielki z miłości y z łaski mówi do niey / a ona tak hárdsie y z wżgardą mu odpowiada. Moga się pytać Theologowie na tym miejscu Ewangeliey / dla czego Chrystus pod watpliwością rzekł tak: gdybyś wiedziała niewiaśto dar Boży / y kto to iest / kto z toba mówi / snadź prosiłabyś od niego wody żywey. Dla czego przydaie to słowo (snadź) bo to słowo znaczy iakąś niepewność y watpliwość? podobno dla tego / rzecze kto / że wiadomość Boża o rzeczach przyszłych / ta ktora zowie Conditionata, to iest / ograniczona kondycjami / iest nieperwana y watplwa w Bogu. Nie dla tego / iest to rzecz głupia mówić / aby Bog miał wiadomość o rzeczach przyszłych nieperwana y watplwa. A iż ma y miał Chrystus wiadomość pewną o tym / że gdyby była ta niewiaśta wiedziała z kim mówi / y dar Boży / tedyby była prosiła y niego wody żywey / to iest / tego daru y łaski o ktoreyby wiedziała. Dla czego pod watpliwością przecie mówi y przydaie to słowo watplwe (foran, snadź prosiłabyś?) Odpowiadam na to / że Chrystus dla tego rzekł (snadź) aby pokazał wolność ludzką / liberum arbitrium, iż wolność tey niewiaśty była taka / iż mogła prosić y nie prosić / luboby to była wiedziała o tym z kim mówi. A dla tego też to Chrystus rzekł (snadź) aby pokazał / że skuteczność łaski Bożej yprzeczajacey nie iest tak silna y wielka w sobie / żeby iey nie miała wolność ludzką odrzucić / y one mając na nie dobrego nie pozwolić. A gdyby łaska Boża skuteczna wola nasze do dobrego skłaniać była tak silna y mocna / żeby się iey wola sprzeciwić nie mogła (iaka iest
R
owa

owá phisica) tedyby Chrystusowi nie trzeba było mówić tego słowa (foran) snadź prosiłabyś. Ale miał być mówić koniecznie / y nie ostrzeżonym sposobem miał ten dar y ta łaska / wżymabyś to y prosiłabyś mnie o wodę. Nie pokazuje tedy to słowo niepewności żadney ani wątpliwości wiadomości Chrystusowej o przyszłych rzeczach / ale pokazuje słabość y wtomność wolności naszej / która z wtomności y z słabości swojej może gdy chce by nawet łaskę Bożey y najsłodszej przeciwić się / y władza wolności ludzkiej / nie przypięta do żadney strony pokazuje się w tym słowie: y nie trzeba iey nigdy przypinać do żadney łaski Bożey / tak żeby iey nie mogła zrzucić / y z nią pospolu (co to zowią tenus compolitus) na drugą stronę przeciągnąć.

Gdy tedy ta białogłowa Samarytanka odrzuciła łaskę Bożą / y pierwszą y drugi raz / y z wolności swojej ludzkiej skutku iey w sobie nie pozwołała. Pokusił się Chrystus y trzeci raz o duszę tej białogłowej / y pusił trzecią łaskę na serce iey / gdy rzekł do niej: Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum, qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. Wskłk który pije z tej wody studiennej / będzie znowu pragnął / a kto pije z wody mojej która mi dam / na wieki nie będzie pragnął: bo woda która ja daję będzie mi studnią wynikająca do żywota wiecznego. Dopiero tej łaski trzeciej ta Samarytanka pozwołała / bo rzekła: Domine, da mihi aquam ut non sitiam in aeternum. Panie daj mi tej wody abym na wieki nie pragnęła. Tu pierwsze zezwolenie tu pojechał Chrystus poznawać. Potym zaś postąpiła dalej / y ięże lepiej go znała: y co była pierwej pogynająca / potym się estowała postępująca za bluzką rozmową y wielką łaską jego / a to w ten czas gdy rzekła: Domine video quia propheta es tu. Panie widzę żeś ty jest Prorokiem. A nakoniec estowała się doskonała y doskonale Pana poznała / gdy opuszczała to miasto / y wiadro przy studni zostawiła / y z wielką radością y doskonałą miłością posłała do Miasta / y pojechała onym Mieszańcem iawnie Chrystusa opowiadając y wyznawając. To doskonałość

Reliquit

Reliquit ergo Hydriam suam mulier & abiit in civitatem, & dixit illis hominibus: venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quae feci; numquid ipse est Christus. Zostawiła ta niewiasta (mówi Ewangelia) wiadro swoje y posłała do miasta / y powiedziała o nim ludziom mówiąc: podźcie a obaczcie głowienkę / który mi wszystko powiedział com wżymała; izali on nie jest Chrystus? Takież wzgardy ponosi Chrystus od tych drugich Samarytanek dusi Chrześcijańskich / gdy do nich mówi mówiąc na Krzyżu: Pragnę od was wody żywej / to jest / wiary prawdziwej y miłości robiacej Chrześcijańskiej.

Naprzód / ponosi pierwszą wzgardę od dusi grzesznych rozpaczających y nie chcących pokutować / gdy do ich serca kolące mówiąc: Convertimini. Nawróćcie się / pragnę od was pokuty. A one co: odrzucała tę łaskę z Kaimeni / y mówia iako Kaim rzekł: Maior est iniquitas mea, quam ut veniam merear. Wielkie są grzechy moje / a niżeli miłosierdzie Boże. To rozpaczających ludzi słowa: y tak co daley to bardziej grzeszą / y wsielają mocności Bożey także y miłosierdziu Bożemu wciągają. O wielką wzgardę Chrystusową.

Ponosi drugą wzgardę od Samarytanek y dusi pogynających / gdy ich pobudza łaską swoją do postępu w cnotach / y pragnie od nich cnot świętych. A one co: zaraz by skłapy iakie začínają się na jedney cności / albo jednym wżynku dobrym / y mówia: dosyć mnie na tym / a co ja dbam / byłem ja był w niebie: iako tako / byłem tam być. Niewiedza ci co mówia. In via Dei non proficere, est deficere. W służbie Bożey kto nie chce postępować / tedy nazad wstępuje. Tepidorum to jest mowa / ludzi ani ciepłych ani zimnych.

Ponosi trzecią wzgardę Chrystus od dusi Chrześcijańskich; lubo doskonałych / ale nie trwających w tej doskonałości aż do śmierci. Bywa to / że ludzie święci y doskonali nie dotrwali: A one nie ten co poginie / ale kto wytrwa aż do końca / koronę otrzyma. A tak gardzą Chrystusem y grzeszni co pokutować nie chcą: y pogynający / co po gawiszy daley postąpić nie chcą do drogi cnot świętych / ale się omylają: mówia często / probate spiritus si ex Deo sunt. Wiele razy odrzuca

R 2

rzuca

ruca ducha Bożego rozumieć że nie Boży: y doskonałi gąrdzą iá-
ską Chrystusową / gdy nie dotrwaia aż do śmierci.

DRUGI PUNKT,

Tey czwartey rozmowy duchowney, o czwartym
Słowie ná Krzyżu wyrzeczonym, Prágne:
o náuce którą mamy bráć z tego Słowa.

Nabożne dusze Chrześciańskie / pod strażą Chrystusową bedace /
dla tego Samarytanami nazwane: patrzcie, y wważaycie
nabożne Samarytaná strojá waszego / Jezusa Chrystusa ná
Krzyżu za was wiszącego / który do was woła Prágne: y chce od was
wody żywey / to iest wiary prawdziwey y miłości doskonałej. A ná-
uczcie się przy tym słowie iáko to macie mu oddać zawdzięzne y o-
wdzięczyc té łaskę. Grati estote. Bądźcie wdzięczne / á daycie mu
wody żywey: uczynicie dla niego to czego od was Prágne: napoycie
go: płacząc za grzechy wasze. bo to tego napoy iest / gdy głowie grze-
sny płacze za grzechy: Uczynicie tak / iáko uczynił ieden pobożny Za-
konnik / który oślawił przez wstętek żywot swoy płakał / bo záwsze
mekę Pańską rozmyślał gorąco / á miánowicie rozmyślał o tym słó-
wie ná Krzyżu rzeczoným od Chrystusa / Prágne: y nigdy tego roz-
zmyślánia nie opuszczał. A rozmyśláłac sobie o tym słowie / záwsze
miewał w nim tak głębokie wważenie / iż rozumiał / że Chrystus wła-
śnie od niego pragnął tego / y záwsze prágne aby za grzechy płakał.
A ztąd záwsze rzerono / y serdecznie / y bázro płakał: á ten płacz ofiaro-
wał záwsze przy takim rozmyślániu / pragnieniu Chrystusowemu / któ-
re miał ná Krzyżu mówiac: Prágne. A wysłyszał gásu iednego za to
głos taki ná Modlitwie: Sicuti & dedisti mihi bibere, veni ad re-
gnum tibi ab aeterno preparatum. Synu pragnalem / á dajes mi
pic / podz á otrzymay krośstwo tobie od wieku zgotowane. O szes-
śliwy płaczu za grzechy ofiarowany pragnieniu Chrystusowemu /
który do nieba ludzi prowadzi. Ktoż się tego płaczu nie chwyć?
ktoż

Ktoż tym płaczem Chrystusa nie napoi? O szesliwe słowo które nam
droga do nieba ścieleś y okázya daieś. Błogosławieni którzy płaczą /
bo beda pocieszeni: ci którzy płaczą za grzechy / á ten płacz pragnieniu
Chrystusowemu ná Krzyżu ofiarują. A wy tedy dusze nabożne płaczą-
cie / do Káplice meki Pańskiej y S. Fránciska często ná rozmyślánie
nabożne przychodźcie: tam łzami waszymi Chrystusa pragnącego ná-
pawaycie / y wodą żywą / to iest / wiarą prawdziwą / y miłością szes-
rą: á nie octem z żółcią / iáko go Żydowie napawali. Strzeżcie się
tey mieszaniny octu z żółcią / to iest / życia ładaiakiego / które iest iáko
letnia woda / ani ciepła ani zimna / y brzydki iest taki napoy Chrystu-
sowi / tak / że ná womit z niego się zánośi (iáko mówi pismo:) ále go-
rąca miłością y prawdziwą wiarą napawaycie go. to woda żywa.
Weźcieś tę náukę z tego słowa / to iest / náuczcie się szesze za grzechy
płakać / y tym słowem Chrystusa napawać / y iego światemu prá-
gnieniu wygadzać.

ROZMOWA PIĄTA

DUCHOWNA,

y wważanie nabożne o piątym Słowie Chrystuso-
wym, do Mátki, y do Iana S. ná Krzyżu

wyrzeczonym.

Stosowana do piątey Ewangeliey, w piąty Postny y Már-
cowy Piątek o Łazarzu czytanej.

Mulier ecce filius tuus. Ecce Mater tua.

Niewiásto oto syn twoy. Oto Mátká twojá.

Nesłowował się Zbawiciel nasz ná dwie rzeczy bázro wiel-
kie: y dwie resolucye wielkie Chrystusowe przydźie nam
pokazować: Jedna w Ewangeliey o Łazarzu wskrzeszo-
nym

nym Gytaney: Druga na Kalwaryey Jedne w Bethaniey: druga na Krzyżu. Jedne nad Łazarzem przyjacielem Chrystusowym: druga nad naswietła Panna Mátka iego. Jedne naprzeciwko przyrodzeniu: druga naprzeciwko krzyżowi y powinowactwu. Uczynił Chrystus w Bethaniey resolucya wielka naprzeciwko przyrodzeniu / kiedy Łazarza wskrzesił: Jego przyrodzenie y naturą broni / ani tego do kazać może. A priuatione ad habitum non datur regressus. Straciwszy wasz żywot wiecéy go głowiek mieć nie może. Tak mowi przyrodzenie: Moc y siła przyrodzona takie prawo stanowi. Wielka to resolucya Páńska wskrzesić umarłego / y złamać postanowienie biegu / y prawą przyrodzonego. Jest tak wielka / że y moc Boża która się zowie (ordinaria) to jest / moc Boża zwyčajna y codzienna / której Bóg prawie co dzień używa / y co godziną: sprawić tego nie może / y temu nigdy nie wydoła. Ale sama tylko moc Boża (absoluta) to jest niezwyčajna Biegu / y cudowna wszechmocność sama Boża do tego się przyłożyć musi: y ta sama postanowienie praw y biegu przyrodzonych odmienić może / iako y w Łazarzu odmieniła / gdy go od śmierci do żywota (naprzeciwko prawu przyrodzonemu) przywróciła. Uczynił Chrystus druga wielka resolucya na Krzyżu nad Mátka swoia / gdy ia tym słowem Janowi świętemu oddaie / mowiąc: Oto Mátka twoia: gdy iey odstepuie / a komu infemu ia za Mátke daruie / gdy iey miasto siebie Syna rodzonego y własnego / daie drugiego syna obcego Janá S. mówiąc: Oto syn twoy. O resolucya wielka Zbawiciela naszego! iako się mógł na to zdobyć namilsky Jezus na takie serce / Mátki swoy własney odstąpić / a komu infemu ia dąrować. Zda się ta resolucya iego być naprzeciwko wziętości powinney Rodzicom od namilskych dziełek. Zda się ta resolucya snadź wielka nad te / która uczynił nad Łazarzem / bo ta nad Łazarzem wskrzeszonym w Bethaniey psunie tylko prawo biegu przyrodzonego / ale ta na Krzyżu zda się że psunie nie tylko prawo przyrodzone / które wzy rodziców nieopuszczać ani ich odstepować / ale też psunie y prawo samego powinowactwa / które roztazuje / aby powinnny powinno / pokrewny pokrewnego nigdy nieodstepował. Ta resolucya

w Bethaniey

to Bethaniey odstepuie tylko iedney mocy Bożey / która się zowie (ordinaria) zwyčajna / ale przystępuje do drugiey która się zowie (absoluta.) Jesli Chrystus prawo mocy Bożey zwyčajney nad Łazarzem odmienienia / przecie iednak trzyma się drugiey mocy także Bożey / y oney nieodstepuie: y owsem iey używa / gdy tego umarłego Łazarza wskrzesza. Ale ta resolucya uczyniona na Krzyżu nad Mátka / bierze Mátce Syna tak dobrego / a nie daie iey takowego drugiego. A co Jan święty jest naprzeciwko Chrystusowi Synowi Mányey? daleko jest nierównyiemu. Co rozumiecie iaka tam żalosc y boleść byta naswietlkey Panny / gdy to słowo od Syna wstykata? Ale nie dziwowacie się tey resolucyey Chrystusowey nabożne dusze Chrześciańskie: nie trzeba iey ganić / y owsem ia pochwalić: Nie uczynił tego Chrystus z iakiey mienawości naprzeciwko Rodzicielce swoyey / ale z uczynności y miłości ku nię. Nie uczynił z swoy woli y rozpuszty (iako wiać zwykli czynić synowie swowolni / gdy rodziców swych gasu potrzeby odstepia) ale uczynił z potrzeby / z powinności / y z cnoty Synowskiej. Nie tu Chrystus nie wystąpił przeciwko prawu powinowactwa y pokrewności / albo przeciwko przyrodzeniu. Nie tamie tu żadnego prawa / y owsem prawo wykonywa prawdywoy miłości y dobrego powinowactwa: bo iako dobrzy synowie miluiacy y śamiacy rodzice swoje czynia / tak on czyni: gdy iuz nie mogło inaczey być / iedno że miał wstrzeć / y posłuchać w tym woli Oycá swego. Ato iako dobry Syn umierając pamięta na Mátke swoje / że iey sam iuz służyć nie może / bo umiera: daie iey Janá świętego za służy / że iey sam Synem być nie może / daie iey drugiego syna: że sam nie może być iey opiekunem / daie iey przy śmierci swoyey drugiey opiekuná. Znák to jest wielkiej miłości / y wielkiej uczynności / y wziętości Synowskiej przeciwko Mátce: póki on był żyw / nigdy tego nie uczynił / aby ia miał komu infemu w opiece oddawać. Ale gdy iuz nie mogło być inaczey / iuz umierał: áto iako dobry Syn ma staranie o Mátce swoy / zostawuie iey nie starby / nie złoto / ani srebro / bo ubogi jest: ale iey zostawuie co może / opiekuná / służy / y przyjaciela dobrego / aby iey tak służył / iako iey syn własny. Abo rozumiecie / że ta resolucya y

dąrowizna

darowizna Matki swej Janowi / przysła Panu z pociecha y z weselem? O zaprawde z wielką żalnością y boleścią przysła mu to wzywanie! Jesliż nad Łazarzem Chrystus płakał gdy go wskrzeszał. Lachrymatus est. Płakał Chrystus (mowi Ewangelia.) A co wielką przysła mu to wskrzeszenie Łazarza z turbacją. Turbavit seipsum. (Mowi Ewangelia.) Że się sam turbował. A co jeszcze wielką / przysła mu wskrzesić tego Łazarza / y prawo przyrodzone łamać z niejakim duchu swego poruszeniem. Infremuit spiritu. Poruszył się w duchu (mowi Ewangelia.) Daleko więcej / z wielkym płaczem / z wielką żalnością / turbacją / z wielkym potrwożeniem y poruszeniem dusze jego / przysła mu na Krzyżu ta druga resolucja / gdy mu przysła samemu umierać: a umierając Matki swej milę odstąpić / y komu infemum dać darować. By się było któremu z nas dostało w ten czas weyrzeć w serce Chrystusowe y w serce Matki jego. O jakibychmy płacz / iaki żal / turbacja / y potrwożenie w nich obaczyli. Płakał Chrystus w ten czas; lubo nie ogyma / ale sercem / y bolał na to bardo / gdy umierając Matka swoje opuszczał / y rad nie rad Matki bolesney odstąpić musiał. A że płakał / tedy to z miłości y z wzniosłości przyjaźnielskiej / y z powinności Synowskiej wczynił.

Tá tedy Rozmowa duchowna piąta, o piątym Słowie do Matki y do Janá Swietego na Krzyżu od Chrystusa wyrzeczonym: na dwa także Punkty wważenia Chrześcijańskiego godne rozdzielona jest. Pierwszy Punkt pokazuje, iako w tym Słowie zamykają się wszystkie kondicje do prawdziwej miłości przyjaźnielskiej, naprzeciwko rodzicom y powinny należące. Drugi Punkt pokazuje naukę duchowną, ktorej się mamy nauczyć z tego Słowa piątego do Matki od Chrystusa na Krzyżu wyrzeczonego.

PIERWSZY PVNKT,

Piątey Rozmowy, o piątym Słowie Chrystusowym do Matki wyrzeczonym.

Dwie

Dwie rzeczy zamyka w sobie miłość przyjaźnielska Rodzicom przeciwko synom / y synom naprzeciwko rodzicom / powinnych y wszystkich dobrych przyjaciół naprzeciwko powinnyym dobrym przyjaciołom. Cultum & officium. Względność y wzynność. Powinien przyjaciel przyjaciela / powinny powinnyego / oćiec syna / synowie oycá Gcie / y dobrze mu czynić. Tak przykazanie Boże rozkazuje: Honora patrem tuum & matrem tuam. Czcć oycá twego y matkę twoją. Doktorowie święci rozumieją to przykazanie o każdej miłości przyjaźnielskiej: że tu nie tylko działkom rozkazują Gcie rodzice / ale y powinnyym powinnych / y wszystkich dobrych przyjaciół y dobrodzieiow A tak tłumaczy to przykazanie Boże: Czcć oycá twego / to jest / y Gcie go / y czyn mu dobrze. Te dwie rzeczy powinnyśmy z tego przykazania rodzicom / powinnyym / y przyjaciółom wszystkim / dobrodzieiom naszym: mieć ich w względności y dobrze im czynić. Względność a dobroczynność te dwie rzeczy stanowią całą y zupełną miłość przyjaźnielską / rodzicom / synom / powinnych / y wszystkich dobrodzieiow. Ale że dwoiaka jest wzniosłość albo dobroczynność: iedną prawdziwą / drugą fałszywą y okazytą: co się to zda dobroczynność / a ono jest szczerą złoćczynność; przetoż na przestrożę wszystkim przyjaciołom / synom / rodzicom / y powinnyym pokazać trzeba / iako sobie mają wzajem dobro czynić. Pokażę które są kondicje należące do prawdziwej wzniosłości albo dobroczynności przyjaźnielskiej: a wprzód opiszę miłość przyjaźnielską prawdziwą / albo prawdziwą dobroczynność. Bonaventura S. Doktor Zakonu Franciszkańskiego / tak ją opisuje w swojej Theologię tomo primo: Amicitia est dilectio alicuius proximi, propter bonum proximi. Przyjaźnielstwo jest miłość drugiego bliźniego / dla dobrego y pożytku jego: to nie dla swojej prywaty albo własnego zysku. Święty Thomas w swojej Theologię tak ją opisuje / zda 2da q. 114. Amicitia est quaedam specialis virtus, secundum quas homines bene inter se disponunt simul convenientes. Miłość przyjaźnielska jest znamięnita cnotą / według ktorej ludzie między sobą dobrze się rzadzą / y z sobą się pospolu zgadzają. Drugi Doktorowie święci tak ją opisują: Amicitia est mutua duorum benevolentia

neulentia in virtute fundata, & bonorum communicationi coniuncta. Miłość przyjaćielska jest wzajemna między dwiema: dobra wola zaśladowca na cności / y zlagona spolkowaniem dobrych ludzi. S. Bernardyn w Kazaniu iednym / ktore napisał do siostry swej / tak ją opisuje: Vera amicitia est, quæ nihil ex rebus amici querit, nisi solam beneuolentiam, & gratis amantem se amat. Prawdziwa miłość przyjaćielska / nie od przyjaćielia nie pragnie / tylko samej dobrocy woli y chęci tego ku sobie / y nie niechce tylko darmo przyjaćielia swego y miłośnika miłować.

Z tych Doktorów świętych tak poważnych / opisujących miłość przyjaćielską / pięć kondicyj mamy należących do prawdziwej miłości y dobroczynności przyjaćielskiej / z których poznać ktora jest fałszywa / a ktora prawdziwa. Pierwsza kondycja jest: Satisfactio precepti diuini. Wypelnienie przykazania Bożego / ktore rozkazuje rodzice powinne / y wszystkie przyjaćiele y dobrodzieje czcić y miłować / dobrze im czyniac: Bo iesli Doktorowie święci miłość przyjaćielską nazywają cnotą / y na cności ją sadowią / toć rozumieją o cności Chrześciańskiej / ktora zawsze jest zlagona z Bogiem y z miłością Bożą: A iesli jest zlagona z miłością Bożą / toć musi być zażęta z tego końca / aby wykonać przez nie przykazanie Boże: ponieważ miłość Boża na wykonaniu przykazania Bożego zawisła. Kto inaczey miłuje rodzice / powinne / y przyjaćiele / a nie tym koncem / aby przykazanie Boże w tym wykonał: to miłuje iako poganin / nie iako Chrześcianin: miłuje z affektu przyrodzonego / nie z rozkazania Bożego: ten jest polityk / nie nabożny y duchowny Kacholik: ten sobie ta miłość na niebo nie zasługuie / ale na zapłatę doczesną zarabia: ten ma cnotę nie Chrześciańską / ale światową / ktora y ludzie światowi mają / którzy sie nadchnieniem ducha świętego nie rządzą / ale polityką y obyczajami między ludźmi zwykłymi y przyrodzonymi. Druga kondycja jest miłości przyjaćielskiej / chwala Boża: trzeba rodzice / powinne / y przyjaćiele dobre miłować / nie tylko dla wykonania przykazania Bożego / ale y dla chwały Bożej / ktora idzie z wykonaniem tego: bo może kto pelnić przykazanie Boże złym koncem / a nie na chwałę

chwale Bożej / dla iakiey prywaty albo zysku / y dla prozney chwały / iako czynia obłudni Chrześcianie. To taki nie po Chrześciańsku miłuje przyjaćielia y rodzice: nie duchownie ale cielesnie: nie z pożytkiem / ale z skłoda dusze swojej. Chcemyli tedy aby ta miłość była duchowna y pożyteczna duszom naszym / trzeba miłować y dobrze czynić rodzicom / powinny / y przyjaćielom naszym dla chwały Bożej / aby przez nie Bog był chwalony / a zatym dla zasługi kerony niebieskiej. Trzecia kondycja jest miłości przyjaćielskiej: Sola dignitas & bonitas amici. Sama dobroć y godność w przyjaćielu dobrym. Dla tego miłować przyjaćielia że tego godzien / dla cnoty y dobroci tego / że dobry człowiek / cnotliwy / Bogu się boiaczy: żeby przyjaćiel jest dobry człowiek / y ma cnoty w sobie wielkie / a że sie nie popsuie miłością moją y dobroczynnością / y owsem naprawi: tedy takiego czci / ślany / miłuy / y czyn mu dobrze: gdy zaś tór / wstęczny / Bogu się nie boi / ludzi się nie wstędzi / day mu pokoy / nie spolkuy z nim / iesli się ma zepsować twoja dobroczynność: nie czyn mu dobrze / zdalekaj tylko zań Panu Bogu pros / y owsem oddalay od niego dobroczynność twoją / abyś go tym naprawił. Kto ma za przyjaćielia złego człowieka / ktory jest nieprzyjaćiel Boży / znać że się sam Panu Bogu nie boi / y nieprzyjaćielem także Bożym jest. Iniquos odio habui. (mowi Dawid) Trzeba ludzi złych mieć w nienawiści / aby się naprawili. O kiedyby na świecie przyjaćiele / powinni / te kondycje zachowali / nie byłoby tak wiele grzeszników y złośników wielkich: ale teraz / komu nalepiey wzynić? złemu / wstęcznikowi / nieprzyjaćielowi Bożemu / przestępcy przykazania Bożego: a cnotliwego / nabożnego / skromnego / wbożego / człowieka Bogu się boiaczego / okiem przenosić / mijać / y przesładować. Czwarta kondycja jest: Benefactum mixtum ex commodo corporis & bono animæ. Dobroczynność pomieszana z pożytku duchownego y cielesnego. Tak trzeba dobrze czynić przyjaćielowi / rodzicom / y powinny / także y dzieciom: coby w tym dobrym czynieniu pomieszać pożytek duchowny z cielesnym / doczesny z wiecznym: a przynamniemy / aby to nie było cum praiudicio animæ / z skłoda dobr duchownych. Tak trzeba przyjaćielia

ciela ratować y powinnego każdego / coby y niedze tu nie cierpiał / y do nieba sie potym dostal. O iako teraz w tym bładza ludzie na świecie / kiedy syn chce rospuścić / pozwoli mu oćiec: y rozumie że go w tym mitnie / a on go na duszy zabija. Chce przyziaciela od przyziaciela pienie-
dzy na pjanstwo / na zbytek / na swa wola / a on mu da: y rozumie że mu w tym dobrze czyni / a on szkodzi duszy iego: taki już nie mitnie przyziaciela dla chwały Bożej y zastugi wieczney / bo mu pozwala tego co jest przeciwko duszy iego / y przeciwko chwale Bożej / pomaga mu do grzechu. Ta kondicya wyciąga tego po dobrym przyziacielu / aby czynił y wykonywał wszystkie wczynki miłosierne nad przyziacielem / y duchowne y cielesne: a naprzód duchowne / potym cielesne. Wyciąga tego / aby przyziaciela / oycę / matkę / powinnego / syna / córkę / głupich / grzesznych nauczyć rozumu: y według Boga / y według ludzi. Grzesznego skarać / napomnieć / strofować / esukać / potać / y woselących sposobem zażyć aby sie poprawił: nieumiejącemu sobie radzić / poradzić: krzywdy od przyziaciela wzięte odpuścić z serca. Defectus amicorum aliquando tolera, aliquando dissimula, aliquando corrige. Przyziacielskie wraży czasem znosić / czasem zmyślać / czasem naprawować potrzeba: y pamiętać na to / że vulnera amicorum sunt oscula, rany od przyziaciela zadane są miłym pocatowaniem. Wyciąga tego / aby sie zań modlić / y za żywego y za umarłego: y drugim kazać sie modlić / talmużna zań dawać. Wyciąga też tą kondicya po dobrym przyziacielu / aby przyziacielowi dobrze czynić / y według ciała w niedzy go ratować / takznego nakarmić / y pragnącego napoić / chorego wleżyć / zc. umarłego pogrześć / a żywemu dać woselające opatrzenie nadalże potrzeby iego / tak żeby wczaiwe mogli mieć wyżywienie / y przystoynne stanowi swemu / z bojaźnia Bożego aż do śmierci. A toć to jest / co mowi Dawid: Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor a delicto maximo. Jesli moi / to jest / powinni / rodzicy / synowie / przyziaciele / swagrowie / bracia / synowcowie / zc. nie beda mi panować: to jest / jesli ich bągnie według Boga y z bojaźnia Bożego aby byli bede ratował / y dobrze im czyniac / beda w tym wpatrował chwale Bożej / y

pożytek

pożytek ich duchowny oraz y cielesny: beda oraz wykonywał nad nami wczynki y miłosierne / y duchowne / y cielesne / y według ducha y ciała beda ich ratował / a nie im nie pozwoli / coby duszy y sumnieniu ich / y chwale Bożej miało szkodzić: to dopiero beda wolen / y beda oczyszczeni od grzechu wielkiego. O iako to ciężki grzech dobrze czynić przyziacielowi / powinnemu! a on toć / y na lotrostwo te dobroczynności moje obraca. Nawet / y oycu / y matce nie trzeba tak czynić dobrze / coby szkodziło duszy ich / y chwale Bożej: boby to było pochlebstwo / nie miłość: fałszywa / a nie prawdziwa dobroczynność. Piąta kondicya / należąca do miłości prawdziwej / y dobroczynności przyziacielskiej: jest Utilitas communitalis. Pożytek dobra pospolitego. A to też trzeba wpatrować w tę miłość / gdy dobrze czynimy przyziacielowi y powinnym / aby zrad pożytek Rzeczypospolitey wrost / w ktorey żyjemy / y ktorey kto jest głontkiem. Jesli przez to ma być szkoda znaczna Rzeczypospolitey: tedy nie czynić dobrze powinnemu / y przyziacielowi. Cedet bonum priuatum bono communi. Niechay wstać pi prywatą pospolitosci: lepiej iedney osobie dobrze nie czynić / niżeli przez to wszystkim szkodzić: lepiej że iedną osobą zginie / a niżeli ma wszystkim pospolitosc cierpieć albo zginąć. Przetoż przyziaciela miłując przyziaciela / y dobrze mu czyniac / darmo go ma miłować y dobrze mu czynić: nie dla siebie: nie dla swego zysku: nie tak / żeby za to wziąć od niego / boby to było kupiectwo nie miłość: prywatą / nie pospolitosc: ale ma go miłować dla iego pożytku / y pożytek iego własny a przytym pospolity / ma w tej miłości y dobroczynności wpatrować.

Te wszystkie kondicye miłości przyziacielskiej Chrystus pokazał w Bethanie / gdy Łazarza wskrzeszał. Naprzód / wiemy że Łazarz / Martha / y Magdalena / były to dwie siostrze / y trzeci brat ich rodzony: wieley y dobrzy przyziaciele Chrystusowi / y miłował ich Chrystus Pan bardo. Diligebat autem Iesus Martham, & sororem Mariam, & Lazarum. Miłował Pan Jezus Marthe / y siostrę drugą Maryę / y Łazarza (mowi Ewangelia.) A Łazarza nazywa przyziacielem swoim Chrystus Pan: Lazarus amicus noster dormit. Ła-

zart przyiaciel nasz spi (mowi Ewangelia.) Takie tedy kondicye Chrystus Pan w tej milosci przycielskiej nad Lazarem zachowal. Naprzod / dobrze uczynil Lazaremu / pokazal mu w tym milosc y uczynnosć przycielska / ze go wskrzesil / y od smierci do żywota przywrocil. Lazare veni foras. Lazaru wynidz z grobu (mowi Ewangelia.) To dobroczynnosć Lazaremu pokazana od Chrystusa przyiaciela. Ta dobroczynnosć jest pomieszana z pożytku dwoiakiego / duchownego y cielesnego. Ma pożytek cielesny / bo to wskrzeszenie ciela Lazaremu przywrocilo żywot cielesny. Ma duchowny / bo zartym wskrzeszeniem dusia Lazarewa poprawila sie w enorach / y na wielkie zaslugi niebieskie sobie zarabiala potym zmartwychwstaniu tego: y gdy Chrystus Lazara wskrzesil / tedy to wzial barto / ze Lazarz po tym wskrzeszeniu mial byc doskonalszy / niz byl przed tym: y dla tego pożytku duchownego wskrzesil go. To dobroczynnosć miala w sobie pożytek duchowny y cielesny. Jest przy tej dobroczynnosci Chrystusowey wykonanie przykazania Bozego / bo (na coz mowi Ewangelia) ze przy tym wskrzeszeniu Lazarewym: Infremuit Iesus spiritu. Poruszył sie Jezus w duchu. Jesli sie poruszył w duchu / toć duchownie y nabożnie uczynil to wskrzeszenie / nie z affektu cielesnego / ale Bozego y duchownego. A iakiż jest Boży affekt y duchowny? intencya dobra: a intencya nie moze być lepsza / iako przykazanie Boże wykonać / ktore przykazanie rozkazuje przycielowi dobrze czynić / y dobre dobrem oddawać. A z tego ducha y affektu / dobrego poruszył go w sobie / aby woli Bożej y rozkazaniu tego dosyć uczynil: ato wskrzesil dobrego przyciela swego Lazara. Jest przy tej dobroczynnosci y chwala Boża / bo dla tego dopuścił nań choroba śmiertelna / aby umarł: dla tego umarł / aby go wskrzesil: dla tego go wskrzesil y cudo uczynil / aby przez ten cud Syn Boży był wstawiony / y po wszystkich świecie chwalony. Takie y choroba / y śmierć / y wskrzeszenie Lazarewe / wszystko to było na chwałę Bogą prawdziwego obrocone od Chrystusa. Infirmus huc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut Filius Dei glorificetur per eum. Mowi Chrystus samże w Ewangelii: Ze ta choroba Lazara

rzowa

rzowa nie jest na śmierć / ale dla chwały Bożej / aby Syn Boży był chwalony przez nie. Uczynil tu Chrystus uczynki duchowne: milosierne y cielesne zaraz nad Lazarem y nad siostrami tego: Et lachrymatus est Iesus. Plakał Pan Jezus. To uczynek milosierny / ze mial politowanie nad przycielowi swoimi / y plakał z płaczacymi przycielowi. Elete cum flentibus. Płaczcie z płaczacymi (mowi pismo.) Plakała Martha / plakała y Magdalena / y on iako dobry ich przyciiel pomogl im też płakać / z politowania płacze z przycielowi śmierci przyciela. Pokazal uczynek milosierny duchowny w tym / ze nauczył niemnieistnego przyciela swego (docuit ignorantem) to jest / Marthe / gdy ona z głupstwa wyrzekła to slowo: Scio quia resurget frater meus in novissimo die. Wiem Panie / iż brat zmartwychwstanie w ostatni dzień sadny. Głupie to rzekła / ze nie przyznala Panu / iż y teraz mogł wstać za tego mocą. A Pan ja łaskawie y milosiernie nauczył / gdy rzekł: Ego sum resurrectio & vita. Martho / Ja jestem zmartwychwstaniem y żywotem. Jakoby rzekł / czemu to Martho głupie worzysz? ze twoy brat wstanie aż na sadny dzień. Czemu nie mówisz? teraz wstanie. Mow teraz / bo ja jestem Panem żywota y śmierci: iakoż y teraz nie moge mu dać żywota / nie czekając sadnego dnia? A zaraz estala sie miedza y wzgnsa Martha / bo rzekła: Vtique Domine ego credidi, quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. Panie / zaiste iam uwierzyła / jes ty jest Chrystus Syn Boga żywego / ktoryś na ten świat przyszedł: y zaraz Panu przyznala / ze y teraz przy nim jest zmartwychwstanie / y żywot / y moc tego uznala. Pokazal y drugi uczynek milosierny duchowny / gdy sie turbował y frasował na grzech Żydowski / y na niedowiarstwo przyciel swoich / Marthy y Magdaleny: dla tegoż mowi Ewangelia: Turbavit seipsum. Turbowal y frasował sie. A ze sie turbował / Infremuit spiritu. Zagniewal sie w duchu na te slowa niebązne Żydowskie / gdy rzekli: Nonne poterat hic, qui aperuit oculos caeci nati facere, ne sic moreretur. Izali ten / to jest / Chrystus / ktory otworzył oczy śleponarodzonemu nie mogł tego sprawić / aby ten / to jest Lazarz / nie umarł. Także y Martha y Magda-

lena

lena rzekła: Panie! gdybyś ty tu był / brat by był mój nie umarł: a on na te słowa y na ich niedowiarstwo pokazał twarz smutną y zagniewaną. Kiedy drugi raz rzekła nie bierz też do rzeczy: Panie! usłuchaj / quatrduanus est, cztery dni leży umarły / tedy ja strasował Chrystus y sfukał: correxit errantem, naprawił błędną / gdy rzekł: Nonne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei. Zamćci nie powiedział / iż gdy uwierzyś / obaczysz chwale Bożę: wierz / a obaczysz. A to jego zagniewanie y zapalenie w duchu na grzech cudzy / należy do wżynku miłosiernego duchownego: naprawić błędnego / a mianowicie przyjaciela dobrego wspomnieć z błędu jego. Nie mógł wyerwać namilży Jezus / gdy widział grzech y obraz Boży w swoim przyjacielu / dwa razy / nie raz zagniewał się w duchu y poturbował / widząc niedowiarstwo przyjaciół swoich. A tożem też tu inaczej powiedzieć / y taki insy wykład dać temu słowu: Turbauit seipsum. Poturbował się: to jest / że nie tylko iako głowiek na głowiegenstwie się zagniewał y turbował duchownie dla grzechu y obrazu Bożego / ale też iako Bóg sprawca tasłi poturbował siebie / iako sprawca przyrodzenia. Bóg abowiem jest sprawca y tasłi y natury: ile jest sprawca natury / pilnie biegu y prawą przyrodzonego / y stoi zároveň w brzegach przyrodzonych / z nich nie wychodząc: ile zaś jest sprawca tasłi y cudów / to turbuie / odmienia / y tamie prawą y zwyczaję natury stworzoney / y wychodzi z brzegów przyrodzonych. A iż mu przyszło w tej Bethaniey w domu Marthy y Magdaleny turbować y odmieniać naturę / y zastrawiać bieg tej przyrodzoney / prawo tej tamieć / to jest / umarłego Łazarza wskrzesić / y cudu dokazywać / y tasłie spramować: przetoż Turbauit seipsum (iako sprawca tasłi) poturbował siebie ile jest sprawca natury / bo prawą swoją nad przyrodzeniem stworzonym wżyniennie / polamał. Aże to stosować do turbacza y do Boga / tak iako się powiedziało dla wżynych / ale przyszłymy dla prostych: przypisać ja głowiegenstwu Chrystusowemu / że iako głowiek zagniewał się na grzechy przyjaciół swoich / y stosował je z miłości przyjacielskiej / chcąc wżynić wżynek miłosierny duchowny nad przyjaciółmi swymi. Wżynił też tu

w tej

w tej miłości przyjacielskiej Chrystus wżynek miłosierny cielesny / bo według ciała Łazarza wskrzesił / y pocieszył według ciała siostry jego. Jest tu przy tej dobroczynności y miłości Chrystusowej (utilitas communis, pożytek pospolity) bo go wskrzesił dla tego / aby wiecey Żydów weni uwierzyło: a z tym / aby do Rzeczypospolitey Chrześciańskiej wiecey przybyło Chrześcian. Przetoż mówi Chrystus w Ewangeliey wskrzeszając Łazarza: Pater, gratias tibi ago, quia audisti me: Ego autem sciebam, quia semper me audis, sed propter populum qui circum stat. dixi: ut credant, quia tu me misisti. Dyk / dziekować żeś mnie wysłuchał: A wiedziałem ja / iż ty mnie zawsze wysłuchasz / ale dla ludzi którzy stoja w okół / to rzekłem: aby wierzyli / żeś ty mnie posłat. A na drugum miejscu mówi w tejże Ewangeliey: Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos, ut credatis. Łazarz umarł: a wesela się z tego dla was / abyście uwierzyli. Toć Chrystus Łazarza przyjaciela swego wskrzesił nie tylko dla jego pożytku własnego y prywatnego / ale też dla dobra pospolitego / dla rozmnożenia wiary prawdziwej Chrześciańskiej / aby przez ten cud wiecey Chrześcian przybyło / iakoż przybyło. Multi ergo ex Iudæis, qui venerunt ad Mariam & Martham, & viderunt quæ fecit Iesus, crediderunt in eum. Wiele tedy Żydów / którzy byli przyszli nawiedzać Magdalenę y Martę / y widzieli ten cud który Jezus wżynił / uwierzyli weni (mowi Ewangelia.)

Jako w Bethaniey Chrystus Pan nad Łazarzem wskrzeszając go pokazał te pięć kondicyj / należące do prawdziwej miłości przyjacielskiej: tak też y na Krzyżu pokazał nad Matką swoją te kondicje w tym słowie swoim: gdy ja z miłości Synowskiej oddał w opiekę Janowi S. mówiąc do niej: Niewiasto oto syn twój: Oto Janie Matka twoja. A naprzód jest tu w tym słowie dobroczynność Synowska przeciwko Matce swojej / bo ja oddałem w opiekę umierając dobremu opiekunowi Janowi światemu. Pokazuje w tym wielką miłość / wżynność / y wżynność naprzeciwko Rodzicielce swojej / iż tej opiekuną przy śmierci swej zostawiam / który jej miał służyć y wygadzać we wszytkim po śmierci jego: iakoż służył y wygadzał. A jest

M

[ta wżyn

ta wczynność y dobroczynność Chrystusową pomieszana pożytkiem / y duchownym oraz y cielesnym. Ma w sobie pożytek cielesny / bo ciało Matki swojej oddaie Janowi świętemu w opiekę y obronę / aby miał staranie koło Matki iego według ciała / y potrzeby iey do ciała należące opatrował. Ma też w sobie y pożytek duchowny / bo on sam iako Bóg bierze duszę iey świętą w opiekę y obronę swoją. Ciało daie w opiekę cudzą / duszę bierze pod opiekę swoją: Dla tegoż mówi do niej / Niewiasto: a nie mówi Matko / bo na ten czas duszą Matki iego była Oblubienicą Chrystusową namilsza y iedyńa / bo w niej samey Kościół Chrześcijański w ten czas y wiara prawdziwa cała / zupełnie / y doskonała się zachowała. Wszyscy iuż byli powatpili o Chrystusie / sama Matka iego mocno wierzyla / y na niej samey iedney Kościół Chrystusowy w ten czas się nabydował. A iż to słowo Niewiasto / służy Kościołowi Bożemu: Apparuit signum magnum in coelo, Mulier amicta sole. Mówi Jan święty w objawieniu swoim: że się znał wielki pokazać na niebie / Niewiasta oblecona słońcem: Kościół Boży tu zowie Niewiastą / y na wielu miejscach pisać Kościół nazywają Niewiastą. Widząc tedy Chrystus na Krzyżu wiszący w Matce swojej samej iedney figuralnie Kościół swój zachowany / rzekł do niej: Niewiasto / wpatruj się na duszę iey Kościół swój / mówi do niej nie iako do Matki / ale iako do Kościoła swego: tym imieniem / które należy z pisać Kościołowi Bożemu: Jakoby rzekł Chrystus / żeś Matka moja / według ciała oddaie cię w opiekę Janowi: ale żeś Niewiastą / y na duszę twej Kościół mój Oblubienicę moją zachowujesz przez wiarę całą y miłość doskonałą: Przez toż duszę twoją iako Oblubienicę moją / iako Kościół mnie poświęcony / biorę sam w opiekę swoją: Jan święty niechaj tam ma staranie o ciało / a ja będę miał o duszę twoją. Ma to słowo Chrystusowe rzucone do Matki y do węgna Jana S. y druga kondycja do miłości przyjacielskiej należąca / to jest / wykonanie przykazania Bożego / które Pan Bóg dał / mówiąc: Czci ojcą twego y matką twą. Bo Chrystus Pan na to przyszedł na świat / aby pełnił we wszystkich wola Ojca swego. Adhuc veni in mundum vt faciam voluntatem Patris mei

mei qui in coelis est. Atoż y w tym słowie / y w tej wczynności przeświadczył Matkę; nie pewnością / że pełnił wola Boża. A że ta jest wola Boga Ojca / y to iego rozkazanie czcić Ojcą y Matką / y dobrze im szyć: Pewnie że Chrystus ta intencja oddał w opiekę Matkę Janowi / y pokazał iey wczyność y posłanowanie / aby w tym wykonał Boże przykazanie / y dosyć wżymał przykazania Bożemu o miłości y wczyności Rodzicom powinney. Non veni solvere legem, sed adimplere. Nie przyszedłem łamać Zakonu / ale pełnić (mówi Chrystus.) Jeśli Chrystus zachował inże obrzędy wszystkie starego zakonu aby zakon wypełnił / iako nie miał zachować przykazania Bożego / które jest gwarce przykazanie: nie tylko dane Żydom / ale też postanowione y Chrześcijanom. A jeśli zachował / toć te wczynność y wżyność Synowską (która przysiężni na Krzyżu oddaie) Matkę wżynił / tym duchem y tym koncem / aby to przykazanie Boże wykonał. Jest też tu w tym słowie y chwata Boża / bo Chrystus Pan we wszystkich sprawach swoich chwatał nie swojej ale Bożej suklat. Ego gloriam meam non quaro, sed Patris qui misit me. Ja chwatał mojej nie suklat / ale Ojca mego który mnie posłał (samże Chrystus mówi o sobie) Tedyć y w tym wżynku abo dobroczynności / Matkę na Krzyżu wżynionej pragnął chwatał Bożej / y ten dobry wżynek właśnie na chwata Bogu Ojcu wżynił. Do tego / przy tym słowie Pańskim jest posłuszeństwo: bo zaraz z tym słowem naświadcza Panna wzięta sobie za syna y za opiekuna Jana: a Jan wziął ją sobie za Matkę. Et ex illa hora recepit illam discipulus in suam. A zaraz w tej godzinie wziął ją wżen za swoją Matkę. To posłuszeństwo naświadczy Panny y Jana świętego. Aż z tego posłuszeństwa nie idzie chwata Boża? z każdego wżynku / który iedno naświadcza Panną przez wszystkie żywoty swój czynił / wielką chwata Bogu z niego pochodzila: a mianowicie z tego / gdy mu posłuszeństwo oddawała. Wielką chwata była Bogu z onego słowa / gdy zeswołita Archányołowi na poczęcie Syna Bożego / y rzekła: Oto ja służebnicą Boga mego / ię. Nie mnieysza chwata idzie Panu Bogu y z tego słowa / które iey rozkazuje wziąć inżego syna obcego / a wola

snego odstąpić: a ona się powolna służebnica Boża y na to słowo oddać. Jeżeliś Pańska Panna pozwoliła Aniołowi być Matką Bożą, ięszce to nie wielka? bo kżby nie pozwoliła na taką zacność, godność, y dostojenstwo tak wielkie? Ale że pozwala Syna Bożego y swego odstąpić, a tego inşego za Syna brać: to wielka, y wielkie tu jest posłuszeństwo; Za czym wielka też idzie chwata Boża z tego słowa y z tego posłuszeństwa, bo tu trudniejszy jest cnota syna własnego utracić a obcego nabyć, a przecie w tym Bogu wstuchac. Jest też tu w tym słowie Chrystusowym do Matki na Krzyżu rzegonym, y w tej dobroczynności naprzeciwko Matce utilitas publica, pożytek pospolity: bo Chrystus to słowo rzekł na przykład wszystkim Chreścianom. Omnis Christi actio, est nostra instructio. Wşelka sprawa Chrystusowa, iest naszym przykładem, y dobrym cwiżeniem. Co iedno czyni Chrystus, wşytko nam na przykład y naukę zbawienia. Dał tedy y tu nam w tym swoim słowie przykład, abychmy y my żeli, śanowali rodzice nasze, powinne, y przyjaciele, y dobrze im czynili. A tak wielki pożytek pospolitości Chreścianskiej zamyla się w tym słowie, y w tej dobroczynności przeciwko Matce wymienionej: to iest przykład dobry dany wszystkim Chreścianom, który Chrystus intendował dobrze czyniac Matce swojej. Te tedy kondicje zachował Chrystus na Krzyżu bez matki nie wşytkie, w tym słowie rzegonym do Matki, które zachował w Bethanie nad Łazarzem, gdy go wskrzesił, płakał nad Łazarzem: y na Krzyżu nad Matką płacze, gdy ię odstepuje, a komu inşemu ia oddać; lubo to nie ożyma płacze, ale sercem. Nad Łazarzem turbie się y frąsue. A tu na Krzyżu gdy mówi to słowo, nie mogło być bez ięgo turbacyy, żatości wielkiej, y boleści, gdy mu przyszło Matka swoją wkochną opuścic, y ię odumierac. Tu w Bethanie w duchu się poruszył, y duchownie odprawił to wskrzeszenie Łazarzowe, to iest, z chwata Boża, z wypełnieniem miłości y dobroczynności przyjacielskiej, także y rozkazania Bożego z pożytkiem Łazarzowym, do dusze y ciała ięgo należącego, y z pożytkiem pospolitym wşytkich wiernych y wybranych swoich. A tu na Krzyżu wşac także duchownie odprawił to

wił to oddanie Matki swojej do opieki cudzej, z tymiż wşytkimi kondicjami, y duchownie, nabożnie z intencją chwaty Bożej, pełniac przykazanie Boże, y z pożytkiem pospolitości Chreścianskiej, iakości sięyli.

DRUGI PVNKT,

Piątey Rozmowy, o nauce duchowney, którą mamy brać z tego Słowa piątego na Krzyżu od Chrystusa do Matki y Iana świętego, wyrzeczonego.

Czego się mamy nauczyć z tego słowa, y iaki pożytek duchowny z niego odnieść, krótko powiem y podam do wważenia własęgo: dwu rzeczy y dwu cnot. Jedney z Chrystusa mówiącego do Matki: a drugiey z Pańskiey Panny y z Jana świętego, słuchających tego słowa Chrystusowego. Od Chrystusa mamy się nauczyć miłości prawdziwey przyjacielskiej, iako mamy miłowac rodzice, powinne, y przyjaciele nasze: Jużem powiedział w pierwszym Punkcie o tej prawdziwey miłości przyjacielskiej, na czym zawisła, y o piaci kondicjach ię. Tędy mamy się nauczyć z tego słowa, aby w Panu Bogu wşytko powinnowactwo miłowac, y według Pana Boga, duchownie, nabożnie, po Chreściansku, nie po poganu: na chwata Boża, z pożytkiem ię, y duchownym y cielesnym, bez naruszenia sumienia własnego, y z pożytkiem iakim też pospolitym. Nie baczny to głowiek, który tylko same prywatne upatruie w każdej rzeczy: Jeśli tak bedziem czynic, tedy my powinnym a nie nam powinni beda pánować. Et si nobis non fuerint dominati, tunc emundabimur a delicto maximo. Pamiętamy na to z Dawidem: Jeżeliś powinni nie beda nami rzadzić, y nad nami pánować: to iest, ięli ię poradnie y duchownie w Bogu bedziem miłowac, w ten czas bedziem wolni od wielkiego grzechu, który teraz pánuje w miłości powinnych y w bogaceniu ię. Już od Pańskiey Panny y Jana

y Jana świętego słuchających tego słowa / mamy się nauczyć posłuszeństwa Bogu y starstwu naszemu. Abychmy zaraz przełożonego przyieli za starstego / gdy go nam porządnie podaia / y iego słuchali y czuli: tak / iako Nasz święta Panna przyiała za syna zaraz Jana S. gdy iey rzeczone: Oto syn twoy. A Jan święty zaraz ia przyiał za Matka / gdy mu rzeczone: Oto Matka twoia. y ochotnie / wiernie / pilnie służył iey / iako własney Matce swojej. Tak y my / ochotnie / pilno / chętno / wiernie / y doskonale mamy posłuszeństwo oddawać Bogu / y przełożonym naszym. Niechayże to sprawi Pan Bog w sercach naszych / abyśmy duchownie / nabożnie / y w Panu Bogu miłowali rodzice / powinne / dziatki / y przyiacioly nasze: y posłuszeństwo ochotnie / pilnie / wiernie / y z nabożenstwem oddawali wszystkim przełożonym naszym: a za to sobie zaśluszyli koronę w niebie. Amen.

ROZMOWA SZOSTA,

y wważanie nabożne, o szóstym Słowie, od Chrystusa na Krzyżu wyrzeczonym.

Do szóstej Ewangeliey, w szósty Piątek pośny Mārcony, o radzie Żydowskiey naprzeciwko Chrystusowi czytanej.

Consumatum est. Skończyło się.

W Ate słowo mamy nabożne dusze Chrześcijańskie. Jedno w Ewangeliey w ten Piątek pomieniony czytanej: Drugie na gorze Kalwaryey. Jedno Káiphasowe: drugie Jezusowe. Jedno wyrzeczone w Pałacu Biskupim: drugie na Młacieście Krzyżowym. Pierwsze wyrzekł Biskup Żydowski: abowiem Káiphas Biskupem tego roku był w Żydom. Erat enim Pontifex anni illius (mowi Ewangelia.) Drugie wyrzekł

rzekł Papież najwyższy Kościoła Chrześcijańskiego Jezus Chrystus: bo tak go nazywa święty Paweł Biskupem najwyższym. Habemus Pontificem futurorum bonorum. Mamy Chrystusa Biskupem przyślych dobr. Jedno wymowione jest w radzie Żydowskiey: drugie przy śmierci Chrystusowej. Pierwsze jest od Ducha świętego (mowi Ewangelia) iż tego słowa Káiphas nie wymowił od siebie samego / ale z Ducha świętego. Hoc autem non dixit à semetipso. A to drugie wymowione jest od Boga samego / w prawdziwym cięle bédacego. Ono pierwsze rzeczone jest z ducha Prorockiego. Et cum esset Caiphas Pontifex, prophetauit. A gdy był Káiphas Biskupem / prorokował (mowi Ewangelia.) To drugie rzeczone jest od tego / który prorocztwa wykonywa y wypełnia / y co to słowo prorokuje: o śmierci Chrystusowej. Expedit ut vnus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat. Słusna y przystoyna / aby ieden głowiek umarł za wszystkich / żeby wszyscy nie zgineli. to drugie słowo na Krzyżu (Skonczyło się) wykonywa. Rádza Żydowie o Chrystusie aby umarł. At illi cogitabant ut illum interficerent. A oni myśleli iako go zabić (mowi Ewangelia.) A Chrystus na Krzyżu wykonywa te radę Żydowską / gdy umierałac mowi (Skonczyło się) to jest / wypełniło się to / co Żydowie o mnie radzili / y Prorocy prorokowali; a mianowicie Káiphas w tej radzie / to jest o śmierci moiej. Czytamy to w Historyach pogańskich / że oni starzy poganie gdy odprawowali swoje ofiary pogańskie: tedy na końcu ofiary kółko malowane kładli na Ołtarz / pomazawszy je krwią onych bydlat / które zabijali Bogom na ofiarę / a z takim pismem na kółku: Perfecta virtus sacrificij. Skonczyła się inż y odprawiła moc ofiary: y tym kółkiem położonym z takim pismem / znaczyli sobie koniec ofiary. O Chryste Jesu Zbawicielu nasz / coż był inszego wszytek żywot twoy / tylko ofiarą Bogu prawdziwemu. Konczy tedy Chrystus te ofiary żywota swego na Krzyżu: a kończac / áto czyni iakoby iedno kółko / to jest / krotkie zebranie wszytkiego żywota swego / wszytkich myśli / słow / spraw swoich / mał / boleści / biezow Panu Bogu za nas na ofiarę oddanych zamyka w tym słowku / iako w iakim kółku. Consumatum est.

est. Skonczyło się. to jest / wszytek żywot mój / wszytka ofiara moja / Pánu Bogu od Narodzenia mego aż do tego Gósu wżyniona / dokonczyła się / y zupełnie á cale odprawiła się. O święte słowo! które konczyś zbawienie nasze. O szesliwé słowo! które szesliwość naszą y przywracaś / y zupełnie do skutku y końca swego doskonałego przywodziś.

Tá tedy Boża Rozmowa (o Bożym Słowie) do szóstej Ewangeliey, o Radzie Żydowskiej, w szósty Piątek pośny napisanej, słowowana: rozdzielona jest na dwa Punkty uważenia Chrześcijańskiego godne. Pierwszy Punkt pokazuje, które tu słowo z tych dwu jest lepsze, y nam pożyteczniejsze, doskonalsze? czy to Kaiphasowe w radzie Żydowskiej wyrzeczone w páłacu Biskupim. Expedit, &c. Należy aby ieden człowiek umiał za wszystkich: czyli to na Krzyżu od Chrystusa wyrzeczone, koniec czyniace wszystkim prorocstwom o Chrystusie powiedzianym. Consumatum est. Skonczyło się. Drugi Punkt pokazuje naukę duchowną, która mamy brać z tego Słowa Chrystusowego, kończącego makę jego y wszystkie sprawy jego.

PIERWSZY PVNKT,

Szóstej Rozmowy, o szóstym Słowie Chrystusowym, na Krzyżu wyrzeczonem: Skonczyło się.

NJe bez przyczyny pytamy się / które słowo z tych dwu jest nam lepsze y pożyteczniejsze? czy owo Kaiphasowe? czy to Chrystusowe? Prawda że nam wielki pożytek przyniosło to słowo na Krzyżu wyrzeczone (Skonczyło się) bo nam zbawienie nasze wykonało / y odkupienia naszego z niewoli gartowskiej dokonało: Ale y to słowo Kaiphasowe / gdy rzekł: Expedit, &c. Należy aby ieden człowiek umiał za wszystkich / nie mniejszy też nam pożytek wżyniło / abowiem zamyka w sobie dekret zbawienia y odkupienia naszego. A owszem snadź większy pożytek idzie nam z tego słowa od

wa od Kaiphasa w radzie Żydowskiej wyrzeczonego / bo mając ono w sobie dekret odkupienia naszego / jest przyczyną tego drugiego słowa na Krzyżu od Chrystusa wyrzeczonego (Skonczyło się:) y nigdy by się była nieka Pánska nie skonczyła tym słowem / by się była wprzód nie zaczęła owym dekretem danym na zbawienie człowieka. Bo iáś komuż powiedział / nie jest to tak dalece słowo Kaiphasowe / bo go nie rzekł od siebie samego / iáśnie świadczy Ewangelia: ale jest słowo Boga w Trocy iedynej / Trocy samey przenaświetszej. A możemy mówić / że to słowo y jest / y nie jest Kaiphasowe. Jest iego iáśko instrumentu: nie jest iego iáśko pryncypata. Wyrzekł ie Kaiphas / bo był instrumentem Bożym wyrzeczenia tego słowa / ale ie Bog wprzód od wieku wyrzekł / iáśko pryncypat y sędzia najwyższy w radzie tajemney y nieogarnionej Trocy przenaświetszej / gdy Bog w Trocy iedynej od wieku postanowił człowieka zbawić y odkupić. Macie abowiem wiedzieć nabożne dusze Chrześcijańskie / że gdy Bog w wieczności swej przejrzał grzech Adánow / y wszytkiego narodu ludzkiego. W teyże wieczności swej wżynił sąd w Boświe swoim przenaświetszym / y osadził co z człowiekiem miał czynić za ten grzech / iáśko go skazać. A że każdy sąd słuszny y sprawiedliwy musi mieć Aktora abo Instygatora / który popiera sprawy naprzeciwko stronie winney: musi też mieć sprawę która sędzi: á sprawy do sądów należące pospolicie bywają Kryminaly co gardłem pachną: bywają też Causae civiles, potoczne y polityczne sprawy / y mixtae, pomieszane: y z tych pierwszych Kryminalow y z tych drugich / musi też mieć sąd każdy (Reum) to jest / druga stronę winną oskarżoną. Są y Prokuratorowie na sądach z obudwu stron / y po stronie tey która skarzy y instiguie / y po stronie oskarżonej. Trzeba też sędziego w każdym sądzie: Wóznego / który stron woła / dekretá ogłasza. Tedy y ten sąd Boży / w wieczności Bożej wżyniony nad człowiekiem grzesznym / po przejrzeniu grzechu Adánowego musiał też mieć to wszystko. A naprzód miał sprawę do sądu należącą / to jest / Kryminat / grzech Adánow / który był Crimen laesae Maiestatis diuinæ. Szło na tym sądzie o obrazę Maiestatu Bożego / y śmierć wieczną tą sprawą

sprawa pachnęła. Był też tam Instygator co skarzył / to jest / sam grzech wołał o pomstę na głowięka: bo y samą złozytność instygusie w takowych sprawach / które naruszają zwierzchności: A iż ten grzech Adamowi naruszył zwierzchności Bożej: przetoż sam grzech instygował y skarzył na głowięka grzesznego. Strona oskarżona y winna / był głowięk grzeszny Adam ze wszytkim potomstwem swoim; lubo to nie był rzeczywicie od wieku / bo ięszce nie był stworzony / ale był w przezyrzeniu Bożym iako y sam grzech. Prokuratorowie y tego sądu byli / miłosierdzie Boże y sprawiedliwość: Miłosierdzie było po stronie głowięka grzesznego / a Sprawiedliwość instygowała za grzechem na głowięka winnego. Sędzia / był Bóg w Trocy jedyny / Troycą wszytką przemaszł. Wożny dekretu sądowego / na tym sądzie wzyzionego / a to jest Kaiphass Biskup Żydowski / który w pałacu swoim Biskupim wywołał ten dekret sądu Bożego. A nie wadzi to że był Biskupem: bo też to powinność Biskupia iest / woła Boża y dekreta Pańskie opowiadać. Jakoż się ten sąd odprawował? y co za postępek y Proces iego? posłuchaymy tych dwu Prokuratorow / Sprawiedliwości y Miłosierdzia Bożego / iako się między sobą po swoich stronach rozpierali. A naprzód Sprawiedliwość wystąpiła y tego sądu / y instygując na głowięka grzesznego / taka wzywała propeficya: Panie / słusna aby wszytek naród ludzki zginął wiecznymi żaszy. Miłosierdzie broniąc głowięka / ozywie się na to po głowięku grzesznym: Nie słusna Panie / aby wszyscy zgineli / ale to słusna aby wszyscy byli zbawieni. Sędzia rzecze: Simplex affirmatio & negatio non concludunt: procedant partes in probatione eorum quae allegantur. A mówić a nie dowodzić nie potężnie prawdy / niechay strony dalej postępuia a dowodzą tego co mówia. Sprawiedliwość pogrzebie dowodzić tego co wprzód powiedziała / y pogrzebie tak mówić przeciwko głowiękowi grzesznemu: Karanie według sądu dobrego ma być tak wielkie / iak wielkiego zasługne winy / y zawzięte ma być porównane z winą / ani mnieysze / ani większe: ale tak wielkie / iak wielka iest winy y występki. Ale grzech y winy głowięka grzesznego iest tak wielka / iż nieskonczona: Cbo nieskonzonego Boga

Boga obrócił / tedyć też y karanie iey ma być nieskonzone / zatytniecznie. A -atym / Expedit ut tota gens pereat. Przysioi y należy aby wszyscy ludzie na wieki zgineli. O miłosierdzie Boże / prosimy cie / mów za nami grzesznymi: widzimy że ostrą Sprawiedliwość Bożą przeciwko nam potężnie dowodzi / przyczyn się do sędziogo / abychmy nie zgineli. Ozywie się Miłosierdzie Boże po głowięku grzesznym: O Sprawiedliwości Boża / czemuś tak sroga? Aza to słusna / żeby dla grzechu jednego Adama mieli wszyscy ludzie zginąć? Non portabit filius iniquitatem patris. Mówi prawda: Je souz nie ma być karany dla oycy / y nieprawości iego na sobie nie ponosi: ięśli Adam y Ewa zgrzeszyli / wiec tych karać sprawiedliwym sądem: przynależy / ci niechay zginą / ale nie wszytko potomstwo ich. Dekret waszmi Sędzia nie osłatni / ale Interlocutoriam: y rzecze Bóg od wieku: Procedat iustitia in probatione poenae super totam posteritatem Adae. Niechay sprawiedliwość dowodzi iako trzeba skarać nie tylko Adama y Ewę / ale y wszytko potomstwo ich. Ozywie się sprawiedliwość y dowodzi przeciwko wszytkim ludziom aby zgineli. Omnes in Adam peccaverunt. Wszyscy (Panie) w Adamie zgrzeszyli: tedyć wszyscy y z nim niechay beda skarani. Odpowie Miłosierdzie za narodem ludzkim: Nie wszyscy zgrzeszyli w Adamie / y nie mogło to być / aby wszyscy w nim zgrzeszyli / bo grzech nie ięszce nie iest / tylko albo popelnienie złego wzyntku / albo opuśczenie dobrego. Ztąd owow podzielenie grzechu wrosto: Peccatum est vel commissio mali vel ommissio boni. Ale wszyscy ludzie nie mogli w Adamie ani popelnić złego wzyntku / ani też opuścić w nim dobrego: Tedyć za dnym sposobem nie mogli wszyscy w Adamie zgrzeszyć. Je nie mogli wszyscy ludzie popelnić złego wzyntku w Adamie / ani też dobrego w nim opuścić / to rzecz iasna: bo iakoż mogli pełnić y zginąć wzynek zły albo który dobry opuścić? a ono ięszce żadnego głowięka innego na ten czas nie było gdy Adam grzeszył / oproz samego Adama y Ewy: toć niepodobna iest rzecz aby w ten czas drudzy ludzie mogli pełnić wzyntki zły / a dobre opuścić / których nie było na świecie: ponieważ operatio siue bona siue mala supponit esse operantis, wzynek

lubo żył lubo dobry ma poprzedzić ten co go robi / y rzezywiście
wprowadzić ten co robi / dopiero robić. A Sprawiedliwość zna-
wa przysiężę na głowie / y poczęnie zbijać Miłosierdzia tak: Dwo-
taki jest grzech: pierwotny y czynkowy / y potomstwo Adamiowe
nie zgrzeszyło ono w Adamie grzechem czynkowym / ani tak mogło
zgrzeszyć / iako pokazuje dobrze Miłosierdzie: bo y prawda / mówi
że grzechom czynkowym oycowskich nie będzie syn na sobie ponosił.
Ale zgrzeszyli wszyscy w nim grzechem pierwotnym: to jest / tym
samym zgrzeszyli y grzeszą / że przy narodzeniu y pojęciu swoim przy-
stojney y powinney według prawa Bożego ozdoby na sobie nie ma-
ją. Która ozdoba jest sprawiedliwość y niewinność pierwotna (iu-
sticia originalis) zowie się od Theologów: przetoż nie czynkiem
wszyscy zgrzeszyli w Adamie / ale tym samym że ozdoba pierwotna
powinna sobie y przystojna stracić. Jeszcze się na to ozwie Miłosi-
erdzie Boże / y pognie głowie / niedźnego ratować y bronić tak: O
Sprawiedliwości Bożej / iako ty zaciągaś na głowie grzech pier-
wotny z Adama pochodzący: a ono ta ozdoba y niewinność pier-
wotna nie jest w mocy synów y córki Adamowych ale w mocy Bo-
żej: tedy nie mogli ani mogą przez to grzeszyć / że ich nie miała przy
swoim pojęciu / bo ad impossibile nemo obligatur, czego kto nie
może mieć / nie powinien tego mieć żadnym prawem słusnym: Ale
drudzy ludzie / potomkowie Adamowi nie mogli mieć / ani mogą tej
ozdoby y niewinności pierwotney / bo nie jest to w nich w mocy
mieć / ale w tego który ją dać / to jest / w Bogu samego: tedy y
grzechem pierwotnym nie zgrzeszyli w Adamie. Odpowie na to
Sprawiedliwość Boża: Niewinność pierwotna nie jest w mocy
w potomków Adamowych immediate, ale jest mediate, to jest /
mieli ją w rękach Adamowych y w mocy jego / bo Pan Bóg kiedy
dał tę ozdobę y niewinność pierwotną Adamowi także y Ewie /
zaraz przy stworzeniu Adama y Ewy / tedy dał ją nie tylko Adamowi
ale y wszystkim potomkom jego w Adamie / y ta dąrowizna tej pier-
wotney dobroci stała się tym sposobem Adamowi / że nie tylko
mu dano ją dla niego samego / ale y dla nas wszystkich: y obowiązko-
nas

nas wszystkich prawo Boże / abyśmy wszyscy w Adamie trzymali y
zachowali tę pierwotną dobroć / za którym obowiązkiem powinni-
śmy wszyscy potomkowie jego / mieć ją w Adamie y w sobie gdy się
rodzimy / y iako dziedzictwo iakie jeden od drugiego / syn z ojcą powi-
nien ją brać tak / iako bierze y natura: ale iż ich nie bierzemy ani ma-
my / bochmy ją w Rodzicu naszym stracili: dla tegoż samego debi-
tores & peccatores, grzesznikami y winowajcami zostaliśmy / y wi-
na pierwotna (lubo nie czynkowa) zaraz przy porodzeniu wszy-
scy Boga obrażamy: tak iż dziedzicznym grzechem stał się nam wszy-
tkim ten grzech pierwotny / y iako dziedzictwo iakie spada na syny
z Rodziców / pochwyci od pierwszego rodzica Adama. A tak Spra-
wiedliwość chce triumfować na tym sądzie / y konczy dowody swo-
je: Ergo expedit ut omnes homines pereant. Tedy przynależy aby
wszyscy ludzie zgineli. Dopiero tu Miłosierdzie gdy Sprawiedli-
wość ostro natężyła / ozwało się w onej nieskończonej wieczności
Boga wszechmogącego / y po głowie grzesznym pojęło mówić w
ten sposób: Prawda to wszystko o Sędzie Sprawiedliwym co mówi
Sprawiedliwość naprzeciwko głowiekowi: prawda / że wszyscy lu-
dzie w Adamie ciebie Boga najwyższego obrażili grzechem pierwo-
dnym / y sprawiedliwym sądem nieskończone y wieczne karanie zasłu-
żyli. A dobrze mówi Sprawiedliwość twoja ostra: ale czy ty Boże
oraz nie jest y sprawiedliwy y miłosierny? Trzeba tu przy tym sądzie
pokazać y sprawiedliwość y miłosierdzie / y sirowość y łaskawość:
bo jeśli tak będzie iako chce sama Sprawiedliwość / to się tylko Ma-
ją stać twoy Boże pokaze światu sprawiedliwym a nie miłosiernym:
a trzeba żeby się taki pokazał / iaki jest: jest sprawiedliwy y miłosi-
erny / niechajże się oraz za takiego pokaze przy tym sądzie. Ergo non
expedit ut tota gens pereat. Trzeba tu miejsce dać y Miłosierdziu
a nie samej tylko Sprawiedliwości: Nie przynależy tedy aby wszy-
scy ludzie mieli wiecznie zginąć / boby już nie było nad kim miłosi-
erdzia pokazać: nie nad Aniołmi / bo już tych od Miłosierdzia odstrzy-
gniono / tedy je pokaze głowiekowi. Wysłuchawszy stron Nadroś
Boga najwyższego / po takim rozpieraniu y targce / przystępuje do
N 3 dekretu

dekretu ostatniego: y wynalazła Mądrość Trojce przenaświetszey taki środek / że ani owdzie Sprawiedliwości ostrey wszytkiego pozwoliła tego chciła / ani z Miłosierdzia: ale obtema dosyć wzywała. Sprawiedliwość chciła / aby było głowiętka skarać samego wiecznymu gęsy / y żeby wszyscy ludzie na wieki zgineli. Miłosierdzie zaś chciło / aby wszytkich nie karać ale im odpuścić: a Bóg y Sedzia mądry dał taki dekret szkodliwacy od wieku: *Exedit vt vnus homo moriatur pro populo, & ne tota gens pereat. Przynależy mnie Bogu sprawiedliwemu y miłosiernemu oraz / aby ieden głowiek umarł y był skarany za wszytkich / a wszyscy niechay wiecznie nie giną.* To dekret taki stał w wieczności Bożej y sadu Bożego / który oraz dosyć wzywał y Sprawiedliwości y Miłosierdziu. Sprawiedliwości / bo tym dekretem za wszytkich ludzi skarano Chrystusa iednego / prawdziwego Boga y głowiek / który umyślnie na to stał się głowiekiem / aby za wszytkich ludzi umarł / bo nieskonzona Osoba za nieskonzonych grzech ludzi skarano: to Sprawiedliwość prawie ad æqualitatem. Stało się też dosyć Miłosierdziu: bo dla miłości y śmierci iednego Chrystusa / wszytkim odpuszczono. Ten tedy dekret w ten czas dopiero wymołany jest / y ogłoszony światu przez Kaiphasa / gdy żydowie radzili iakoby Chrystusa zabili. Ale rzeczenie nabożne dusze / iako to głowiek tak zły Kaiphass mógł słowa tak święte wymówić / y dekret Boga najwyższego od wieku dany obwoływać: *aza to przystoi dobre rzeczy przez zlego sprawować?* Na to odpowiadam / że mogą ludzie zli dobre rzeczy opowiadać: bo mogą y prorokować / iako y Balaam prorokował. Mogą być / y są zli Kaiznodzieie / a przecie święte y dobre rzeczy powiadała. Ponieważ to te łaski Boże / iako są prorocztwa / káznodzieystwa / dar izykow / nauka / tłumaczenie pisma / są dary Boże darmo dane dla pożytku pospolitego / a nie dla pożytku tej osoby która je ma: y pospolicie to / co idzie na pożytek pospolity (byle ztąd siedł pożytek pospolitości) tedy może to y zły głowiek odprawić / bo drugim dobrze czyni nie sobie. Tak że y tu Kaiphass wymólał ten dekret / y prorokował: bo ten dekret był na pożytek wszytkich ludzi / y na zbawienie y odkupienie narodu ludzkiego:

ludzkiego: A w tym go wzywał Bóg sluga / y wysł go do tej usługi: a nie wadzi to / że sluga zły sobie służy dobrze / y wygadza dobremu Panu. Niechay będzie zły Kaiphass iako chce / ale na te usługi był dobry / która sła na pożytek wszytkich ludzi / lubo nie na tego własny. Jesze kto może mnie spytać. Czemu ten dekret padł na samego Syna Bożego / na wtora Osobę Bożwą przenaświetszego? Ten ieden głowiek / ktoremu nakazano umrzeć tym dekretem wiecznym za wszytkich / jest Chrystus Jezus Syn Boży / który ofiarował się głowiekiem w przod / w cierpiak / y umarł za głowiekta. Czemuż nie Ociec y nie Duch święty wziął na się wypełnienie tego dekretu / ponieważ mówią Theologowie: że nie tylko Syn / ale y Ociec / y Duch S. każdy z osobną mogli wziąć na się naturę ludzką / y w niej za nas umrzeć / y też wzywać co syn wzywał? Na to dacie kilka przyczyn Bonawentura święty: Pierwsza / że syn Boży / jest mądrość Boża: a iż przez niego iako przez mądrość Bożą naród ludzki jest stworzony / tak też przez niego a nie przez insha osobę miał być odkupiony: dla tegoż *Exedit vt Filius Dei in carne moriatur pro populo.* Przynależy / żeby nie Ociec / ani Duch S. ale Syn umarł w ciełe za głowiekta. Druga przyczyna / dla której *Exedit*, przystoi bázniej Synowi Bożemu / a niż Oycu y Duchowi świętemu być głowiekiem / jest ta / że Synostwo bázniej należy Synowi / niż Oycu y świętemu Duchowi: y że Syn Boży jest Synem głowieczym / zgodzi się to pospolu / y jest proporcya Synowi Bożemu być Synem: ale gdyby Ociec był Synem albo Duch S. to by iakas była nie proporcya / nie byłoby porównania przystoynego / y nazwiska godnego / Oca zwąc Synem / a Ducha świętego nąrodzonym / ktoremu nąrodzenie nie służy: A dla tego *Exedit* / należy bázniej Synowi Bożemu a niż Oycu y Duchowi S. być w ciełe / przedzić się w ciełe / y być Synem głowieczym / y za głowiekta umrzeć.

Jaki nam tedy pożytek wielki przyniosło to słowo Kaiphassowe! Widzimy / że nam dekret zbawienia y odkupienia naszego ogłoszito / y obwołało. Ale równać się do tego drugiego słowa Chrystusowego na Krzyżu wyrzeczonego (Skonczyło się:) tedy to daleko więcej jest nam pożyteczniejszy y lepsze / a niż owó Kaiphassowe: y

wielki

5 wielki nam pożytek przyniosło / abowiem lepsz a pożyteczniejszy jest
 1223 / dekret dobry y pożyteczny wykonać / a niżeli go obwołać. Gdy
 temu dekretem nakaza sto złotych / obwołał ten dekret / potym go
 wykonał / y dał za sto złotych temu komu ie dekretem nakazano.
 Coż tu lepszego y pożyteczniejszego? obwołanie? czy wykonanie de-
 krety? Zaprawdę lepsz e y pożyteczniejszy jest wykonanie / a niż obwo-
 łanie: bo lepsz a jest dobroczynność w czynku / a niż w głosie: Meli-
 us est beneficium in opere quam in ore. A iż to słowo Kaiphasowe
 dekret nam pożyteczny zbawienia y odkupienia ludzkiego ma go tylko
 w głosie: a to słowo Chrystusowe na Krzyżu ma go w samym wy-
 czynku: dla tegoż jest nam pożyteczniejszy niż słowo Kaiphasowe;
 lubo oboje wielki nam pożytek przynoszą / ale to Chrystusowe wielki.
 Iż Kaiphas dekret zbawienia naszego tylko obwoływał: a Chrystus
 go y słowem na Krzyżu swoim / y rzeczą samą wykonywał: przetoż
 wielki nam pożytek Chrystus przynosi tym słowem (Skonczyło się)
 a niż Kaiphas swoim. Bo tym słowem Chrystus Pan nie tylko ten
 dekret wieczny / ale też y wszystkie proroctwa o sobie powiedziane:
 zgotą wszystkie sprawy zbawienia y odkupienia naszego konczy / y zu-
 pełnie / całe / doskonale wykonywał.

DRUGI PVNKT,

Tey szostey Rozmowy, o szostym Słowie na Krzy-
 żu wyrzeczonym (Skonczyło się) o nauce
 duchowney.

V Ważaycie nabożne dusze Chrześcijańskie / Chrystusa Páná na
 Krzyżu wiszącego / y to słowo (Skonczyło się) wymawia-
 jącego: a nauczcie się z niego státku y wytrwania w cnotách /
 y w dobrych czynkách / aż do końca samego. Widzicie / że Chrystus
 wytrwał aż do końca wszystkie męki / trudy / prace / y dotrzymał ich
 státecznie y trwale aż do śmierci / dla zbawienia y odkupienia naszego.
 A wy także czynieć naśladować w tym Páná y Mistrza waszego. A
 że koniec

że koniec dwoiaki jest: ieden koniec sprawy y czynku: drugi koniec
 żywota / to jest / śmierć. Trzeba abyście się z tego słowa nauczyli
 dwoiakiey cnoty: wytrwania świątego / y wytrwania do końca spra-
 wy / y do końca żywota. Gdy co dobrego začniecie / cnotę iaką / po-
 bożność / nie przestaycie aż ją skonczycie / aż doskonale / całe / zupełnie /
 y przystoynie tę sprawę Bożą dokonacie / y do swego końca przywie-
 dziecie: a nie tylko spraw dobrych całe dokonaycie / ale też w nich
 trwajcie aż do końca życia waszego / aż do śmierci przykładem Chry-
 stusowym / który tym słowem swoim (Skonczyło się) pokazuje wy-
 trwanie w dobrych czynkách y w sprawách swoich: nie tylko do
 końca sprawy / ale y do samey śmierci swojej. Nie tylko tym słowem
 całe / zupełnie / doskonale konczy y odprawnie wszystkie cnoty swoje /
 a miánowiącie sprawę dobrą zbawienia y odkupienia naszego / ale też
 aż do samey śmierci pokazuje wytrwanie w tychże cnotách / bo w
 nich umiera / y z tym słowem kona / y konczy żywot swej. Pami-
 najcie na to / że nie kto pocznie / ale kto wytrwa aż do samey śmierci /
 ten koronę będzie miał w niebie: samo wytrwanie w cnotách aż do
 śmierci koronę słowem. Koncieś dobrze y całe sprawy wasze
 dobre / y w nich umieraycie mówiąc z Chrystusem Pánem: Con-
 sumatum est, Skonczyły się wszystkie sprawy nasze dobre. Co Pánie
 Boże day. Amen.

ROZMOWA SIODMA,

y uważanie nabożne, o siódmym Słowie Chrystu-
 sowym, Duszę jego świętą w ręce Bogu Oycu
 polecającym, na Krzyżu wyrzeczonym;
*Do Ewangeliey ábo Pássyey w Wielki y ostatni Piątek
 postny czytanej, stosowana.*

In manus tuas Domine commendo Spiritum meum.
 W ręce twoje Pánie polecam ducha mego.

skiego godne rozdzielona jest. Pierwszy Punkt, pokazuje zalecenie duszy Chrystusowej uczynkowe, w niektórych punktach Ewangelii o Mece Pańskiej napisanej. Drugi Punkt, pokazuje naukę duchowną, która mamy brąć z tego siódmego Słowa od Chrystusa wyrzeczonego: *Fanie in rege tuo polecam duşę meą.*

PIERWSZY PVNKT,

Siódmej Rozmowy, o siódmym Słowie Chrystusowym na Krzyżu wymowionym: *w ręce Boże Duszę jego polecającym.*

Czecie wiedzieć nabożne dusze Chrześcijańskie / iako Chrystus wprzód zalecił duszę swoją Panu Bogu? zaleceniem uczynkowym czasu i taktu swojej gdy cierpiał. Wważcie dobrze punkt pierwszy i taktu tego / w Ewangelii o Mece jego napisanej. Naprzód / zalecał się duszą Chrystusową bärzo Panu Bogu tym / gdy wyszedł Jezus z Wieczerniką / a wszedł do Ogroyca. *Egressus Iesus cum discipulis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus in quem introiuit ipse. Mowi Ewangelia: Ze wyszedł Jezus z Uczniami za rzekę Cedron / gdzie był ogród do którego on wszedł. Prawda / że trojaktne jest wyście Chrystusowe. Jedno z Oycą wiecznego / w tej naturze z Oycem / gdy się z niego od wieku urodził: o którym wyście mówi Michał Prorok w Rozdziale piątym: *Egressus eius ab initio a diebus æternitatis. Wyście jego od początku we dniach wieczności: bo iako Bog urodził się od wieku Synem Bożym z Bogą Oycą. Drugie wyście jego jest z Matką na ten świat / gdy się urodził według złości wieczności z Przeczystej dziewicy: o którym wyście Chrystusowym mamy pisać w Izaiasza Proroka w Rozdziale piątym. *Propitius est iustus meus, egressus est Saluator meus. Błasko jest sprawiedliwy mój / wyszedł Zbawiciel mój / to jest / urodził się z Matki swojej Maryi iako człowiek. Trzecie wyście Chrystusowe jest / z Wieczerniką: o którym wspomina Jan święty w Ewangelii, o Mece Pana***

skiego

skiego napisanej: *Egressus Iesus &c.* Wyszedł Pan Jezus za rzekę Cedron / to jest / z Wieczerniką do Ogroyca. O żalostne wyście z tego Wieczerniką Zbawiciela naszego! Żalostne y to wyście do Ogroyca / daleko różne od pierwszego y wtorego wyścia y wejścia: bo tamto pierwsze / to jest / Narodzenie z Oycą / jest wieczne: to z Wieczerniką / jest czasowe / gdyż tak czytamy o nim w Oseasza Proroka: *Sciemus & sequemur ut cognoscamus Dominum. Quasi diluculum, praparus est egressus eius, & veniet quasi imber nobis temporaneus & serotinus terræ. Będziem wiedzieć y poydziem abychemy poznali Pana. Jako światanie nagotowało się wyście jego / y przyjdzie iako deszcz czasowy y wieczorowy na ziemię. To pisać Prorok: możemy ie stosować do wyścia Chrystusowego z Wieczerniką / y do wejścia do Ogroyca: bo to wyście jest iako światanie / które jest koncem nocy a początkiem dnia. A iż to wyście zaczyna od zbawienia naszego / bo wychodzi na sprawę odkupienia naszego / to jest / na mekę y na śmierć wychodzi do Ogroyca / aby tam poznać tożyc z siebie Krew na odkupienie nasze: przetoż jest koncem nocy / to jest / niewoli naszej / y więzienia dusz naszych Giercówskiego: a początkiem dnia / to jest / zbawienia y odkupienia naszego. Więzienie jest iako noc / a zbawienie y odkupienie iako dzień: a to wyście iako światanie / które konczy więzienie nocne / a zaczyna dzień y światłość odkupienia naszego. Jest też to wyście czasowe / bo się stało według czasu naznaczonego z woli Bożej / nie w ten czas kiedy Żydowie chcieli pojąć Chrystusa / pojmali / ale w ten czas kiedy on sam iako Pan y Bog chciał dać się pojąć / wyszedł dobrowolnie na to aby go pojmano. Krzyż się przed tym Zbawicielem naszym od rak Żydowskich / po ięścię czasu od Boga na to naznaczonego nie było: Ale iako czas ten przyśedł / zaraz dał się pojąć / y dobrowolnie wyszedł na to umyślnie / y szedł w ręce nieprzyjacielskie: przetoż jest to wyście czasowe / egressus temporaneus, bo tego czasu się stało gdy Bog chciał. Jest też to wyście wieczorne / bo było w wieczor już po wieczery: Jest iako deszcz / a to dla płaczu y wielkiego żalu / płaczliwe było y żalostne to wyście do Ogroyca: przetoż możemy ie do dżdża przyrównać. O*

gdyby

gdyby był kto na ten czas weyżzał w serce Chrystusowe gdy wychodził z Wieczerniką / obaczyłby był na sercu tego (lubo to nie w oczach) tak wiele tysięcy też płaczących / które iako deszcz narwałszy wielką żalostć / y smutkiem oblewają serce jego. A żalował Chrystus w ten czas / gdy wychodził do Ogroyca czterech rzeczy: Naprzód / żniwagi wielkiej y nieusłanowania Bożwá swego przenaswieszczonego / które go miało potkać w Ogroycu. O iaki tam płacz y żal był na sercu tego z tego nieusłanowania Bożwá w ogroycu przysłego / które on widział y wiedział pewnie: trudno to rozumem ogarnąć / dośyć na tym że był tak wielki płacz y żal z tego / iako deszcz: przez podobienstwo możemy tak mówić / y wielkość tej żalostci wyrazić. Żalował też Chrystus bardzo wychodząc do Ogroyca / że Nieká tego przysła / na która siedzi wielu ludziom nie miała być pomocna / a miała nowicie Żydom / dla ich zaślepionego rozumu / y zakamiałego serca. Iż też onemu zdracy Judasowi nic nie pomogła / dla jego respcy w miłosiedziu Bożym: także innym ludziom nie miała nic pomóc / Turkom / Pogánom / Heretykom / y złym Kátholikom / których on bardzo dobrze miał na ten czas w wiadomości swojej. Żalował trzeci rzeczy Chrystus wychodząc z Wieczerniką / to jest / miłego a wdzięcznego towarzystwa / które miał z namiłsá Matką swoją. O iaki tam był płacz y żal wielki z tego / że odchodził miłey Rodzicielki y dobrodziejki swojej! kto to wypowiedzieć może. Gdy sobie przypominał one tey miłe posługi które mu czyniła / one miłość / one tey cnoty y wciśne zabawy: co tam za płacz y żal był tego serdeczny? żaden tego nie poymie. Jeszcze żalował Chrystus czwartej rzeczy wychodząc do Ogroyca / to jest / miłego towarzystwa / które miał z Uczniami swymi: żalował że odchodził miłych Uczniów y towarzysów swoich: żalował bardzo respcenia ich. A tak możemy to wyścić Pánskie nazwać dździorwe / dla wielkiego płaczu y żalu. Sciemus & sequemur ut cognoscamus Dominum. Dowiemy się / mówi Prorok: A czegoż się dowiemy Proroku Boży z tego wyścia Chrystusowego do Ogroyca? Alto się tego dowiemy / że ten który jest niezogarniony / będzie wnet poimany: dowiemy się że ten który jest święty nad

ty nad świętymi / wnetże w Ogroycu będzie iako łotr między łotrami: dowiemy się / że ten który drugich wiąże / będzie wnet sam okrutnie związany: dowiemy się / że ten który wszytkiemu światu pánuie / sam wnet będzie w więzieniu y w niewoli: dowiemy się / że ten który drugich bije / wnetże sam będzie wbity: dowiemy się / że ten który jest nieprzebránym źródłem wszelakiego wesela / wnetże sam będzie bardzo smutny: dowiemy się / że ten którego się wszytek świat boi / wnetże się sam będzie bał: dowiemy się / że ten który nigdy nie umiera / wnetże sam będzie przed czynná swymi śmierć swole widział. To się wszytkiego tego dowiemy / co ma Chrystusa Pána potkać w Ogroycu. Et sequemur. Poydziem za Pánem. A nie tylko się nam trzeba dowiedzieć / ale też iść za Pánem. Poydziem za Pánem / abyśmy poznali Pána. Nie możemy Pána ináczey poznać / aż poydziem za nim. Jeśli też także uczyniem wyście iedno z Pánem y poydziem za Pánem / to dopiero Pána poznamy. Jako Pan wyszedł od Rodziny swojej / odstąpił namiłsę Matkę dla woli Bożey: tak y my dla miłości Bożey mamy wynisnąć od rodziny náśey. Odstąpił Pan Matkę: y my dla miłości Bożey mamy odstąpić Oycá y Matkę. Odstąpił Pan wczasów swoich: y my dostatków / wczasów / y roskoszy náśey dla woli Bożey odstąpić mamy. Wyszedł Pan od Uczniów swoich / odstąpił miłego towarzystwa: y my dla miłości Bożey kompanów y towarzysów nam miłych odstępować mamy / a mianowicie gdy towarzystwo złe / na złe nas prowadzi. A toć to jest co mówi Ewangelia: Si oculus tuus scandalizaret. To jest / jeśli przyiaciel / towarzystwoy / któryć tak miły jest iako oko w głowie / na złe cie wiedzie / wylup to oko / odstap takiego towarzysza: bo lepiej ci bez towarzysza wniesć do nieba / a niżeli z towarzyszem do piekła. Jeśli tedy Pána w tym naśladować będziemy / tedy go poznamy w chwale niebieskiej. Podziemyś tedy za Pánem: naśladowymy go / y tak czynmy / iako on czynił gdy z Wieczerniką wyszedł do Ogroyca. Ale dla czego Chrystus Pan chciał być za rzeką Cedron poimany? Ta rzeka znaczy nam iedne gránice / która dzieli ludzi wdzięcznych Nieká Pánskiej od niewdzięcznych teżże Nieká / ludzi potępionych y zbawionych. A coż

to za granią jest? wolność ludzka dobrze czyniąca: ta dzieli ludzi złych od dobrych, tych którym Meła Pańska jest skuteczną od owych, którym jest nie skuteczną, ale tylko dostateczną. Sluchajcie co mówi Job w Roz: 8. Diuidet torrens a populo peregrinante eos, quos oblitus est pes egentis hominis & inuios. Rozdzieli rzeką albo strumień od ludzi pielgrzymujących, tych, których zapomniata noga głowięką żebrzącego y nie po drogach chodzących. Rzeką tedy dzieli ludzi pielgrzymujących na tym świecie, dobrych od złych, których Chrystus zapomniał dla złości ich: bo ten jest żebrak / y od tych co nie chodzą po drogach prostych / ale po marnościach iako totrowie. Dla tegoż Chrystus idąc na Mele / wyszedł za rzekę / aby pokazać że nie każdy zbawiony przez Mele jego / tylko ten który jest z tej strony rzeki, na której Chrystus był poimany / to jest / w Ogroycu. Kto też cierpi z Chrystusem / y używa wolności swojej nie na złe / ale na dobre: pracuje y zarabia na niebo pospół z Mele y z łaską jego: który stoi iako w Ogroycu iakim / to jest / w umartwieniu zmysłów swoich / rozumu swego y woli swojej. A ci co są z tamtej strony rzeki gdzie Ogroyca nie ma / gdzie Chrystusa nie poimano / nie stoją w umartwieniu: ale zmysły swoje / rozum / y wola swoje na wszystko rozpustnia: ci zbawieni nie będą / y im meła Pańska nie jest skuteczną. Przez ten tedy Cedron rzecznym rozumieć możemy duchownie / granice między złymi y dobrymi. O szczęśliwe wyjście Chrystusowe z Wieczerniką do Ogroyca / które jest początkiem naszego zbawienia / a koncem wyzwolenia. Jakoż się tu dusza Chrystusowa nie miała zalecić Bogu y podobać tym swoim wyjściem błogosławionym / a ono było y jest z woli Bożej / a ono jest dla zbawienia y odkupienia naszego: Jaisie bartoż się zalecił / y możemy mówić: Benedictus sit introitus & exitus iste. Błogosławione / to jest / wyjście z Wieczerniką y wejście do Ogroyca. Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum. Mówi Dawid: Bog niechay strzeże wyjścia y wejścia twego. Jesliż Bog strzeże wejścia y wyjścia ludzi świętych y wszystkich drog ich? Co rozumiecie iesli tego wyjścia y wejścia Syna swego nie strzeż? a iesli strzeż (iakoż pewnie strzeż) tedyć się dusza Chrystusowa tym wy-

ściem

ściem y wejściem bartoż Bogu zalecił. Zalecił się też bartoż duszą Chrystusową Panu Bogu y swoim zabezpieczeniem / gdy Chrystus w Ogroycu zabiegł w ogry Judaśerwi / y Żydom nieprzyjaciółom swoim. Iesus autem sciens omnia quae ventura essent processit. A Pan Jezus (mówi Ewangelia) wiedząc wszystko co nań przysodzi miało / zabiegł im w ogry / to jest / tym którzy go szukali: bo to zaście y zabezpieczenie w ogry nieprzyjaciółom jest największe / najacnieysze / y najgodnieysze / tak / że już nie może być większe y zacnieysze: przyszło aż do ostatniego stopnia zacności / y wysokości godności. Et occursum eius usque ad summum eius. Mówi Dawid: Je to zabezpieczenie jego jest aż do najwyższego. Jakoż się tym zabezpieczeniem nie miała dusza jego Bogu zalecić / a ono jest najwyższa rzecz y największa na świecie. Japrawda słusnie najwyższa rzecz możemy nazwać to zaście y zabezpieczenie w ogry nieprzyjaciółom w Ogroycu uczynione / bo największe serce / wspanialsze / y nie ostrąszone wmyśl pokazuje się w tym zabezpieczeniu Zbawiciela naszego. W ogry zachodzi iako Lew namocnieyszy / tym którzy go zabić szukali. Na gale nieprzyjaciółom swoim stoi. Na strąty / szałę / miecze / y rozmaite oręża / którego tam pełno było / nadstawia się zabójnikom swoim. Słusnie dla wielkiego serca możemy tu Chrystusa Lewem nazwać. Mówi pismo w Przypowieściach Salomonowych w Rozdziale 30. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum. Lew namocnieyszy ze wszystkich zwierząt niemych nie ostrąsży się na żadne zabiegi. Aleć my śmielemożemy też mówić o naszym Chrystusie / że iako Lew drugi namocnieyszy / najwyższego serca ze wszystkich ludzi / nie boi się na żadne zabiegi. Ato w Ogroycu w ogry idzie y zabiega zabójnikom swoim / nie boi się zabiegów Żydowskich. Opisuje Job 6. przymiory konie w Rozdz: 39. w te słowa: Terram ungula fodit, exultat audacter, in occursum pergit, in occursum armatis. Ziemia kopie kopytem / występuje śmielem / zabiega w ogry zbrojnemu żołnierzowi. Ato Zbawiciel nasz mełstwo wielkie / wmyśl wspaniałą / serce nieustrąszone pokazuje w Ogroycu / gdy zabiega w ogry Żydom: tym sposobem ziemia kopie kopytem / to

p

jest /

jest, podnożkiem nog swoich: bo w ten czas gdy na tego iedno słowo
wszystcy Żydowie w Ogroycu na ziemię padli, obalili wszystkie przecia-
wniki swoje. Żydowie, byli to podnożkiem nog Chrystusowych, iako-
to y każde stworzenie iego. Coż uczyni? aco tym podnożkiem, tymi
Żydami ziemię kopie: gdy te iednym słowem o ziemię rzucił. Simele
wyskakuje, gdy sercem wielkim mówi do zabójców swoich po trzy
razy, kogo szukać. Tu się zaleca miasto y wielkość serca iego. Za-
biega w oczy żołnierzowi zbrojnemu, gdy dobrowolnie zasiędi onym
ślepaczom zbrojonym, y nagotowanym dobrze na poimanie y zwią-
zanie iego. Słusznie tedy możemy mówić z Dawidem: Occursus eius
usque ad summum eius. To zabiegnięcie y zasięcie w Ogroycu, przysło
do najwyższego stopnia wspaniałości y miastwa duchownego, że mi-
niętsze miasto być nie może nad to, które się pokazało w tym zasięciu
y zabiegnięciu iego. Jakiż się dusza iego ta cnota wspaniałości y tym
zabiegnięciem nie miała Bogu zalecić. Zaleciła się też dusza iego świę-
ta Panu Bogu y tym pytaniem: Quem quaeris? ego sum Iesus
Nazarenus. Kogo szukacie? ja jestem Jezus Nazareński (mowi E-
wangelia.) Bo to pytanie y odpowiedzenie iego, z dobrowolnym
oddaniem w ręce ich siebie samego one wszystkie Żydy na ziemię po-
balali, bo na to słowo zaraz wszyscy padli. Vt ergo dixit Iesus (Ego
sum) abierunt retrorsum & ceciderunt in terram. Aż koro wyrzekł
to słowo Jezus (Ja jestem) posili wstęz y upadli na ziemię (świada-
czy Ewangelia.) Gdyby się była tym słowem dusza Chrystusowa
Bogu nie zaleciła, wedyby nigdy to słowo takowej mocy nie miało,
aby wszystkie Żydy na ziemię obalić mogło: A iż obaliło, to znąc że
się Bogu podobato, y dusza iego przez to słowo. Zaleciła się iestże
dusza Chrystusowa Panu Bogu y tym słowem drugim do Piotra
rzeczonym: Mitte gladium tuum in vaginam. Pieterze, włóż miecz
twój do pochwy. bo to słowo tak cierpliwie rcho Matuszowi wci-
te przywróciło. Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam
illum. Nie chcesz Pieterze abym pił kielich meki tej, który mi dał
Ojciec: y tym kielichem zaleciła się dusza iego Panu Bogu, bo ten
kielich

Kielich jest zbawienny: a ieli zbawienny, to Bogu zalecony. Cali-
cem salutaris accipiam. Kielich zbawienny weźmie (mowi Dawid.)
Cohors ergo & ministri comprehenderunt Iesum. Ona zgraiła/
słudzy y żołnierze Żydowscy poimali Pana Jezusa (mowi Ewange-
lia.) O iako się zaleciła dusza Chrystusowa Panu Bogu tym poimanie-
ciem! bo tym swoim poimaniem, poimanych ludzi z niewoli szatana
skiey wybawił: Captivam duxit captivitatem (mowi pismo.) Et
ligauerunt eum. A związali go (mowi Ewangelia.) A tym zwią-
zaniem iako się zaleciła dusza Jezusowa Panu Bogu, tak się zaleciła,
że tym związaniem swoim rozwiązuie y wszystkie dusze nasze. Domi-
nus soluit compeditos. Dominus erigit elisos. Pan rozwiązuie zwią-
zanych y podnosi upadłych (mowi pismo.) Et adduxerunt eum ad
Annam primum. A przywiedli wprzód Pana Jezusa do Annasza
(mowi Ewangelia.) Zaleciła się bardzo y tym dusza Chrystusowa P.
Bogu, że się dała przywieść przed Annasza: bo tym swoim przywie-
dzeniem, przywodzi dusze nasze do nieba. Adducentur virgin es post
eam. Za nią, to jest, za duszą Chrystusową beda Panny przyprowa-
dzone do nieba, to jest, inie dusze Chrześcijańskie. A tym się zaleciła
dusza Jezusowa Bogu, że się dała spytać temu Annasowi o Uczniach
y o nauce iego: Pontifex ergo Annas interrogavit Iesum de disci-
pulis & de doctrina eius (mowi Ewangelia.) Bo to iego pytanie
sprawioło nam takowe pytanie, gdy nas pyta Bog ostawnie o
potrzeby nasze. Oculi eius in pauperem respiciunt & palpebrae eius
interrogant filios hominum. Czy Bóg patrzy na ubogiego, a po-
wieki iego pytaia synów ludzkich (mowi Dawid.) a przez co? przez
to pytanie Chrystusowe czasu Meki iego od Annasza uczynione, gdy
go o Ugnie y o nauce pytano, y nie słusznie sądzono. A iż było tak
wielkiey zaśluzi, toć się bardzo Bogu podobato. Gdyby się był Chry-
stus nie dał pytać y sadu Annasowego za grzechy nasze, toby też Bog
był takowe nas nie pytał o potrzeby nasze, ani nas w potrzebach
zbawiennych ratował. Tuz ta odpowiedź Chrystusowa która dał
Annasowi na iego pytanie, iako zaleciła dusze iego Panu Bogu:

Ego palam locutus sum mundo. Jam Annas iawnie mówił y kazał świata / w synagogach / w bożnicach : nie potanie ani potanie mnie / po Różnoddzielniku : nie samem się na to wdart / ale wyszcie mi sami Kapłanem y Różnoddzielnikiem swoim uczynili. Coż mi o nauce mojej pytaś? pytaś tych co mi słuchali. A to widzicie / że na to nie wiał ani wiedział co rzec Annas / to odpowiedział zamknął murysta / zamknął na nie : y zawstydzili się / od wstydu posłał go do Kaiphasa. Et ex tunc milit eum Annas ligatum ad Caipham Pontificem. A zaraz po tej odpowiedzi (mowi Ewangelia) Annas nie wiedząc co z tym czynić y na to rzec / posłał go związanego do Kaiphasa Biskupa. O iako się ta odpowiedź Bogu podobala / ponieważ wsta Anna Bowski tak sromotnie zawiązała / y onego zawstydziła : a z tym ta odpowiedź dusze Chrystusowa bardzo Bogu zaleciła. A poligziem stogum wziętym y Annas iako się dusza jego zaleciła Bogu. Et vnus assistentis ministrorum dedit alapam Iesu dicens, sic respondes Pontifici. Mowi Ewangelia : Je ieden z slug ktory tam był przed Annasem wyciął poligzel Jezusowi mówiac : także odpowiadasz Biskupowi. A to nam ten poligzel sprawił / że śmiesz twarzyć za tym poligziem uczyniona / nas wszystkich y śmiesz nasze ozdrowiła : Cuius liuore sanati sumus : Jego śmiesz iestechmy wszyscy ozdrowieni (mowi S. Piotr w Liście pierwowym w Rozdziale 8. A ieli ta śmiesz z tego poligzu nas ozdrowiła / toć się Bogu bardzo podobato : a z tym y dusze Jezusowa Bogu zaleciła? Odpowiedz Chrystusowa na ten poligzel uczyniona : Si male locutus sum testimonium, perhibe de malo : si bene, cur me caedis? Jesli rzekł źle / przetoż nay mie świadectwem y dowodem : ieli dobrze / czemu mie bijesz. A ta bardzo zaleciła dusze Chrystusowa Panu Bogu : bo cierpliwoscia kto się Bogu nie zaleci? a iż to słowo cierpliwosc bylo y odpowiedź skromna : przetoż Bogu się podobala / y dusze jego Bogu zaleciła. W Pilata bedac / czy się też tam dusza Chrystusowa Bogu nie zaleciła? A to naprzód oskarżony iest od Żydow przed Pilatem błogosławiony Jezus : Genis tua & Pontifices tradiderunt te mihi, quid fecisti?

cisti? Mowi Pilat do Jezusa : Narod twoy Żydowski y Biskupi dali cie w ręce moje y oskarżyli przedemną / coś im uczynił? To oskarżenie zaleca bardzo dusze Chrystusowa Panu Bogu / bo nas wybawilo z onego oskarżenia ostatniego / ktore ma być na sądnych dniach : tak / że nam nie nie zaszkodzi. In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanger te malum. Mowi Job w Rozdz. 4. Je wybawi cie w sześciu utrapieniach / a w siódmym nie dotknie cie nie ztego : To siódme utrapienie / iest ostatni sądny dzień / w który dzień nie tylko tyłko Młoda Pánska ma nas wybawić ode ztego. Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum & flagellauit. Tedy w ten czas (mowi Ewangelia) kazał Pilat wziąć Jezusa y zbliżować go. A czasu zbliżowania / iako się dusza Chrystusowa zaleciła Panu Bogu? Zaleciła się bardzo / bo tym zbliżowaniem ktore za nasze grzechy podobiał / wybawił nas z wielu biczow piekielnych. Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino misericordia circumdabit. Mowi Dawid : Wiele iest biczow na grzesznika / ale ufającego w Bogu miłosierdzie ogarnie. A przez co? przez to zbliżowanie Chrystusowe : Gdyby bylo Chrystusa y Pilata dla nas nie zbliżowano / to by nas bylo w piekle wiecznymi czasami zbliżować musiano. Zaleciła się dusza Chrystusowa y Korona cierniowa Panu Bogu : Et milites plectentes Coronam de spinis imposuerunt capiti eius. Żołnierze Żydowscy wpleli Koronę z ciernia y włożyli na głowę jego (mowi Ewangelia.) Bo się ta Korona Bogu bardzo podobala. Et placebit Deo super virtutum nouellam, cornua producentem & vngulas. A będzie się Bogu podobat cielec nowy / ktory puszcza rogi y kopyta (mowi Dawid.) To iest Proroctwo Dawidowe o Chrystusie cierniem wkoronowanym / ktory czasu tego wkoronowania rogi puszczał / bo ciernie wychodziło z głowy jego : puszczał kopyta / to iest / gwoździe miał żelazne / gdy go na osiary Bogu za grzechy nasze na Krzyżu iako bydło y cielec zabito. A w ten czas się dusza Chrystusowa bardzo zaleciła Panu Bogu / gdy go na pośmiach obleżono w świątyni. Et veste purpurea circumdederunt eum. W Gervoz

na ście obłekli go. Bo ta Purpura Chrystusowa / w której się wstydził Chrystus onego naśmiewiska Żydowskiego / wybawił nas grzesznych z onego zaciężenia / y zawstydzenia wiecznego / zechmy przez Młec iego y to iego zawstydzenie / nie są zawstydzeni wiecznymi Gasy w piekle y od nieba nie odsadzeni. Zaleciła się dusza Chrystusowa Panu Bogu y w ten czas / gdy go przy tej Koronacy polizkowano / w głowę bito / trzciną w rękę dano / na kolana przed nim kłękano. Et veniebant ad eum & dicebant: Ave Rex Iudeorum, & dabant ei alapas. Przychodzili do niego mówiąc: Zdrow bądź Królu Żydowski / y polizkowali go: bo te polizki y to pogębkowanie / sprawiły nam nasze zbawienne pocatowanie. Osculatur me osculo oris sui. Niechay y mnie pocatuje pocatowaniem yst swoich (mowa Pieśni Salomonowej.) To będzie w ten czas / gdy Bog pocatuje duszę w niebie / przypuszczając ją do widzenia iasnego Bóstwa swego. Zaleciła się barzo dusza Chrystusowa y tym / gdy Piłat na ganku Chrystusa postawił / y z ganku go wskazał Żydom / mówiąc: Oto Człowiek. A za tym krzyknęli wszyscy / Wkrzyśy go Piłacie; bo ten głos uczyniony na Chrystusa / Wkrzyśy go: wybawił nas od onego głosu złego / który rzeka potępionym: Idźcie przekleci do ognia wiecznego, a nie mogli by wybawić / gdyby się Bogu nie podobali y nie zalecił. Beatus vir, qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Błogosławiony mąż / który rozumie y ma bągenie nad żebrakiem y ubogim / w dzień zły to jest / sądny wybawi go Bog. A przez co? przez Młec y przez to wołanie na Chrystusa / Wkrzyśy / Wkrzyśy Piłacie: a cierpliwe iego znieśienie tego głosu. Zaleciła się dusza Chrystusowa Panu Bogu y osadzeniem na śmierć. Tunc ergo tradidit illis Pilatus Iesum, ut crucifigeretur. Tedy dał Piłat Pana Jezusa Żydom aby go wkrzyżowali / to jest / osadził go na śmierć. Bo to osadzenie iego / od onego osadzenia na śmierć wieczną / nas wybawiło: Gdyby było Chrystusa na śmierć nie osadzono / toby nas było samych osadzono na wieczne potępienie. Zaleciła się też dusza iego y tym Panu Bogu / że

dźwigat

dźwigat Krzyż aż na górę Kalwaryę. Et baiulans sibi Crucem exiit in eum qui dicitur Calvaria locum. Dźwigając Krzyż sobie wyszedł na to miejsce które zowią Kalwaryę (świadczy Ewangelia.) Bo tym dźwiganiem Krzyża / zniósł grzechy ciężary nasze z plec naszych. Agnus Dei qui tollis peccata mundi. Dla tego zowieśmy go Barankiem który zniósł grzechy z dusz naszych. A nie sprawiłoby tego to dźwiganie / gdyby się Bogu nie podobato y nie zaleciło. Zaleciła się dusza Chrystusowa Panu Bogu y w ten czas / gdy zbawiciela wkrzyżowano. Et crucifixerunt eum, & cum eo duos latrones, unum a dextris, alterum a sinistris. A wkrzyżowali go / y z nim dwu łotrow / jednego na prawicy / drugiego na lewicy. Bo tym wkrzyżowaniem swoim Chrystus obłagał Pana Boga / na słowiek zagniewanego / y odkupił tym wszytek świat: przetoż go chwylimy / mówiąc: Chwalimy cię Chryste / boś przez twój Krzyż świat odkupił. A nie obłagałoby Boga to wkrzyżowanie / gdyby się przez nie dusza Chrystusowa Bogu nie zaleciła. Zaleciła się naostatek dusza Chrystusowa y w ten czas / gdy Longinus bok Chrystusow włośnił / otworzył: bo to otworzenie boku Chrystusowego / otworzyło nam wszytkim fortek niebieską. Ipse ianuas coeli aperuit. On / to jest / Chrystus otworzył fortek niebieską: dla tegoż zaraz dziś nieodwołalnie darował łotrowi prawemu niebo. To macie zalecenie wielkie Panu Bogu dusze Chrystusowej uczynkowe / w punktach Młeci Pańskiej opisane.

DRUGI PUNKT.

Siódmej Rozmowy, o siódmym Słowie Chrystusowym na Krzyżu wyrzeczonym, polecającym Duszę iego w ręce Boże: z strony nauki duchowney.

Kłan

Nauka duchowna / która idzie z tego słowa Pańskiego / jest
 naprzód przykład nam / abyśmy Panu Bogu uczynkami do-
 brymi raczy a niżeli słowy polećali dusze nasze: pamiętać ac
 na to / że się Panu Bogu lepiej podoba zalecanie uczynkowe / a niżeli
 słowne: y na to / że Chrystus wprzód zalecił dusze swoje Panu Bogu
 uczynkiem samym / gdy wprzód wcięrpiał y wola Boża wypełnił:
 dopieroż słowem gdy rzekł już na koncu żywota swego y wszystkich
 spraw swoich dobrych: Panie w ręce twoje polecam Ducha mego.
 Potym druga nauka z tego słowa duchowna płynie: Nauczmy się z
 niego wola naszą oddawać we wszystkie woli Bożej. Jako Chry-
 stus dusze y wola swoje wszystkie poleca w ręce Boże / woli jego odda-
 je wszystko. Chęć wola Boża aby umiał / y umiera: chęć aby
 wcięrpiał / y cierpi: Tak y my oddajemy we wszystkie wola naszą /
 woli Bożej / y mówmy: W ręce twoje Panie oddajemy wola naszą /
 wola twoja niechay władnie wola naszą. A potym gdy tak uczyni-
 my za żywota / tedy rzecemy śmieło przy śmierci: W ręce twoje
 Panie polecamy dusze nasze / przyjmij ją wdzięcznie za to / że
 polećmy żyli / oddalićmy woli twojej wola naszą.

A M E N.

244 / Konu
125
 Panu Bogu na cześć y chwałę.

